

RAPORTUL FINAL DE MONITORIZARE A PDR CENTRU 2014 - 2020

ADR Centru
Noiembrie
2022

Cuprins

Lista abrevierilor	3
Introducere	4
D.S. 1 Dezvoltare urbană, dezvoltarea infrastructurii tehnice și sociale regionale	6
Provocări adresate în cadrul Domeniului Strategic 1	7
Abordarea dezvoltării orașelor și a zonelor urbane	9
Creșterea conectivității regionale prin modernizarea infrastructurii regionale de transport.....	11
Prioritatea 1.1 Mediul urban, infrastructura de transport și comunicații	11
Prioritatea 1.2. Infrastructura tehnico-edilitară și fondul de locuințe	14
Prioritatea 1.3. Infrastructura educațională și de sănătate.....	16
D.S.2 Creșterea competitivității economice, stimularea cercetării și inovării.....	19
Prioritatea 2.1. Sprijinirea activităților de inovare și modernizare ale IMM-urilor, creșterea gradului de internaționalizare al IMM-urilor	20
Prioritatea 2.2 Extinderea și diversificarea infrastructurii regionale și locale de afaceri, a clusterelor și a rețelelor de cooperare economică	22
Prioritatea 2.3. Dezvoltarea infrastructurii de cercetare, dezvoltare și inovare	23
Concluzii	26
D.S. 3 Protecția mediului înconjurător, creșterea eficienței energetice, stimularea utilizării surselor alternative de energie.....	28
Prioritatea 3.1. Protecția mediului înconjurător și infrastructura tehnică	29
Prioritatea 3.2. Diminuarea efectelor schimbărilor climatice și prevenirea riscurilor naturale	29
Concluzii	33
D.S.4 Dezvoltarea zonelor rurale, sprijinirea agriculturii și silviculturii	34
Prioritatea 4.1. Eficientizarea activităților agricole.....	35
Prioritatea 4.2. Valorificarea durabilă a potențialului silvic.....	37
Prioritatea 4.3. Creșterea atractivității și diversificarea activităților economice în mediul rural.....	37
Prioritatea 4.4. Îmbunătățirea infrastructurii tehnico-edilitare	39
Prioritatea 4.5. Dezvoltarea infrastructurii sociale, cultural-recreative și susținerea dezvoltării comunitare.....	41
Concluzii	43
D.S. 5 Creșterea atractivității turistice regionale, sprijinirea activităților culturale și recreative.....	45
Prioritatea 5.1. Punerea în valoare a patrimoniului natural și antropic	46
Prioritatea 5.2. Dezvoltarea și modernizarea infrastructurii de primire și agrement în scopul îmbunătățirii și diversificării serviciilor turistice oferite	47
Concluzii	52
D.S. 6 Dezvoltarea resurselor umane, creșterea incluziunii sociale	53
Prioritatea 6.1. Îmbunătățirea accesului la formare profesională și educație pe tot parcursul vieții	54

Prioritatea 6.2 Creșterea ocupării forței de muncă la nivel regional.....	55
Prioritatea 6.3. Dezvoltarea serviciilor sociale și creșterea incluziunii sociale	57
Prioritatea 6.4. Contracurarea efectelor declinului demografic.....	60
Concluzii	65
Situația implementării portofoliului regional de proiecte	69
Concluzii generale, dificultăți și lecții învățate în procesul de monitorizare a PDR Centru	80

Lista abrevierilor

ADR – Agenție pentru Dezvoltare Regională
AFCN - Administrația Fondului Cultural Național
AFM - Administrația Fondului pentru Mediu
AM – Autoritate de Management pentru un program operațional
AMP – Asistență medicală primară
AP – Axă prioritară în cadrul unui program operațional
APL – Administrație publică locală
BIM - Biroul Internațional al Muncii
CD – Cercetare – Dezvoltare
CDI – Cercetare – Dezvoltare – Inovare
CDR - Consiliul pentru Dezvoltare Regională
CO₂ – Dioxid de carbon
CRP - Comitetul Regional de Planificare
DMI – Domeniu major de intervenție în cadrul unui program operațional
DS - Domeniu strategic
Edemos – Bază de date în profil teritorial a Institutului Național de Statistică
EUROSTAT – Oficiul de statistică al Uniunii Europene
IGSU - Inspectoratul General pentru Situații de Urgență
IMM - Întreprinderi mici și mijlocii
INS - Institutul Național de Statistică
ISD – investiții străine directe
ISU - Inspectoratul pentru Situații de Urgență
MPGT - Master Planul General de Transport
OI – Organism intermediar pentru un program operațional
PDR – Plan de Dezvoltare Regională
PI – Prioritate de investiție în cadrul Programului Operațional Regional 2014-2020
PIB - Produs intern brut
PIBR - Produs intern brut regional
PMUD - Plan de Mobilitate Urbană Durabilă
PNDL – Programul Național de Dezvoltare Locală
PNDR - Programul Național de Dezvoltare Rurală
POC - Programul Operațional Competitivitate
POCU - Programul Operațional Capital Uman
POIM – Programul Operațional Infrastructură Mare
POR – Programul Operațional Regional
POSCCE - Programul Operațional Sectorial Creșterea Competitivității Economice
PPS - Purchasing power standard (unitate monetară artificială utilizată pentru eliminarea diferențelor de preț între statele Uniunii Europene)
SIDU – Strategie de dezvoltare urbană Integrată
TT – Transfer tehnologic
UE27 – Statele membre ale Uniunii Europene începând cu 1 februarie 2020
UNESCO - Organizația Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură
VABR - Valoare adăugată brută regională

Introducere

Planul de Dezvoltare a Regiunii Centru pentru perioada 2014-2020 a fost elaborat în cursul anilor 2013-2014 de către ADR Centru, printr-o strânsă cooperare cu structurile partenieriale regionale¹ și aprobat de către Consiliul pentru Dezvoltare Regională Centru prin Hotărârea nr. 12 din 15 iulie 2014.

Planul și-a fixat atingerea până în anul 2023 a unor importante obiective de dezvoltare economică și socială prin implementarea la nivel regional a unui set cuprinzător și coerent de priorități și măsuri grupate în următoarele 6 domenii strategice:

- DS1 „Dezvoltare urbană, dezvoltarea infrastructurii tehnice și sociale regionale”
- DS2 „Creșterea competitivității economice, stimularea cercetării și inovării”
- DS3 „Protecția mediului înconjurător, creșterea eficienței energetice, stimularea utilizării surselor alternative de energie”
- DS4 „Dezvoltarea zonelor rurale, sprijinirea agriculturii și silviculturii”
- DS5 „Creșterea atractivității turistice regionale, sprijinirea activităților culturale și recreative”
- DS6 „Dezvoltarea resurselor umane, creșterea incluziunii sociale”

Ca parte a mecanismului de monitorizare a PDR Centru, pe parcursul perioadei de implementare s-a prevăzut elaborarea a 3 rapoarte strategice care prezintă situația la zi și evoluția socioeconomică față de anul 2013, progresele obținute în procesul de implementare a PDR Centru 2014-2020, cuantificate pe baza indicatorilor de monitorizare precum și gradul de atingere a obiectivelor specifice.

Sistemul de indicatori de monitorizare a PDR Centru 2014-2020 a fost construit inițial în etapa de elaborare a Planului, fiind avizat de către CRP Centru și aprobat de către CDR, ca parte integrantă a PDR Centru 2014-2020, prin Hotărârea nr. 12 din iulie 2014.

În cursul anului 2018, sistemul inițial de indicatori a fost reanalizat, constatându-se că datele pentru unii indicatori nu pot fi obținute sau au o fiabilitate redusă, iar în cazul câtorva indicatori, relevanța acestora în raport cu obiectivele specifice ale Planului era scăzută. Ca urmare, la propunerea ADR Centru, Comitetul Regional de Planificare Centru a luat decizia de revizuire a sistemului de indicatori. Noul sistem de indicatori cuprinde, în total, 79 indicatori, dintre care 48 indicatori de output și 31 indicatori de rezultat. Pentru fiecare indicator a fost elaborată o ”mini-metodologie” ce include o definiție oficială sau larg acceptată, o formulă de calcul atunci când este cazul, unitatea de măsură, periodicitatea de raportare, sursa sau modul de obținere a datelor și valoarea de referință (valoarea inițială) a indicatorului. Având

¹ Comitetul Regional de Planificare (CRP Centru), grupurile tematice de lucru, grupurile județene de lucru

în vedere caracterul de document orientativ și lipsa alocărilor financiare pentru PDR, nu au putut fi stabilite valori ținte pentru indicatorii de monitorizare.

Pentru majoritatea indicatorilor s-au utilizat date oficiale publice ale Institutului Național de Statistică, Eurostat, Ministerului Muncii și Protecției Sociale, Ministerului Mediului, Apelor și Pădurilor. Pentru unii indicatori din sfera protecției sociale au fost obținute, la cerere, date de la Consiliile Județene, iar pentru indicatorii referitori la implementarea la nivelul Regiunii Centru a diferitelor programe operaționale și a PNDR s-au formulat solicitări de date către AM-urile și OI-urile cu responsabilități în acest sens.

O atenție particulară a fost acordată monitorizării portofoliului regional de proiecte constituit ca anexă la PDR Centru 2014-2020 și cuprinzând cca 1400 proiecte cu o valoare totală de peste 6,1 miliarde euro. Având în vedere faptul că ar fi fost imposibil de monitorizat toate proiectele incluse în portofoliu și faptul că programele cu finanțare europeană constituie sursa principală de finanțare pentru grosul proiectelor din portofoliul regional, s-a considerat că situațiile privind implementarea programelor operaționale și a PNDR pot servi la monitorizarea portofoliului regional de proiecte. Astfel, chiar dacă nu poate fi pus semnul egal între monitorizarea la nivel regional a programelor europene (POR, POC, POIM, POCU, PNDR etc) și monitorizarea portofoliului regional de proiecte, primul tip de monitorizare acoperă o parte substanțială din monitorizarea portofoliului regional, putând fi un indiciu parțial în ce privește situația implementării aferente fiecăruia dintre cele 6 domenii strategice ale PDR Centru.

Documentul de față, ultimul dintre cele 3 rapoarte strategice, este structurat în două secțiuni. Prima secțiune prezintă evoluțiile la nivel regional în perioada 2013-2021 prin prisma principalilor indicatori statistici din sfera socioeconomică (ex. numărul și structura populației, resursele de muncă, populația ocupată, date privind infrastructura tehnică și infrastructura socială, produsul intern brut, nr. de companii, infrastructura de sprijinire a afacerilor etc.) și a valorilor înregistrate la nivelul indicatorilor de monitorizare aferenți fiecărui domeniu strategic.

Secțiunea finală cuprinde o analiză sintetică a implementării portofoliului regional de proiecte pentru fiecare din cele 6 domenii strategice, realizată prin compararea informațiilor inițiale de ordin statistic cu datele la zi referitoare la implementarea programelor operaționale și PNDR.

Raportul final de monitorizare include, de asemenea, scurte prezentări ale principalelor probleme întâmpinate în procesul de implementare a proiectelor din portofoliul regional și a dificultăților și lecțiilor învățate în ce privește monitorizarea a Planului.

În conformitate cu procedura inclusă în capitolul referitor la monitorizare, Raportul final de monitorizare a PDR Centru 2014-2020 va fi transmis către CRP Centru în vederea analizării și obținerii avizului, fiind ulterior înaintat spre aprobare către Consiliul de Dezvoltare Regională Centru.

D.S. 1 Dezvoltare urbană, dezvoltarea infrastructurii tehnice și sociale regionale

Obiectivul strategic: Dezvoltarea urbană durabilă, creșterea coeziunii teritoriale prin încurajarea dezvoltării policentrice, dezvoltarea infrastructurii de transport, tehnico-edilitară, de educație, sănătate, socială și situații de urgență, precum și creșterea accesului populației la serviciile aferente la nivelul Regiunii Centru.

În vederea conturării unei imagini obiective privind evoluția înregistrată în dezvoltarea urbană și coeziunea teritorială s-au utilizat **19 indicatori de monitorizare**, în corelare cu prioritățile strategice incluse în cadrul domeniului „Dezvoltare urbană, dezvoltarea infrastructurii tehnice și sociale regionale”

Tabel 1.1 Corelarea indicatorilor de monitorizare cu prioritățile de dezvoltare

Prioritatea	Indicatorii
Creșterea coeziunii teritoriale a Regiunii Centru prin sprijinirea dezvoltării urbane	<ul style="list-style-type: none"> • Lungimea străzilor orășenești • Ponderea străzilor orășenești modernizate din totalul rețelei stradale • Numărul total de vehicule în inventar pentru transport public local de pasageri • Numărul total de pasageri transportați în transportul public local de pasageri
Dezvoltarea infrastructurii de transport și comunicații și tehnico-edilitară la nivelul Regiunii Centru	<ul style="list-style-type: none"> • Lungimea drumurilor publice județene modernizate • Lungimea drumurilor publice comunale modernizate • Rata anuală de înnoire a flotei de autoturisme • Rata anuală de înnoire a flotei rutiere pentru transportul mărfurilor • Ponderea gospodăriilor cu acces la internet • Ponderea persoanelor în vârstă de 16-74 ani care folosesc sau au folosit vreodată internetul
Dezvoltarea infrastructurii de educație, sănătate, sociale și situații de urgență la nivelul Regiunii Centru	<ul style="list-style-type: none"> • Lungimea totală a rețelei simple de distribuție a apei potabile • Populația deservita de sistemul public de alimentare cu apă • Lungimea totală simplă a conductelor de canalizare

	<ul style="list-style-type: none"> • Populația deservita de sistemul public de canalizare • Lungimea totală a conductelor de distribuție a gazelor • Numărul total de locuințe terminate din fonduri publice • Numărul de unități de învățământ reabilite/modernizate/ echipate prin fonduri nerambursabile • Numărul de elevi care au beneficiat de infrastructură de învățământ reabilitată/modernizată/ extinsă/ echipată prin fonduri nerambursabile • Numărul de unități medicale reabilite/modernizate/ echipate prin fonduri nerambursabile
--	--

Provocări adresate în cadrul Domeniului Strategic 1

Scopul acestui domeniu strategic este să crească nivelul de coeziune economică și socială al localităților din regiune prin reducerea disparităților intraregionale în special prin creșterea conectivității, asigurarea unui grad ridicat de acoperire cu infrastructura tehnico-edilitară, socială, educațională, socială. Dezvoltarea urbană este un element central al acestui domeniu strategic, orașele fiind vectori ai dezvoltării și garanți ai asigurării serviciilor publice esențiale vieții comunităților. Deși s-au făcut progrese în ultimii 10-15 ani în atingerea unei coeziuni economice și sociale, se mențin disparități semnificative în plan economic și social, prezentate în mod succint mai jos:

Disparități de ordin demografic

- **Declinul demografic** în perioada 2013-2022 (scăderea numărului populației rezidente) s-a manifestat în toate județele Regiunii Centru cu excepția județului Brașov, însă cu intensități diferite: 4 județe au înregistrat scăderi mai mari decât declinul înregistrat la nivel regional (-2,9%) : Alba (scădere moderată de -6,6%), Covasna (scădere moderată de -5,1%), Harghita (scădere moderată de -4,6%) și Mureș (scădere moderată de -4,3%) iar în județul Sibiu s-au înregistrat pierderi de populație mai mici decât media regională, -0,2%. Județul Brașov este singurul județ din regiune care în perioada 2013-2022 a înregistrat o creștere a populației de 0,5%.
- Trei dintre județele Regiunii Centru sunt predominant rurale (Covasna, Harghita și Mureș au un *grad de urbanizare* sub 50%), iar în celelalte 3 județe (Brașov, Sibiu, Alba)

populația din mediul urban este majoritară, ponderea populației urbane depășind, totodată, gradul de urbanizare la nivel regional de 57,1%

Disparități de ordin teritorial

- **Ponderea populației deservite de sistemul public de alimentare cu apă** în anul 2020 depășea media regională de 78% în județele: Brașov (98,7%), Alba (82,6%) și Sibiu (80,9%) și se situa sub această medie în județele: Covasna (63,9%), Mureș (64,1%) și Harghita (65,3%)
- **Ponderea populației conectate la sistemele de canalizare și epurare a apelor uzate** în 2021 se situa peste media regională de 69,8%, în județele Brașov (86,7%) și Sibiu (84,4%), iar în județele Alba (62%), Covasna (61,1%), Harghita (58,7%), și Mureș (55,4%) sub media regională
- **Ponderea drumurilor modernizate și cu IUR în totalul rețelei rutiere** era peste media regională de 68,5% în județele: Sibiu (84,5%), Covasna (78%) și Mureș (77,3%) și sub media regională în județele Harghita (55,1%), Alba (60,4%) și Brașov (67,2%)
- **Zone cu un grad scăzut de conectivitate:** zona de nord-vest a județului Alba (Munții Apuseni) și zona de nord a județului Harghita precum și câteva localități situate în partea centrală a regiunii. Alte teritorii sunt cele aflate la distanță mare de centrele urbane importante sunt zona Munților Șureanu și Cindrel sau extremitatea estică a județului Covasna, acestea fiind în general și foarte slab populate

Disparități de ordin economic

- Nivelul de dezvoltare economică al județelor, exprimat prin **PIB/locuitor înregistrat în 2019**, depășește media regională în 3 județe (Alba, Sibiu și Brașov), decalajul fiind cuprins între aproximativ 3 și 24 puncte procentuale și se situează sub media regională în județele Harghita, Covasna și Mureș (ecartul negativ față de nivelul regional fiind între 17 și 23 puncte procentuale)
- Nivelul investițiilor străine directe atrase, reflectat prin nivelul **soldului ISD la sfârșitul anului 2021** este ridicat în județele Brașov, Sibiu, Mureș și Alba și foarte redus în județele Harghita și Covasna. Raportul la nivelul Regiunii Centru între valoarea cea mai mare la nivel județean a investițiilor străine atrase și valoarea cea mai mică la nivel județean a ISD este 12 ori
- **Nivelul exporturilor/ locuitor** este superior mediei regionale în 3 județe (Alba, Sibiu și Brașov) și se situează sub media națională în celelalte trei județe. Discrepanțele intraregionale sunt evidente între județele cu cele mari valori ale exporturilor și ale exporturilor/capita (Alba, Sibiu și Brașov) și celelalte 3 județe ale Regiunii Centru. Raportul în Regiunea Centru între valoarea maximă a indicatorului *exporturi județene/capita* și valoarea minimă a acestui indicator este de 7,9 ori

- **Câștigul salarial mediu net lunar**, înregistrat în 2021, depășea media regională în județele Sibiu, Brașov și Mureș, iar în celelalte trei se situa sub media regională

Abordarea dezvoltării orașelor și a zonelor urbane

Considerate **motoare ale economiei**, orașele sunt catalizatori pentru creativitate și inovare. Diversele dimensiuni ale vieții urbane - economică, socială, culturală și de mediu - sunt strâns legate între ele, iar succesul în materie de dezvoltare urbană poate fi atins numai prin intermediul unei **abordări integrate**, care să vizeze atât dimensiunea sustenabilității urbane cât și provocările și tendințe actuale din societate.

Peste 84% din localitățile urbane din regiune au fost afectate de declinul demografic în perioada 2012-2022. **Dinamica demografică** (evoluția populației **în 2022 față de 2013**) urbană s-a manifestat diferit la nivelul celor 57 UAT-uri urbane din Regiunea Centru:

- Orașe care au înregistrat **declin demografic sever** cu rate de descreștere **peste -7%**: Abrud (-12,1%), Baia De Arieș (-13,8%), Aiud (-8%), Câmpeni (-9,9%), Cugir (-8,5%), Ocna Mureș (-9,1%), Făgăraș (-8,7%), Predeal (-12,1%), Victoria (-10,5%), Târgu Secuiesc (-7,3%), Bălan (-11,9%), Sighișoara (-7,3%), Târnăveni (-8,4%), Sărmașu (-8,3%), Mediaș (-7,9%), Agnita (-8,2%)
- Orașe care au înregistrat **scădere demografică mare** (între -7% și -4%): Blaj, Teiuș, Zlatna, Rupea, Sfântu Gheorghe, Baraolt, Covasna, Miercurea Ciuc, Gheorgheni, Odorheiu Secuiesc, Toplița, Băile Tușnad, Târgu Mureș, Reghin, Luduș, Sovata, Coșca Mică, Dumbrăveni
- Orașe care au înregistrat o **pierde demografică moderată** (între -4% și -1%): **12 de orașe**
- Orașe care au înregistrat o **pierde demografică ne semnificativă** (-1% - 0%): Sebeș (-0,1%)
- Orașe care au înregistrat o **ușoară creștere a populației sau stabilitate** (0% - +9%): Întorsura Buzăului, Săliște, Alba Iulia, Tâlmăciu, Ungheni, Săcele, Râșnov
- Orașe cu o **rată de creștere a populației foarte mare** (peste +10%): Cislădie (+35,5%), Ghimbav (+35%),

În materie de politici de finanțare a dezvoltării urbane, Regiunea Centru a beneficiat de finanțare încă din perioada 2007-2013. Astfel, dinamica dezvoltării socio - economice a zonelor urbane a fost impulsionată cel puțin în ceea ce privește reabilitarea infrastructurii urbane și îmbunătățirea serviciilor urbane, inclusiv a serviciilor sociale, precum și prin dezvoltarea structurilor de sprijinire a afacerilor și a antreprenoriatului. Potrivit raportului de evaluare a Regio 2007-2013, prin Domeniul Major de Intervenție (DMI) 1.1 - Planuri integrate de dezvoltare urbană, s-au derulat proiecte complexe, în special în domeniul infrastructurii urbane. Astfel, măsurile finanțate prin această intervenție au înregistrat un impact pozitiv asupra dezvoltării urbane, contribuind semnificativ la crearea de noi locuri de muncă în cadrul

șantierelor pentru construcția de drumuri și alte infrastructuri urbane. Evaluarea mai arată creșterea ratei de înscriere a populației în învățământul liceal și a ratei natalității. Cel de-al doilea DMI din AP 1 a vizat sprijinirea investițiilor în eficiența energetică a blocurilor de locuințe, în actuala perioadă de programare, 2014-2020, acest obiectiv a fost preluat de Axa prioritară 3 - Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon a POR 2014-2020.

Pe lângă AP 1, dezvoltarea urbană și infrastructura au fost sprijinite din POR 2007-2013 și prin intermediul Axelor prioritare 2 și 4, cu DMI 2.1 („Reabilitarea și modernizarea rețelei de drumuri județene, străzi urbane – inclusiv construcția/reabilitarea șoselelor de centură”), DMI 4.1 – “Dezvoltarea durabilă a structurilor de sprijinire a afacerilor de importantă regională și locală, DMI 4.2 – „Reabilitarea siturilor industriale poluate și neutilizate și pregătirea pentru noi activități” și DMI 4.3 – „Sprijinirea dezvoltării microîntreprinderilor” care au finanțat exclusiv proiecte în mediul urban, dar și prin Axa prioritară 3 - DMI 3.1, 3.2 și 3.3 care au finanțat proiecte de infrastructură de sănătate, socială, educațională, dar și dotarea cu echipamente a bazelor operaționale pentru intervenții de urgență atât în mediul urban cât și în mediul rural.

Metodologia de acordare a finanțărilor pentru DMI 1.1 a fost benefica prin faptul că a propus o abordare integrată a proiectelor de dezvoltare urbană și ierarhizarea priorităților de finanțare, pe baza unei analize fundamentată a necesităților de dezvoltare. **Valoarea proiectelor contractate în cadrul DMI 1.1 a fost de 1234 mil. lei, din care fondurile UE au reprezentat 716 mil lei. În total au fost finanțate 56 de proiecte aferente a 7 planuri integrate de dezvoltare urbană și care au fost implementate în 11 municipii și orașe din Regiune (Brașov, Alba Iulia, Târgu Mureș, Sfântu Gheorghe, Miercurea Ciuc, Sibiu, Toplița, Râșnov, Predeal, Codlea, Săcele).**

Efectele proiectelor implementate prin AP1 a POR 2007-2013 s-au resimțit și la nivelul zonelor funcționale urbane ale municipiilor și orașelor, în special pentru proiectele de modernizare a transportului public, acestea răsfrângându-se asupra calității vieții a 922.415 locuitori.

Al doilea DMI al Axei Prioritare 1, a finanțat 13 proiecte de reabilitare termică a blocurilor de locuințe din municipiile: Târgu Mureș, Alba Iulia și Miercurea Ciuc, în valoare totală de 8,45 milioane Euro.

Aceste proiecte au contribuit la îmbunătățirea calității vieții locuitorilor prin reducerea consumului de energie, a emisiilor de CO2 și nu în ultimul rând la îmbunătățirea esteticii urbane.

În perioada 2014-2020, dezvoltarea urbană a fost finanțată prin instrumentele SIDU (Strategii de dezvoltare urbană Integrată) și PMUD (Planuri de Mobilitate Urbană Durabilă) în cadrul Axei Prioritare 4 a Programul Operațional Regional 2014-2020. Mobilitatea urbană, protecția

mediului, incluziunea socială și educația sunt cei patru piloni pe care a fost construită Axa Prioritară 4 din POR 2014-2020. Liantul este abordarea integrată, iar beneficiarii sunt municipiile reședință de județ.

Totodată, prin axele 3.1, 3.2, 5.1, 5.2, 7.1, 8.1, 8.3, 9.1, 10.1, 10.2, 10.3 și 13 ale POR 2014-2020 sunt finanțate și celelalte municipii și orașe din Regiunea Centru, **pentru investiții în mobilitatea urbană, regenerarea urbană, iluminat public, eficiență energetică, investiții în infrastructura socială, educațională, pentru îmbunătățirea calității vieții populației.**

În ceea ce privește mobilitatea urbană, prin P.I. 4.1 s-au finanțat 24 de proiecte, beneficiarii acestor proiecte au fost municipiile reședință de județ, iar prin P.I. 3.2 au fost finanțate 10 proiecte, beneficiarii acestor proiecte au fost celelalte orașe și municipii din regiune.

Prin P.I. 3.1C au fost finanțate un număr de 11 proiecte ce vizează eficientizarea iluminatului public.

Creșterea conectivității regionale prin modernizarea infrastructurii regionale de transport

Aproape 230 km de drumuri județene au fost reabilitate prin Axa 2.1 a POR 2007-2013, în Regiunea Centru. Comparând indicatorul Lungimea drumurilor publice județene modernizate în Regiunea Centru cu rezultatele proiectelor finanțate prin POR 2007-2013, **putem afirma că cca 25% din drumurile județene modernizate în intervalul 2013-2017** în Regiunea Centru se datorează finanțărilor acordate prin POR 2007-2013.

Prin axa 6 a POR 2014-2020, investițiile în infrastructura rutieră care urmează să fie finalizate vor conduce la reabilitarea și modernizarea a cca 420 km de drum județean, cu un total de aproximativ 650 km drum județean reabilitat prin cele 2 programe operaționale.

Analiza implementării priorităților din DS1 prin prisma indicatorilor de monitorizare

Prioritatea 1.1 Mediul urban, infrastructura de transport și comunicații

Lungimea totală a străzilor orășenești la nivelul Regiunii Centru s-a extins destul de puțin în perioada 2013-2021, cu 5% (de la 4298 km la 4525 km). Peste două treimi din lungimea străzilor orășenești este **modernizată**, observându-se o creștere continuă de la 64,2% în 2013 la 71,8% în 2021. În 2021 comparativ cu 2013, lungimea străzilor orășenești modernizate a crescut cu 17,8% (491 km, de la 2758 km la 3249 km).

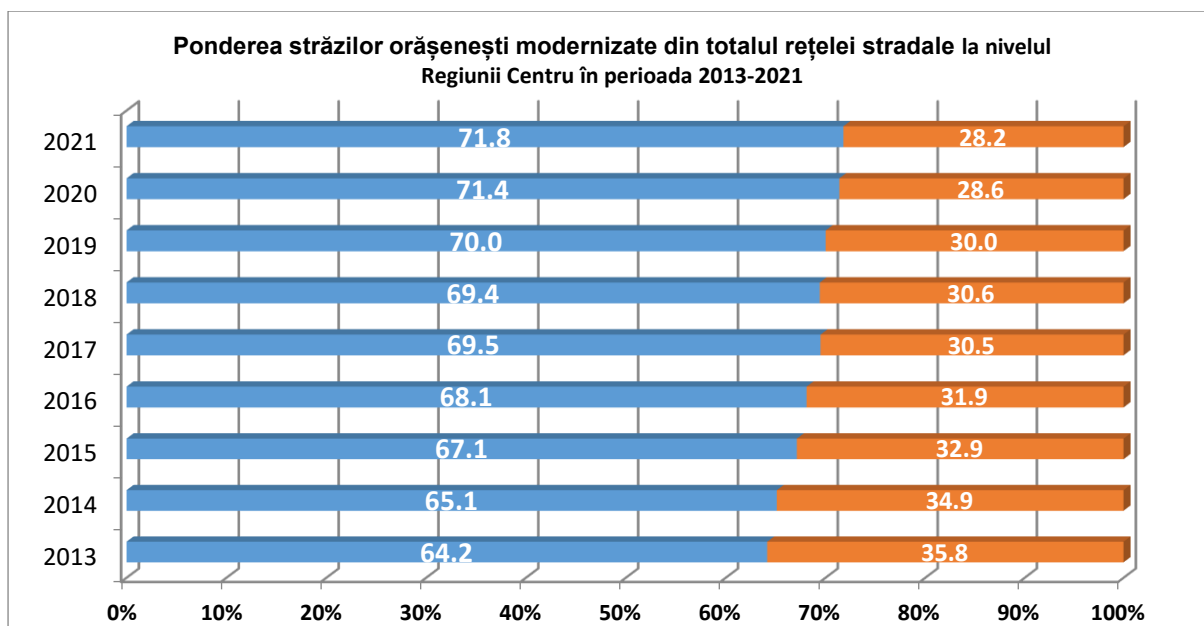

Fig. 1.1 Sursa: Institutul Național de Statistică

Numărul total de **vehicule pentru transport public local de pasageri** (autobuze și microbuze, troleibuze) a crescut în perioada 2013-2021 cu 12,5% (de la 655 la 737 de vehicule). În schimb, **numărul total de pasageri transportați în transportul public local de pasageri** a crescut până în anul 2017 cu aproape jumătate +47,3% (62798,9 mii pasageri) apoi a intrat pe un trend descendent, minimul fiind atins în 2020 (97 mii pasageri transportați) . În anul 2021 se înregistrează o creștere față de anul precedent de aprox. 3%, numărul de pasageri depășind 100 mii persoane.

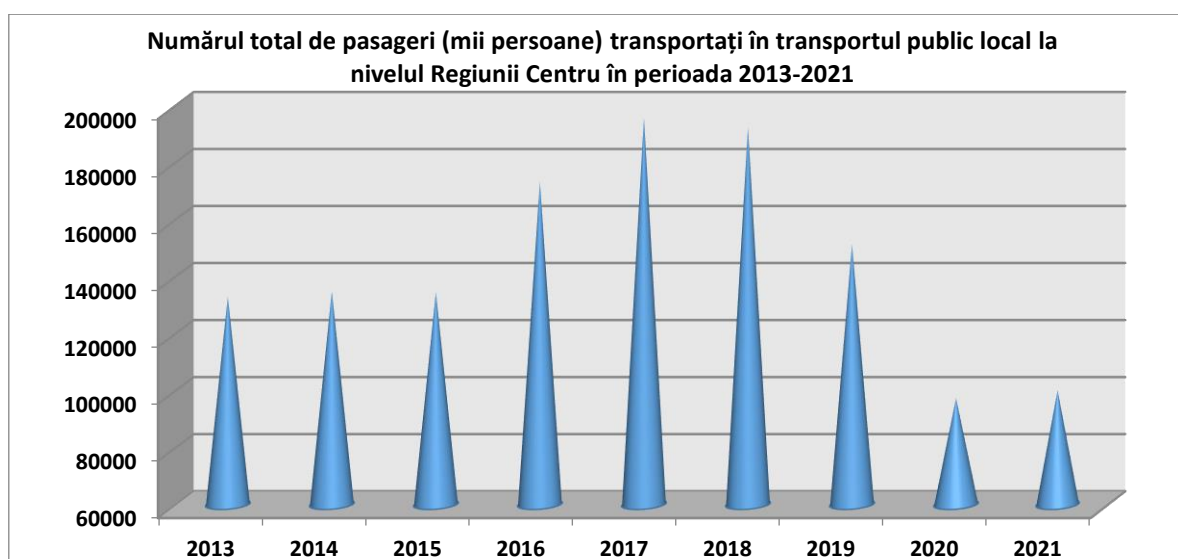

Fig. 1.2 Sursa: Institutul Național de Statistică

Lungimea drumurilor județene modernizate s-a dublat în perioada 2013-2021, (cu 1391 km, de la 1318 km la 2709 km) iar **lungimea drumurilor publice comunale modernizate** s-a extins de peste 3 ori în aceeași perioadă (de la 328 km la 1013 km).

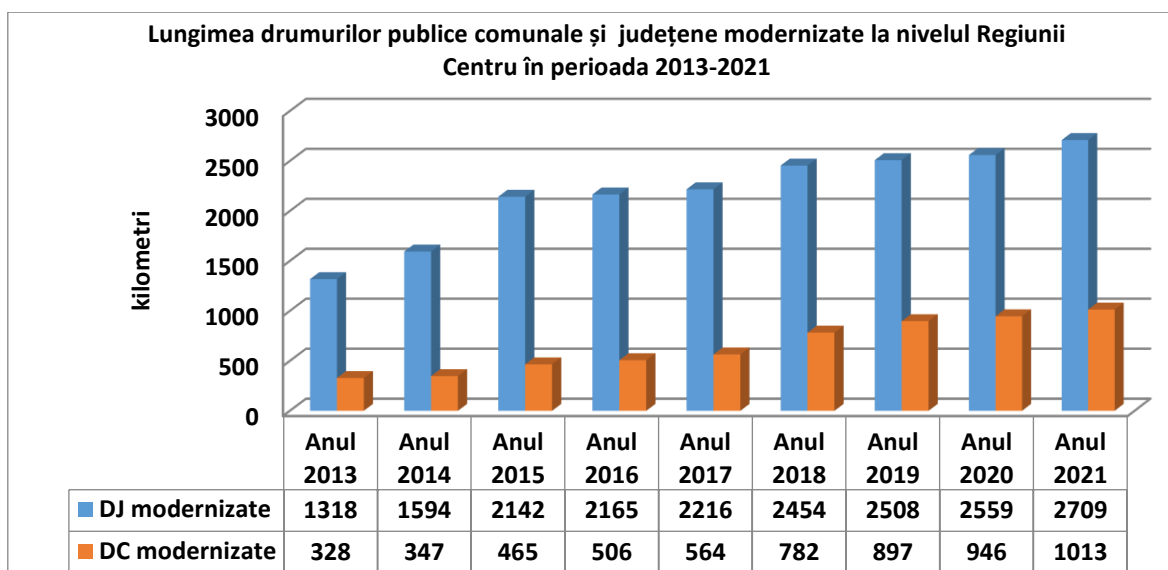

Fig. 1.3 Sursa: Institutul Național de Statistică

Rata anuală de înnoire a flotei de autoturisme² a crescut de la 0,5% în 2013 la 1,1% în 2021, valoarea maximă fiind în 2019 de 1,5%. **Rata anuală de înnoire a flotei rutiere pentru transportul mărfurilor³** a crescut de la 1,6% în 2013 la 2,5% în 2021. Creșterea numărului de autovehicule noi, mai puțin poluante, permite înlocuirea autovehiculelor cu o durată mare de funcționare, contribuind astfel la scăderea emisiilor de carbon.

Ponderea gospodăriilor cu acces la internet la nivelul Regiunii Centru a crescut continuu de la 49,5%, în 2013 la 81,7%, în 2021. De asemenea, **ponderea persoanelor în vârstă de 16-74 ani care folosesc sau au folosit vreodată internetul** a crescut de la 60,9% în 2013 la 89,2 % în 2021.

² Rata anuală de înnoire a flotei de autoturisme reprezintă raportul dintre numărul înmatriculărilor noi de autoturisme pentru transportul pasagerilor și numărul total de autoturisme

³ Vehicule rutiere pentru transportul mărfurilor cuprind autovehicule pentru transportul mărfurilor, remorci și semiremorci

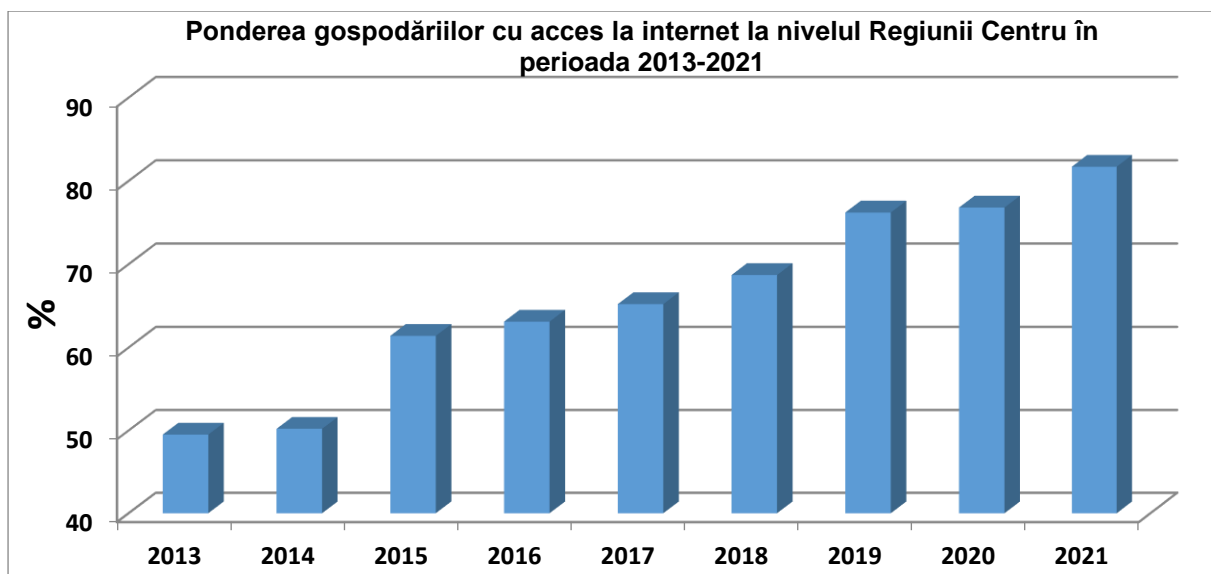

Fig. 1.4 Sursa: Institutul Național de Statistică

Prioritatea 1.2. Infrastructura tehnico-edilitară și fondul de locuințe

Lungimea totală a rețelei simple de distribuție a apei potabile la nivelul Regiunii Centru s-a extins cu 24% în 2021 comparativ cu 2013, echivalentul a 2123,4 km, observându-se o creștere continuă, până la o lungime de 11150,1 km în 2021. Similar, **populația deservită de sistemul public de alimentare cu apă** era cu 21% mai mare în 2021 comparativ cu 2013, echivalentul a 312.404 de persoane, astfel că, numărul persoanelor deservite de sistemul de alimentare cu apă potabilă a ajuns în 2021 la 1.837.352. Accesul populației la sistemul public de alimentare cu apă a crescut continuu în perioada 2013-2021 de la 65% din populația rezidentă la 80%.

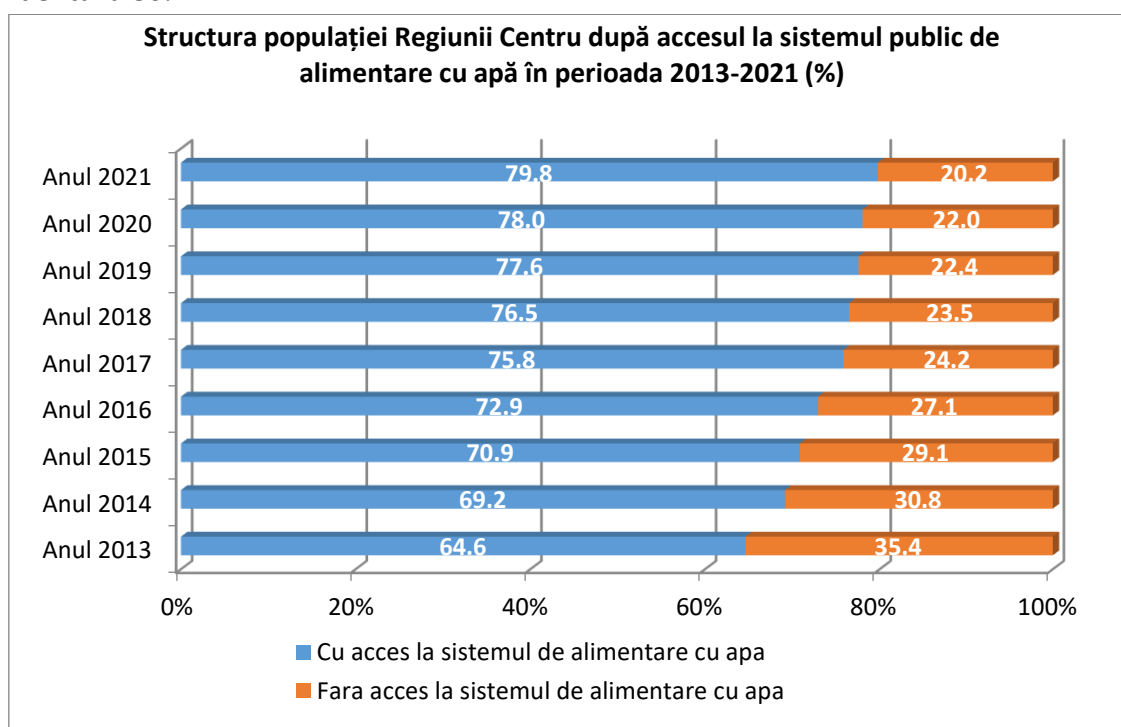

Fig. 1.5 Sursa: Institutul Național de Statistică

Populația deservita de sistemul public de canalizare și epurare a apelor uzate era cu 24,2% mai mare în 2021 comparativ cu 2013, echivalentul a 312.736 de persoane, ajungând la 1.607.162 persoane deservite în 2021. Accesul populației la sistemul public de canalizare a crescut continuu în perioada 2013-2021 de la 54,9% din populația rezidentă la 69,8%.

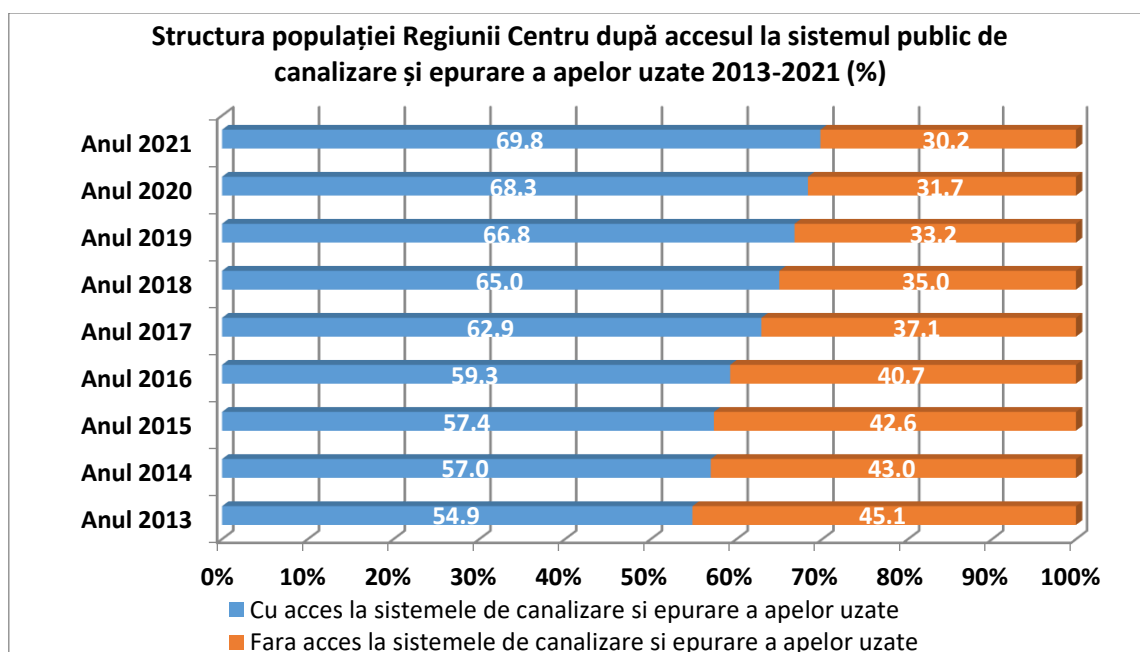

Fig. 1.6 Sursa: Institutul Național de Statistică

O creștere mai vizibilă s-a observat în ce privește **lungimea totală simplă a conductelor de canalizare** care era în 2021 mai mare cu peste o treime față de 2013 (45,6%, echivalentul la 2138,4 km), ajungând la 6826,9 km în 2021. Cea mai mică extindere a infrastructurii tehnico-edilitare se observă în cazul **lungimii totale a conductelor de distribuție a gazelor** care era în 2021 cu 10,9% (echivalentul a 909,6 km) mai mare față de 2013, ajungând la 9287,4 km în 2021.

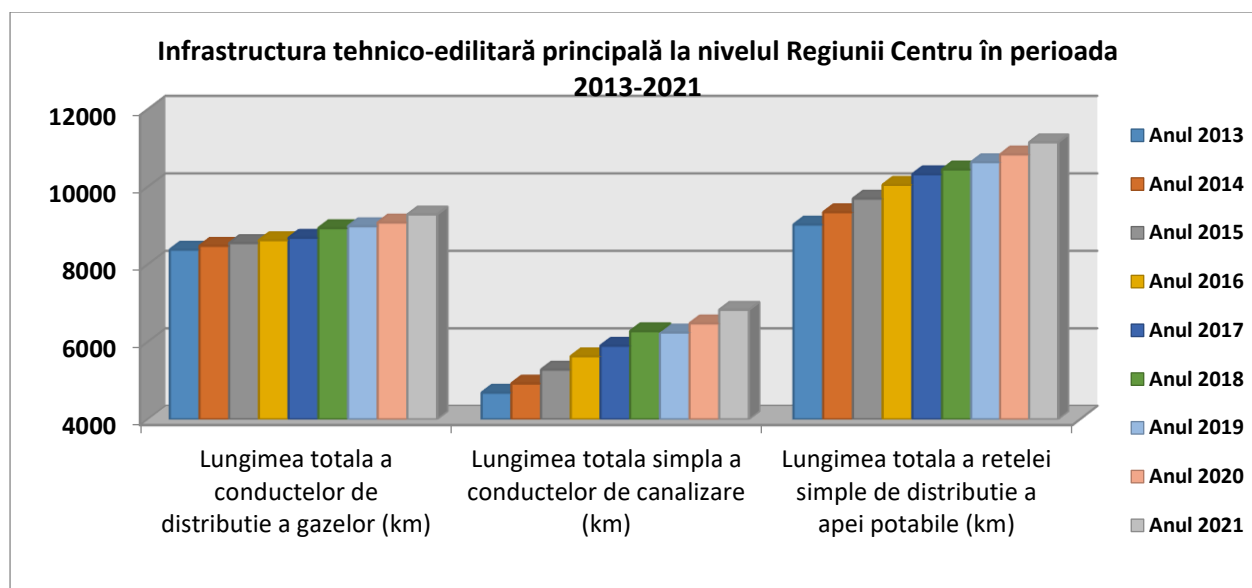

Fig. 1.7 Sursa: Institutul Național de Statistică

Numărul anual de locuințe terminate din fonduri publice la nivelul Regiunii Centru era în 2021 de 5,6 ori mai mare decât în 2013, cele mai multe s-au înregistrat în 2020 (592 de locuințe) dar și în 2019 (322 de locuințe).

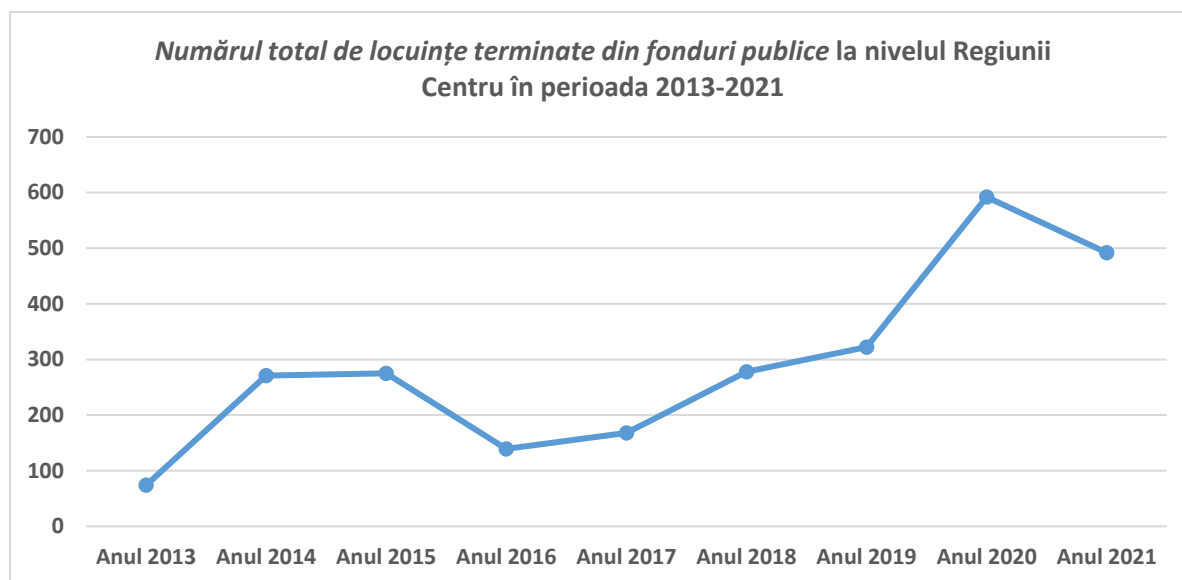

Fig. 1.8 Sursa: Institutul Național de Statistică

Prioritatea 1.3. Infrastructura educațională și de sănătate

Prin Programul Operațional Regional 2007-2013 (POR 2007-2013) au fost realizate investiții importante în **infrastructura de educație** din Regiunea Centru, fiind reabilite/modernizate/dotate 77 de **unități de învățământ**. Similar s-a înregistrat și o creștere semnificativă a numărului de **elevi** care au beneficiat de infrastructura de învățământ reabilitată și modernizată, observându-se aproape o dublare a acestora în perioada 2013-2015 (+88,1%, de la 4360 elevi la 8201 elevi). Prin Programul Operațional Regional 2014-2020, PI4.4, PI4.5, PI 10.1A, PI10.1B, PI10.2, PI10.3, au fost contractate un număr de 125 proiecte (56 proiecte în decursul anului 2019, 49 în decursul anului 2020 și 20 în decursul anului 2021) ce vizează reabilitarea/modernizarea/dotarea **infrastructurii de educație** din Regiunea Centru. Aceste proiecte vor avea un număr de 38.994 beneficiari. În ce privește **infrastructura de sănătate** menționăm că până la finalul anului 2021 s-au reabilitat și modernizat, prin fonduri nerambursabile din POR 2007-2013 24 unități medicale la nivelul regiunii iar din POR 2014-2020 au fost reabilite/modernizate/ echipate 46 unități medicale.

Tabel 1.2 Indicatorii de monitorizare pentru DS1

	INDICATOR	U.M.	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
DS1_1	Lungimea străzilor orășenești	Km	4298	4324	4319	4291	4333	4410	4437	4436	4525
DS1_2	Ponderea străzilor orășenești modernizate din totalul rețelei stradale	%	64,2	65,1	67,1	68,1	69,5	69,4	70	71,4	71,9
DS1_3	Lungimea drumurilor publice județene modernizate	Km	1318	1594	2142	2165	2216	2454	2508	2559	2709
DS1_4	Lungimea drumurilor publice comunale modernizate	Km	328	347	465	506	564	782	897	946	1013
DS1_5	Rata anuală de înnoire a flotei de autoturisme	%	0,5	0,6	0,7	0,8	0,9	1,1	1,5	1,2	1,1
DS1_6	Rata anuală de înnoire a flotei rutiere pentru transportul mărfurilor	%	1,6	1,7	2,1	2,3	2,1	2,5	2,3	2,1	2,5
DS1_7	Numărul total de vehicule în inventar pentru transport public local de pasageri	Nr.	655	669	694	757	737	773	704	746	737
DS1_8	Numărul total de pasageri transportați în transportul public local de pasageri	Mii pasageri	132896,2	134865,9	134537,4	173150,2	195695,1	192350	151298	97294	100058
DS1_9	Lungimea totală a rețelei simple de distribuție a apei potabile	Km	9026,7	9344,3	9696,3	10053	10325,2	10449	10636,1	10834,9	11150,1
DS1_10	Populația deservita de sistemul public de alimentare cu apă	Nr. persoane	1524948	1629593	1665850	1708029	1769226	1779067	1798802	1806600	1837352
DS1_11	Populația deservita de sistemul public de canalizare	Nr. persoane	1294426	1342855	1348513	1387945	1467680	1511447	1547951	1581827	1607162
DS1_12	Lungimea totală simplă a conductelor de canalizare	Km	4688,5	4923,9	5281,6	5627,6	5897,9	6273,1	6240,2	6475,8	6826,9

	INDICATOR	U.M.	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
DS1_13	Lungimea totală a conductelor de distribuție a gazelor	Km	8377,8	8478,3	8550,2	8621,7	8684,4	8933,4	8983,9	9080	9287,4
DS1_14	Numărul total de locuințe terminate din fonduri publice	Nr.	74	271	275	139	168	278	322	592	492
DS1_15	Numărul anual de unități de învățământ reabilitate/modernizate/ echipate prin POR 2007-2013 și POR 2014-2020	Nr.	16	27	34	0	0	0	90	139	159
DS1_16	Numărul de elevi care au beneficiat de infrastructură de învățământ reabilitată/modernizată/ extinsă/ echipată prin fonduri nerambursabile (prin POR 2007-2013 și POR 2014-2020)	Nr.	4360	5586	8201	0	0	0	25521	33744	38994
DS1_17	Numărul anual de unități medicale reabilitate/modernizate/ echipate prin POR 2007-2013 și POR 2014-2020	Nr.	7	8	9	0	0	244	215	0	16
DS1_18	Ponderea gospodăriilor cu acces la internet	%	49,5	50,2	61,4	63,1	65,2	68,7	76,2	76,8	81,7
DS1_19	Ponderea persoanelor în vârstă de 16-74 ani care folosesc sau au folosit vreodată internetul	%	60,9	59,7	73	71,7	73,2	76,3	82,2	82,3	89,2

4 Au fost luate în calcul proiectele aferente apelurilor 8.1A, 8.2B nefinalizate

5 Au fost luate în calcul proiectele pe următoarele PI a POR 2014-202: 8.1A, 8.2B

6 Au fost luate în calcul proiectele pe următoarele PI a POR 2014-202: 8.1A

D.S.2 Creșterea competitivității economice, stimularea cercetării și inovării

Obiectivul strategic: *Dezvoltarea economiei regionale bazată pe cunoaștere prin modernizarea și eficientizarea întreprinderilor, intensificarea cooperării economice și prin creșterea rolului cercetării–dezvoltării-inovării la nivelul economiei Regiunii Centru*

În vederea conturării unei imagini cât mai obiective privind evoluția și progresul direcțiilor de dezvoltare în perioada 2014-2020, au fost utilizați **14 indicatori de monitorizare**, în corelare cu prioritățile strategice incluse în cadrul DS2 „Creșterea competitivității economice, stimularea cercetării și inovării”

Tabel 2.1 Corelarea indicatorilor de monitorizare cu prioritățile strategice

Prioritatea	Indicatorii
<p>Sprijinirea activităților de inovare și modernizare ale IMM-urilor, creșterea gradului de internaționalizare al IMM-urilor</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Produsul intern brut regional pe locuitor • Raportul dintre PIB/locuitor la nivel regional și media europeană • Raportul dintre productivitatea muncii la nivel regional și media europeană a productivității muncii • Numărul de IMM-uri la 1000 locuitori • Ponderea întreprinderilor inovatoare • Valoarea exporturilor pe locuitor • Soldul investițiilor străine directe/ locuitor • Număr contracte de finanțare a companiilor în vederea îmbunătățirii competitivității aprobate prin POR 2007-2013, POSCCE 2007-2013, POR 2014-2020 • Valoarea totală a sprijinului acordat pentru activități de îmbunătățire a competitivității firmelor sprijinite prin POR 2007-2013, POSCCE 2007-2013, POR 2014-2020
<p>Dezvoltarea infrastructurii de cercetare, dezvoltare și inovare</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Cheltuieli totale pentru activitatea de cercetare-dezvoltare • Numărul salariaților din Cercetare-Dezvoltare

Srijinirea dezvoltării infrastructurii de transfer tehnologic, a centrelor de inovare și a spin-off-urilor și start-up-urilor inovative

- Valoarea proiectelor din Reg. Centru contractate prin POR 2014-2020, AP1, Promovarea transferului tehnologic
- Numărul centrelor de transfer tehnologic și inovare srijinite prin POR 2014-2020, AP1
- Număr entități economice srijinite prin POR 2014-2020, AP1 în vederea introducerii în producție a unui produs al cercetării

Prioritatea 2.1. Srijinirea activităților de inovare și modernizare ale IMM-urilor, creșterea gradului de internaționalizare al IMM-urilor

În perioada 2013-2020 economia Regiunii Centru s-a situat pe un trend ascendent până în anul 2017, înregistrând ritmuri de creștere din ce în ce mai mari de la un an la altul, direcția ascendentă menținându-se și în perioada 2018-2019, însă ritmul de creștere de la un an la altul fiind în diminuare. În anul 2020, primul an al pandemiei COVID 19, rata de creștere a fost negativă (-3,8%).

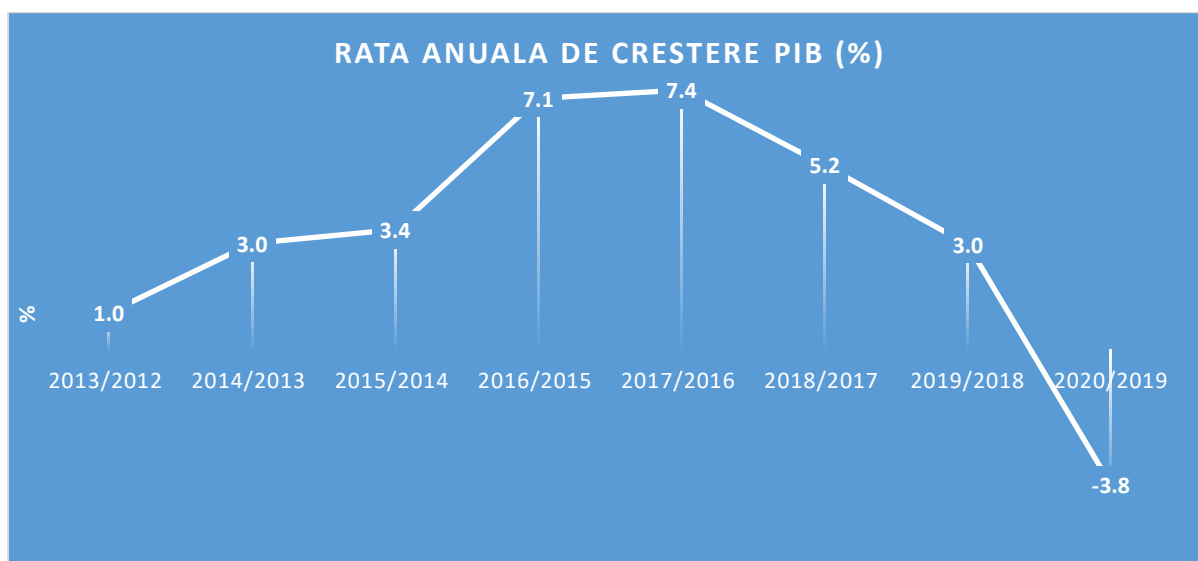

Fig. 2.1 Sursa: Institutul Național de Statistică

Accelerarea creșterii economice a permis o reducere a decalajului față de regiunile mai dezvoltate și o îmbunătățire ușoară a **indicelui de disparitate față de media europeană a PIB-ului/locuitor (PPS)** de la 51% în 2013 la 67% în 2020. **Productivitatea muncii/ persoană angajată**, un alt indicator macroeconomic important, a înregistrat o ameliorare după anul 2012, indicele de disparitate față de media UE27 în cazul acestui indicator ajungând la 60% în anul 2020.

Numărul de întreprinderi locale active la nivelul Regiunii Centru a crescut între 2013 și 2020 cu 29,2%, de la 57.245 la 73.958, o pondere de 99,7% dintre acestea reprezentând-o sectorul întreprinderilor mici și mijlocii (IMM-uri). Drept consecință, indicatorul care măsoară nivelul antreprenorial la nivel regional (**nr. IMM/1000 locuitori**) a crescut de la 24,2 în anul 2013 la 31,9 în anul 2020.

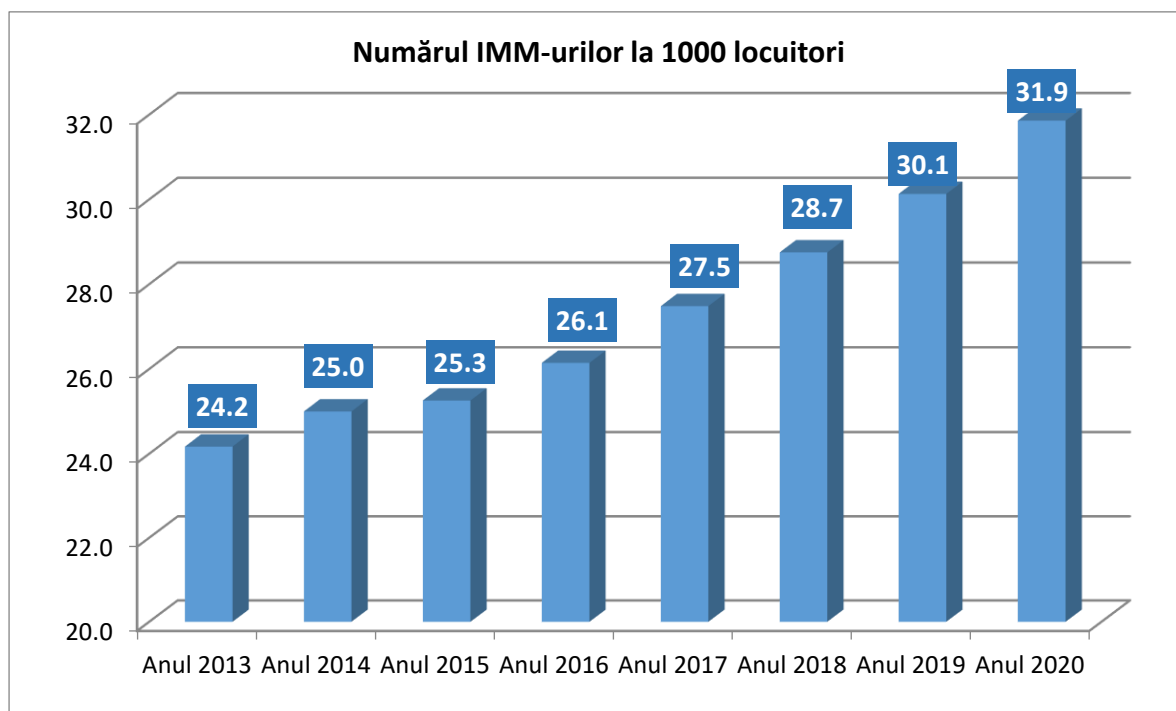

Fig. 2.2 Sursa: Date prelucrate după Institutul Național de Statistică

O contribuție importantă la îmbunătățirea performanțelor întreprinderilor regionale au avut-o **programele operaționale cofinanțate de Uniunea Europeană** (POSCCE 2007-2013, POR 2007-2013, POR 2014-2020) care au oferit un consistent sprijin financiar nerambursabil prin următoarele priorități de investiții: POSCCE (Axa 1 și Axa 3), POR 2007 – 2013 (DMI 4.1, DMI 4.3, și DMI 5.2), POR 2014 – 2020 (PI 1.1A, PI 1.1C, 2.1A, PI 2.1B, PI 2.2). Până la finele lui august 2022, la nivelul Regiunii Centru, prin cele 3 programe menționate anterior a fost acordată IMM-urilor, incubatoarelor și centrelor de afaceri o asistență nerambursabilă totală de peste 1,93 miliarde lei în baza a 1648 contracte de finanțare încheiate în perioada 2007-2022 (august 2022).

Soldul investițiilor străine directe (ISD) în Regiunea Centru a urcat, la finele anului 2021, conform datelor Băncii Naționale a României, la aproape 8,8 miliarde euro (8,7% din totalul investițiilor străine directe din România). Regiunea Centru plasându-se pe poziția a doua, după Regiunea București-Ilfov în ce privește totalul investițiilor străine. Față de anul 2013, soldul investițiilor străine directe a crescut cu 3,6 miliarde euro (+69%, iar **soldul ISD/ locuitor s-a mărit** de la 2195 euro în 2013 la 3810 euro în anul 2021. Dacă în trecut, industria ușoară și industria lemnului ocupau poziții importante în structura investițiilor străine la nivel regional, în prezent industria auto, industria aeronautică, IT-ul și industria

farmaceutică sunt principalele domenii în care se concentrează investițiile străine în Regiunea Centru.

Exporturile au avut o contribuție decisivă la creșterea economică a Regiunii Centru. Valoarea totală a exporturilor regionale a înregistrat o evoluție puternic ascendentă în ultimele două decenii, nivelul acestora ajungând la circa 11 miliarde euro în anul 2021, un **nivel de peste 1,6 ori mai mare** față de cel înregistrat în anul 2013. Ținând cont și de scăderea numărului populației la nivel regional înregistrată în ultimii ani, indicatorul **valoarea exporturilor/ locuitor** a avut un avans chiar mai substanțial (creștere cu 66% în perioada în perioada 2013-2021). Se exportă în principal mărfuri din grupele: mijloace de transport, mașini, aparate și echipamente electrice, materii textile și articole din acestea, produse din lemn, produse ale industriei chimice, mobilă, partenerii comerciali principali fiind statele Uniunii Europene.

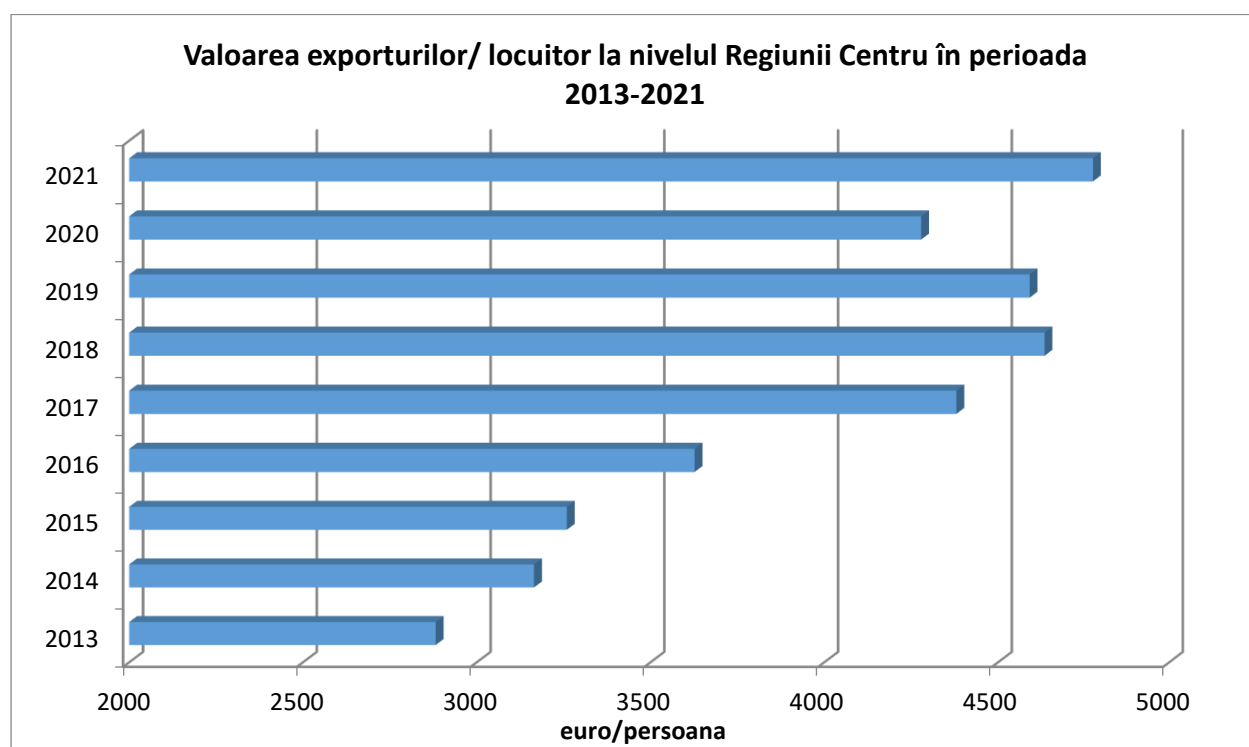

Fig. 2.3 Sursa: Institutul Național de Statistică

Prioritatea 2.2 Extinderea și diversificarea infrastructurii regionale și locale de afaceri, a clusterelor și a rețelelor de cooperare economică

Numărul parcurilor industriale din cele 6 județe ale Regiunii Centru **a ajuns în prezent** (august 2022), conform datelor furnizate de Ministerul Dezvoltării, Lucrărilor Publice și Administrației **la 19, în creștere de la 11 parcuri** industriale existente în anul 2013. Alături de parcurile industriale, în Regiunea Centru funcționează mai multe zone cu statut de zonă industrială sau zonă de dezvoltare economică, câteva centre de afaceri și incubatoare de afaceri, dezvoltate

prin inițiative publice sau private pentru a răspunde nevoilor în creștere ale mediului de afaceri.

Prioritatea 2.3. Dezvoltarea infrastructurii de cercetare, dezvoltare și inovare

Valoarea totală a cheltuielilor pentru cercetare-dezvoltare la nivelul Regiunii Centru a înregistrat o creștere semnificativă într-o perioadă scurtă de timp, de la aproximativ 94 milioane lei în 2013 la peste 416 milioane în anul 2020. **Numărul angajaților în activități de cercetare-dezvoltare** a crescut în aceeași perioadă cu 61%, de la 2683 la 4314 persoane. Deși progresele înregistrate sunt semnificative, Regiunea Centru rămâne în urma majorității regiunilor din Uniunea Europeană și chiar în urma altor regiuni din România în ce privește resursele umane și financiare alocate cercetării.

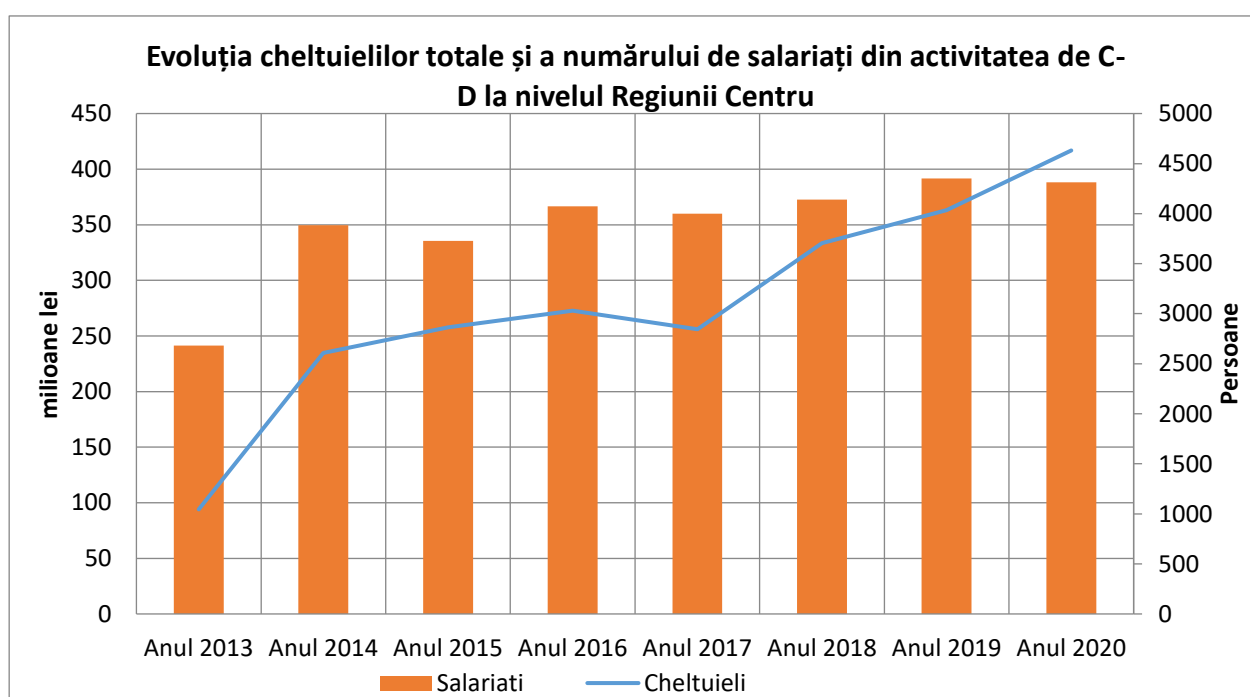

Fig. 2.4 Sursa: Institutul Național de Statistică

Două programe operaționale au avut și vor avea contribuții importante la creșterea competitivității economice și a cercetării, dezvoltării și inovării: PO Competitivitate și POR 2014-2020, axele prioritate 1 și 2. Prin implementarea axei prioritate 1 a POR 2014-2020 este vizată stimularea transferului tehnologic prin extinderea, modernizarea și dotarea infrastructurii de transfer tehnologic și facilitarea activităților desfășurate de către entitățile de transfer tehnologic, acordarea de servicii de transfer tehnologic IMM-urilor. În cadrul axei prioritate 1 a POR 2014-2020 la nivelul Regiunii Centru, **au fost depuse 64 de proiecte**, atât pentru modernizarea cât și pentru înființarea de entități de transfer tehnologic, înființarea de parcuri științifice și tehnologice, derularea de servicii de TT. Din păcate, lansarea întârziată și complexitatea acestei axe prioritate a permis încheierea a doar 7 contracte de finanțare până în august 2022.

Tabel 2.2 Indicatorii de monitorizare pentru DS2

	INDICATOR	U.M.	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
DS2_1	Număr contracte de finanțare a companiilor în vederea îmbunătățirii competitivității aprobate prin POR 2007-2013, POSCCE 2007-2013, POR 2014-2020	Nr.	711	162	61	0	63	325	7	158	85	767
DS2_2	Valoarea totală ⁸ a sprijinului acordat pentru activități de îmbunătățire a competitivității firmelor sprijinite prin POR 2007-2013, POSCCE 2007-2013, POR 2014-2020	Mil. lei	656,5	183,8	111,2	0	38	539	48	121	180	57
DS2_3	Valoarea ⁹ proiectelor din Reg. Centru contractate prin POR 2014-2020, AP1, Promovarea transferului tehnologic	Mil. lei	NA	0	0	0	0	0	0	0	6,5	210
DS2_4	Numărul centrelor de transfer tehnologic și inovare sprijinite prin POR 2014-2020, AP1	Nr.	NA	0	0	0	0	0	0	0	2	0
DS2_5	Număr entități economice sprijinite prin POR 2014-2020, AP1 în vederea introducerii în producție a unui produs al cercetării	Nr.	NA	0	0	0	0	0	0	0	3	211
DS2_6	Cheltuieli totale pentru activitatea de cercetare-dezvoltare	Mii lei	94032	234733	257622	272635	256017	333439	363016	416804	-	-

⁷ Pana la 30 august 2022

⁸ Valoarea nerambursabilă a proiectelor

⁹ Valoarea nerambursabilă a proiectelor

¹⁰ Pana la 30 august 2022

¹¹ Pana la 30 august 2022

	INDICATOR	U.M.	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
DS2_7	Numărul salariaților din Cercetare-Dezvoltare	Nr.	2683	3885	3728	4072	4000	4140	4352	4314	-	-
DS2_8	Numărul de unități locale active	Nr.	58944	60818	61373	63157	66191	68942	72007	76029	-	-
DS2_9	Ponderea întreprinderilor inovatoare ¹²	%	21,2 (2012)	11,8	-	7,1	-	11,1	-	10,9	-	-
DS2_10	Raportul dintre productivitatea muncii la nivel regional și media europeană a productivității muncii	%	48,4	50,4	50,8	51,6	53,0	54,7	58,0	60,0	-	-
DS2_11	Nr. IMM-uri/ 1000 locuitori	Nr.	24,2	25,0	25,3	26,1	27,5	28,7	30,1	31,9	-	-
DS2_12	Valoarea exporturilor pe locuitor	Euro	2882	3165	3259	3627	4380	4636	4592	4279	4777	-
DS2_13	Produsul intern brut regional pe locuitor	Lei	29725,4	31218,6	33403,2	36790,0	41505,6	46523,9	51322,7	51365,2	-	-
		PPS/locuitor	13.400	13.700	14.500	16.000	17.700	19.000	20.400	20.100	-	-
DS2_14	Raportul dintre PIB/locuitor la nivel regional și media europeană	%	51	52	53	57	61	63	65	67	-	-
DS2_14	Soldul investițiilor străine directe/locuitor	Euro/locuitor	2195	2476	2481	2724	2884	3153	3299	3664	3810	-

¹²Cercetarea statistică privind inovația în industrie și servicii se realizează din 2 în 2 ani, Institutul Național de Statistică

Concluzii

D.S.2 Creșterea competitivității economice, stimularea cercetării și inovării

După recesiunea economică din perioada 2009-2011, Regiunea Centru și-a reluat și consolidat creșterea economică și a accelerat procesul de transformări structurale la nivel economic. Valorile indicatorilor macroeconomici, prezentate mai jos, reflectă progresele înregistrate de Regiunea Centru în perioada 2013-2021 precum și decalaje și diferențe de recuperare:

- PIB pe locuitor, la nivel regional, a înregistrat o creștere constantă în intervalul 2013-2019, iar în anul 2020 din cauza contextului pandemic a înregistrat o ușoară scădere, decalajul față de media Uniunii Europene reducându-se astfel cu 16 puncte procentuale. **PIB/locuitor al Regiunii Centru este peste nivelul unor regiuni din Franța (Mayotte, Guyane), Italia (Calabria, Sicilia, Campania, Puglia), Cehia (Severozápad), Portugalia (Norte, Região Autónoma dos Açores (PT)), Spania (Canarias, Andalucía, Ciudad de Melilla, Extremadura), Grecia (Voreio Aigaio, Anatoliki Makedonia, Thraki, Ipeiros, Dytiki Ellada, Kentriki Makedonia, Thessalia, Dytiki Makedonia, Kriti, Peloponnisos, Ionia Nisia, Sterea Ellada, Notio Aigaio), Slovacia (Východné Slovensko, Stredné Slovensko, Západné Slovensko), Ungaria (Del-Dunantul, Észak-Magyarország, Észak-Alföld, Dél-Alföld, Pest, Közép-Dunántúl), Polonia (Lubelskie, Podkarpackie, Warminsko Mazurskie, Swietokrzyskie, Podlaskie, Opolskie, Mazowiecki regionalny, Zachodniopomorskie, Kujawsko-Pomorskie, Lubuskie) și al majorității regiunilor din Bulgaria. Privită prin prisma acestui indicator, Regiunea Centru este a treia dintre regiunile României (după Regiunile București-Ilfov și Vest).**
- Numărul firmelor locale active la nivelul Regiunii Centru a crescut cu 29,3% între 2013 și 2020, creștere similară cu cea înregistrată la nivel național (+28,8%). În ceea ce privește ponderea întreprinderilor inovatoare, datele statistice indică o scădere din 2012 până în 2018 de la 21,2% la 11,1% la nivel regional și de la 20,7% la 14,6% la nivel național, valori mult sub media Uniunii Europene unde peste jumătate din întreprinderi sunt inovatoare (ex. 48,9% în 2012, 50,3% în 2018).
- Numărul IMM-urilor la 1000 locuitori a crescut de la 24,2 în anul 2013 la 31,9 în anul 2020, evoluție similară cu cea la nivel național (de la 24,1 la 32,2), însă sunt valori mult sub media celor de la nivelul Uniunii Europene.
- Soldul investițiilor străine directe (ISD) în Regiunea Centru a fost de 8,774 miliarde euro¹³, în 2021, cu 69,4% mai mult față de anul 2013, fiind a doua regiune din România după volumul ISD atrase
- Exporturile regionale au ajuns la peste 11 miliarde euro în anul 2021, un nivel de 1,6 ori mai mare față de cel înregistrat în anul 2013. De asemenea, valoarea exporturilor în 2021 a fost mai mare de 1,7 ori în România și de 1,4 ori în Uniunea Europeană comparativ cu cea înregistrată în 2013

¹³Sursa: Banca Națională a României

- Numărul parcurilor industriale a crescut de la 11 în anul 2011 la 19 în prezent (septembrie 2022). În septembrie 2022 la nivelul României erau 105 de parcuri industriale acreditate.¹⁴
- Valoarea totală a cheltuielilor pentru cercetare-dezvoltare a crescut în perioada 2013–2020 de 4,4 ori la nivel regional, de 1,8 ori la nivel național și de 1,3 ori la nivelul Uniunii Europene. Totuși, conform datelor EUROSTAT, nivelul cheltuielilor cu Cercetarea-dezvoltarea era de 0,35% din PIB-ul Regiunii Centru respectiv 0,47% la nivel național, valori care plasează România pe ultimul loc în ierarhia statelor membre ale UE la acest indicator (media UE27 este de 2,32%).
- Numărul angajaților în activități de cercetare-dezvoltare a crescut, în 2020 comparativ cu 2013, cu 61% la nivel regional și doar 2% la nivelul României în timp ce creșterea la nivelul Uniunii Europene a fost cu 25,9%.
- Companiile din Regiunea Centru au beneficiat de o asistență financiară nerambursabilă în valoare de peste 1,93 miliarde lei, acordată în baza a 1648 contracte de finanțare încheiate în perioada 2007-2022 (septembrie).

¹⁴<https://www.mdlpa.ro/pages/parcuriindustriale>

D.S. 3 Protecția mediului înconjurător, creșterea eficienței energetice, stimularea utilizării surselor alternative de energie

Obiectivul strategic: Protecția mediului înconjurător, dezvoltarea infrastructurii tehnice, conservarea biodiversității, diminuarea efectelor schimbărilor climatice și prevenirea riscurilor naturale, utilizarea resurselor regenerabile de energie, precum și îmbunătățirea eficienței energetice în sectorul public, casnic și economic la nivelul Regiunii Centru

În vederea conturării unei imagini obiective privind evoluția și progresul în atingerea obiectivelor direcției de dezvoltare prevăzute, s-au utilizat **10 indicatori de monitorizare**, în corelare cu prioritățile de strategice incluse în cadrul domeniului „Protecția mediului înconjurător, creșterea eficienței energetice, stimularea utilizării surselor alternative de energie”.

Tabel 3.1 Corelarea indicatorilor de monitorizare cu prioritățile de dezvoltare

Prioritatea	Indicatorii
Protecția mediului înconjurător și amenajarea, extinderea sau modernizarea infrastructurii tehnice	<ul style="list-style-type: none"> • Populația conectată la sistemul de epurare a apelor uzate • Apele uzate evacuate • Investiții pentru protecția mediului • Investiții din bugetul local pentru protecția mediului
Diminuarea efectelor schimbărilor climatice și prevenirea riscurilor naturale	<ul style="list-style-type: none"> • Suprafața agricolă amenajată pentru combaterea eroziunii solului • Suprafața terenurilor pe care s-au efectuat regenerări artificiale • Suprafața spațiilor verzi în municipii și orașe • Suprafața spațiilor verzi per locuitor în municipii și orașe
Îmbunătățirea eficienței energetice în sectorul public, casnic și economic	<ul style="list-style-type: none"> • Număr proiecte ce vizează scăderea consumului anual de energie primară în clădirile publice contractate prin POR 2014-2020 • Număr proiecte ce vizează scăderea consumului anual de energie primară în iluminatul public contractate prin POR 2014-2020

Prioritatea 3.1. Protecția mediului înconjurător și infrastructura tehnică

Investițiile pentru protecția mediului¹⁵ la nivel regional au înregistrat oscilații în perioada 2013-2020 însă comparativ cu 2013 acestea au crescut cu 4% ajungând în 2020 la 637,5 milioane lei. În schimb, **investițiile din bugetul local pentru protecția mediului**¹⁶ au înregistrat o creștere importantă, ajungând în 2018 la 442,704 milioane lei de la 39,7 milioane lei în 2013, acest indicator nu a mai fost calculat după anul 2018.

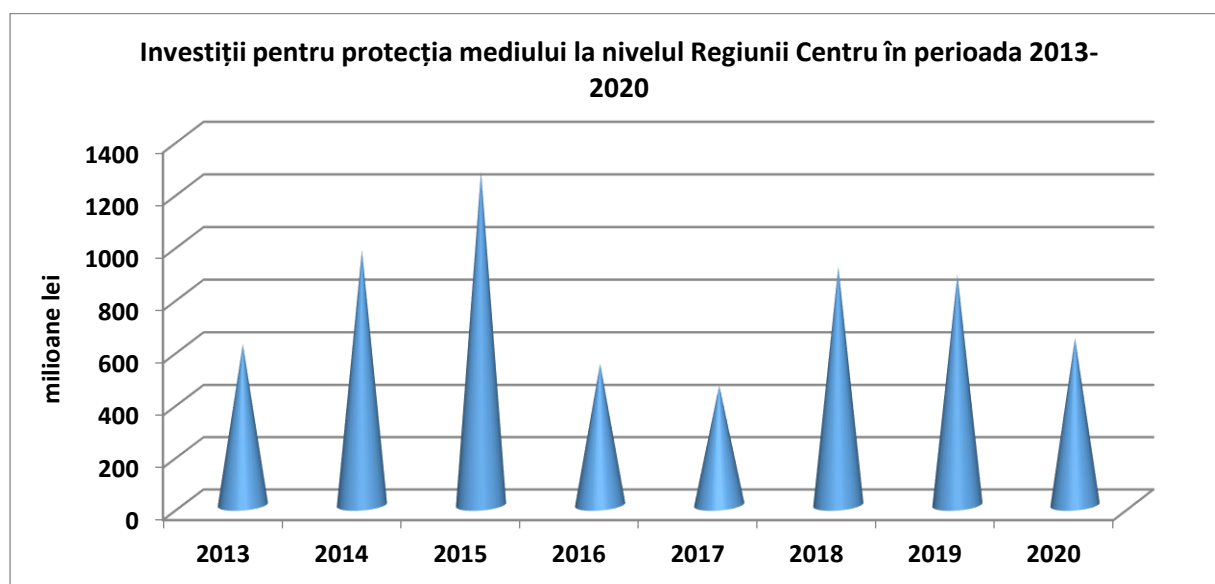

Fig. 3.1 Sursa: Institutul Național de Statistică

Populația conectată la sistemul de epurare a apelor uzate a crescut la nivelul Regiunii Centru cu 33% în 2021 comparativ cu 2013, ajungând la 1.576.702 de persoane. **Volumul apelor uzate evacuate** a scăzut cu 19,5% față de anul de referință 2013, ajungând în 2020 la 130.236,2 m³/an.

Prioritatea 3.2. Diminuarea efectelor schimbărilor climatice și prevenirea riscurilor naturale

În perioada 2013-2021 se observă o creștere de 0,3% la nivelul Regiunii Centru a **suprafeței agricole amenajate pentru combaterea eroziunii solului**, aceasta ajungând la 276.300 hectare, ceea ce reprezintă 14.5% din totalul suprafeței agricole. În perioada 2013-2017 s-a înregistrat o creștere vizibilă (de 12,9%) a **suprafeței terenurilor pe care s-au efectuat regenerări**

¹⁵Investiții pentru protecția mediului cuprind cheltuielile efectuate pentru lucrări de construcții, de instalații și de montaj, pentru achiziționarea de utilaje, mijloace de transport, alte cheltuieli destinate creării de noi mijloace fixe pentru dezvoltarea, modernizarea, reconstrucția celor existente, cu scopul de protecție a mediului. (INS)

¹⁶Cheltuielile efectuate de către administrația publică locală pentru lucrări de construcții, de instalații și de montaj, pentru achiziționarea de utilaje, mijloace de transport, alte cheltuieli destinate creării de noi mijloace fixe pentru dezvoltarea, modernizarea, reconstrucția celor existente, precum și valoarea serviciilor legate de transferul de proprietate al mijloacelor fixe existente și al terenurilor preluate cu plată de la terți, cu scopul de protecție a mediului. (INS)

artificiale¹⁷ ajungând în 2017 la 2.399 de hectare însă în următorii 4 ani au fost înregistrate scăderi drastice, această suprafață scăzând la 1830 de hectare în 2021.

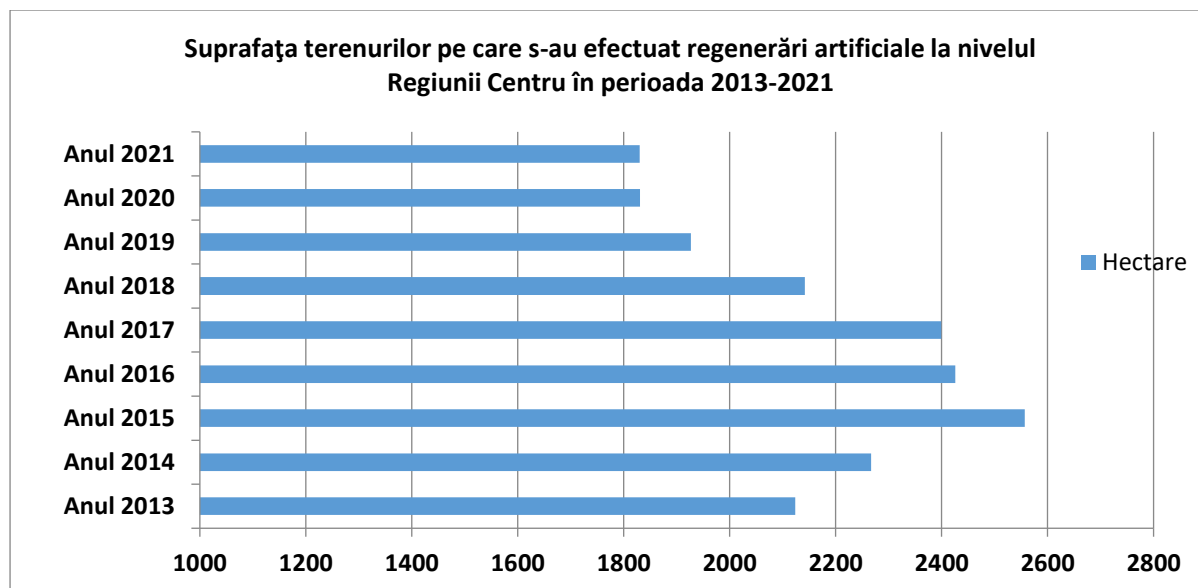

Fig. 3.2 Sursa: Institutul Național de Statistică

Suprafața spațiilor verzi în municipii și orașe s-a extins la nivelul regiunii cu 32,3% în 2021 comparativ cu 2013, ajungând la 3.182 de hectare. De asemenea, se observă o creștere și în ce privește **suprafața spațiilor verzi per locuitor în municipii și orașe**, de la 17,6 la 24,2 m²/locuitor pentru aceeași perioadă de referință. Amintim faptul că standardele la nivelul Uniunii Europene prevăd o suprafață minimă de 26 m²/locuitor (15 municipii/orașe din 57 din Regiunea Centru se încadrează în aceste standarde), iar recomandarea Organizației Mondiale a Sănătății este de 50 m²/locuitor (6 municipii/orașe din 57 din Regiunea Centru respectă această recomandare). Analizată prin prisma acestui indicator, Regiunea Centru, cu o suprafață a spațiilor verzi de 24,2 m²/locuitor, se situează sub media națională (30,4 m²/locuitor) și se situează pe ultimul loc în rândul celor 8 regiuni din România.

¹⁷Regenerarea artificială reprezintă ansamblul de lucrări de plantare de puiți, butași și /sau de însămânțare a unei suprafețe de teren cu scopul de a se crea noi arborete, atât pe terenuri forestiere de pe care a fost exploatat arboretul matur, cât și pe terenuri lipsite de vegetație forestieră.

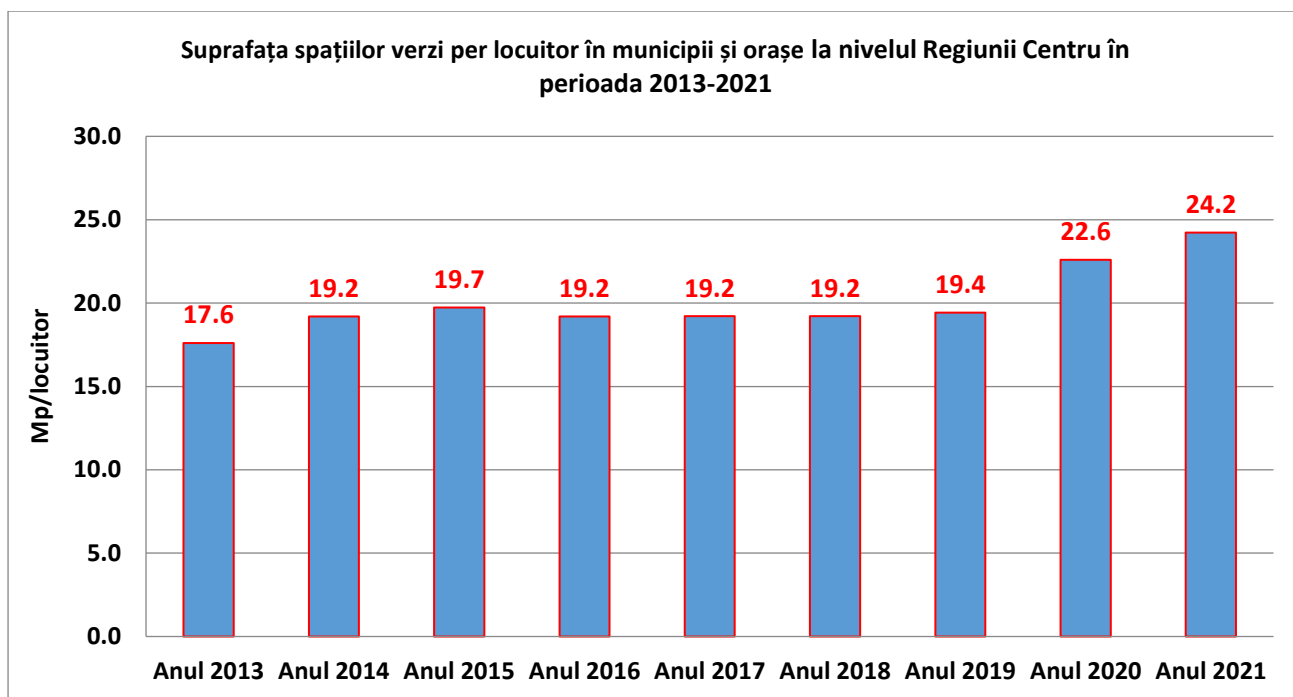

Fig. 3.3 Sursa: Institutul Național de Statistică

Tabel 3.2 Indicatorii de monitorizare pentru DS3

	INDICATOR	U.M.	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
DS3_1	Suprafața spațiilor verzi în municipii și orașe	Ha	2406	2614	2675	2588	2569	2560	2578	3002	3182
DS3_2	Suprafața spațiilor verzi per locuitor în municipii și orașe	m ² /locuitor	17,6	19,2	19,8	19,3	19,2	19,2	19,4	22,6	24,2
DS3_3	Populația conectată la sistemul de epurare a apelor uzate	Nr.	1183312	1258259	1260648	1330852	1437382	1477842	1513693	1548279	1576702
DS3_4	Apele uzate evacuate	Mii m ³ /an	161792	159210	145259	167612	143455	149229	147273	130236,2	-
DS3_5	Investiții pentru protecția mediului	Milioane lei	614,2	971,7	1269,7	540,5	457,1	908,1	878,4	637,5	-
DS3_6	Investiții din bugetul local pentru protecția mediului	Milioane lei	39,7	69,7	111,7	126,1	69,4	442,7	-	-	-
DS3_7	Suprafața terenurilor pe care s-au efectuat regenerări artificiale	Ha	2124	2267	2557	2426	2399	2142	1927	1831	1830
DS3_8	Suprafața agricolă amenajată pentru combaterea eroziunii solului	Ha	275439	276325	276319	276319	276300	276300	276300	276300	276300
DS3_9	Număr proiecte ¹⁸ ce vizează scăderea consumului anual de energie primară în clădirile publice contractate prin POR 2014-2020	Nr.	NA	0	0	0	0	50	8	1	0
DS3_10	Număr proiecte ¹⁹ ce vizează scăderea consumului anual de energie primară în iluminatul public contractate prin POR 2014-2020	Nr.	NA	0	0	0	0	0	4	7	0

¹⁸ numărul total de proiecte contractate în anul respectiv

¹⁹ numărul total de proiecte contractate în anul respectiv

Concluzii

În perioada 2013-2021 au continuat investițiile în direcția îmbunătățirii infrastructurii tehnice în domeniul protecției mediului, a creșterii eficienței energetice și a combaterii schimbărilor climatice. În ciuda îmbunătățirilor pe care le observăm există o nevoie acută de investiții în asigurarea accesului la infrastructura și servicii care să asigure o protecție adecvată a mediului și calitatea locuirii:

- Valoarea anuală a investițiilor din bugetul local pentru protecția mediului au crescut de peste 11 ori în 2018 comparativ cu 2013, conform datelor Edemos, acest indicator nu a mai fost calculat după anul 2018
- Numărul populației conectate la sistemul de epurare a apelor uzate a crescut cu 33,4%, ajungând la 1,58 milioane persoane în anul 2021
- Suprafața totală a spațiilor verzi în municipii și orașe s-a extins la nivelul regiunii cu 32,3% în 2021 comparativ cu 2013
- Suprafața spațiilor verzi/ locuitor în mediul urban s-a mărit de la 17,6 la 24,2 m²/locuitor în 2021 comparativ cu 2013
- La nivelul Regiunii Centru în perioada 2013-2021 **ponderea localităților²⁰ cu rețea de distribuție a apei** a crescut de la 77,8% la 84,8%, în mediul urban fiind de 98,3%, iar în mediul rural observându-se o creștere de la 74,5% la 82,6%.
- La nivelul Regiunii Centru, în perioada 2013-2021, **ponderea localităților cu canalizare publică** a crescut de la 45,2% la 59,9%, în mediul urban fiind de 98,3%, iar în mediul rural observându-se o creștere de la 36,7% la 53,8%.
- La nivelul Regiunii Centru, în perioada 2013-2021, **ponderea localităților în care se distribuie gaze naturale** a crescut de la 58,7% la 59,7%, în mediul urban fiind de 89,5%, iar în mediul rural observându-se o creștere de la 53,8% la 54,9%.

Prin Axa 3 a POR 2014-2020 sunt finanțate proiecte care vizează sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon. Până la finalul lunii septembrie 2022 în cadrul priorităților de investiții 3.1B și 3.1C au fost contractate 70 de proiecte cu o valoare totală de aproape 419 milioane lei, care vor avea ca obiectiv scăderea consumului anual de energie primară în clădirile publice respectiv pentru iluminatul public.

²⁰ Sunt considerate „localități” unitățile administrativ – teritoriale (UAT) din mediul urban (municipii și orașe) și/sau din mediul rural (comune)

D.S.4 Dezvoltarea zonelor rurale, sprijinirea agriculturii și silviculturii

Obiectivul strategic: Dezvoltarea durabilă a zonelor rurale din Regiunea Centru prin valorificarea potențialului natural și uman al acestora

În vederea conturării unei imagini obiective privind evoluția și progresul direcțiilor de dezvoltare prevăzute, s-au utilizat **14 indicatori de monitorizare**, în corelare cu prioritățile strategice incluse în cadrul domeniului „Dezvoltarea zonelor rurale, sprijinirea agriculturii și silviculturii”

Tabel 4.1 Corelarea indicatorilor de monitorizare cu prioritățile de dezvoltare

Prioritatea	Indicatorii
Eficientizarea activităților agricole prin modernizarea exploatațiilor agricole, dezvoltarea serviciilor și logisticii agricole și susținerea activităților de prelucrare a produselor agricole	<ul style="list-style-type: none"> • Valoarea producției agricole • Productivitatea muncii în agricultură • Populația ocupată în agricultură, silvicultură, pescuit • Numărul de mașini agricole • Suprafața amenajată pentru irigații • Suprafața terenurilor pe care s-au aplicat îngrășăminte chimice și naturale
Valorificarea superioară, într-o manieră durabilă, a potențialului silvic regional	<ul style="list-style-type: none"> • Suprafața fondului forestier
Creșterea atractivității economice și diversificarea activităților economice în localitățile rurale din Regiunea Centru	<ul style="list-style-type: none"> • Ponderea populației ocupate în agricultură, silvicultură, pescuit • Rata de ocupare în mediul rural a populației în vârstă de muncă (15 – 64 ani)
Îmbunătățirea infrastructurii tehnico-edilitare a localităților rurale din Regiunea Centru	<ul style="list-style-type: none"> • Numărul localităților din mediul rural conectate la rețeaua publică de distribuție a apei potabile • Lungimea totală a rețelei simple de distribuție a apei potabile din mediul rural • Numărul localităților din mediul rural racordate la sistemul de canalizare publică • Lungimea drumurilor comunale modernizate
Dezvoltarea infrastructurii sociale, cultural-recreative și susținerea dezvoltării comunitare	<ul style="list-style-type: none"> • Rata mortalității infantile în mediul rural

Prioritatea 4.1. Eficientizarea activităților agricole

Valoarea producției agricole înregistrează o variabilitate mare, fiind dependentă de factorii climatici. În perioada de referință 2013-2020 valoarea producției agricole la nivel regional a înregistrat cea mai mică valoare în 2016 de 7887,2 milioane lei prețuri curente și cea mai mare în 2020 de 9690,5 milioane lei prețuri curente. În anul 2020, valoarea producției agricole a Regiunii Centru (aproape 9,7 miliarde lei), a reprezentat 11,9% din valoarea producției agricole a României. Cu această pondere Regiunea Centru se situează doar pe locul al 6-lea între regiunile de dezvoltare ale țării.

În 2020 comparativ cu 2013 la nivelul Regiunii Centru valoarea producției agricole a crescut cu 9,3% (+3,7% la nivel național). În 2020 față de anul anterior valoarea producției agricole la nivel regional a crescut cu 3,2% în timp ce la nivel național a scăzut cu 9,5%.

Tabel 4.2 Valoarea producției ramurii agricole la nivelul Regiunii Centru și României în perioada 2013-2020

Mil. lei prețuri curente

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Regiunea CENTRU	8867,1	8989,4	7998,1	7887,2	8341,5	8930,0	9388,2	9690,5
România	78464,4	74524,5	68749,6	69348,6	78494,1	86349,3	89989,1	81400,4

Dacă se folosesc prețuri comparabile pentru valoarea producției ramurii agricole, atunci obținem o creștere reală a valorii producției ramurii agricole în 2020 față de anul de referință 2013 de 1,8%.

Tabel 4.3 Indicele valorii producției agricole, în prețuri constante, față de anul de referință 2013

-%-

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Regiunea CENTRU	109,4	102,2	101,2	106,5	111,3	104,3	101,8
România	102,9	95,9	98,3	110,6	118,6	114,0	96,5

Productivitatea muncii în agricultură²¹ la nivelul Regiunii Centru înregistrează o tendință de creștere, maximul fiind atins în anul 2019 (25882 lei/persoană ocupată) fiind cu 62,6% mai mare față de anul de referință 2013 și cu 7,5% mai mare față de anul anterior. Creșterea productivității muncii în agricultură a fost determinată, în primul rând, de reducerea numărului populației ocupate în agricultură. Productivitatea muncii în agricultură la nivel regional a fost mai mare față de cea la nivel național în toată perioada de referință. Amintim că la nivelul României productivitatea muncii în agricultură a înregistrat o creștere de 74,1%

²¹Domeniul „agricultura” cuprinde subdomeniile: agricultură, silvicultură și pescuit

în 2019 față de 2013 și cu 6,7% mai mare față de anul anterior. Cu toate acestea, productivitatea muncii în agricultură era de 4,3 ori mai mică în 2019, în România, față de media Uniunii Europene. În 2019 productivitatea muncii în agricultură la nivelul Uniunii Europene era de 19418,7 Euro/persoană ocupată, iar în România era de 4565,9 Euro/persoană.

Raportată la valoarea productivității muncii calculată la nivelul tuturor ramurilor economiei, productivitatea muncii în agricultură era în 2019 la nivelul regiunii de 3,9 ori mai redusă, iar la nivel național de 4,5 ori.

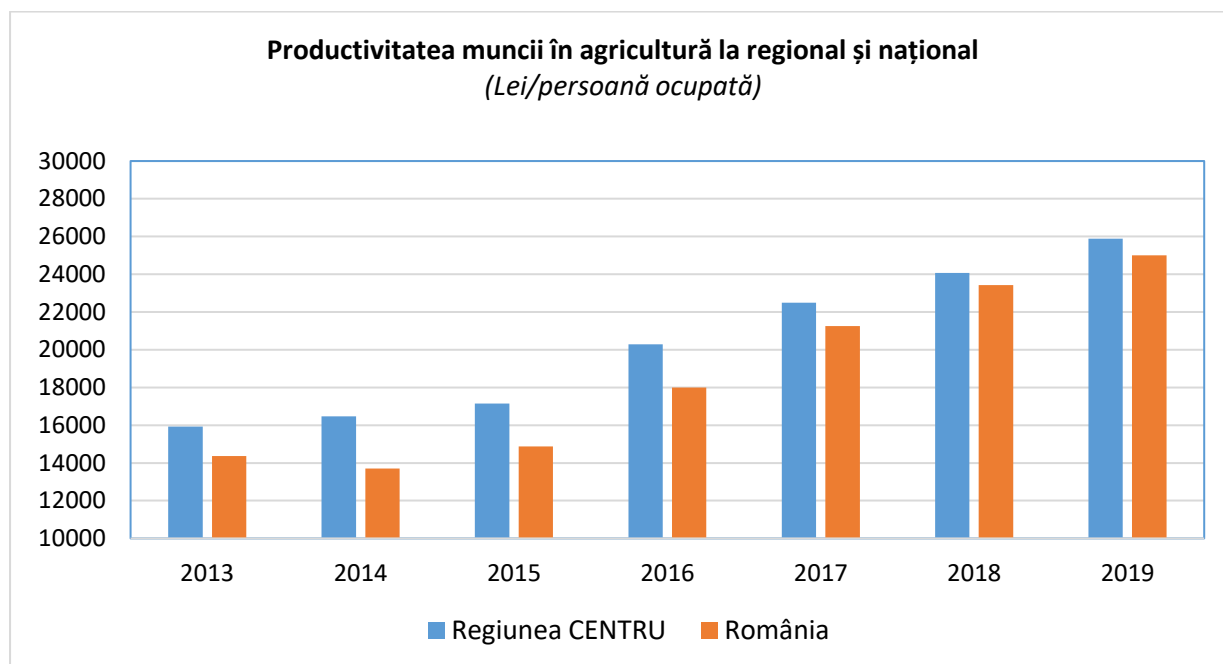

Fig. 4.1 Sursa: Date prelucrate după Institutul Național de Statistică

Numărul de mașini agricole²² la nivelul regiunii a crescut în perioada 2013-2021, ajungând la 87616 fiind cu 36,1% mai mare față de anul de referință 2013 și cu +14,6% față de anul anterior (comparativ cu nivelul național, +1,3% respectiv -0,9%).

Pe întreaga perioadă 2013-2021, **suprafața amenajată pentru irigații** la nivelul Regiunii Centru s-a menținut aceeași, fiind de 15,4 mii hectare (2% din suprafața arabilă). Din suprafața amenajată pentru irigații la nivelul României (3,17 milioane hectare în 2021), doar 0,5% era pe teritoriul Regiunii Centru.

În anul 2021, la nivelul regiunii **suprafața terenurilor pe care s-au aplicat îngrășăminte chimice și naturale** era de 1,18 milioane hectare (reprezentând 62,2% din suprafața agricolă), cu 25,0% mai mult față de anul anterior (+13,1% la nivel național) și cu 82,6% mai mult față de anul de referință 2013 (+37,0% la nivel național). În 2021, din suprafața

²² Conform INS în categoria **mașinilor agricole** sunt incluse: tractoare agricole fizice, pluguri pentru tractor, cultivateure mecanice, semănători mecanice, mașini de stropit și prăfuit cu tracțiune mecanică, combine autopropulsate pentru recoltat cereale, combine autopropulsate pentru recoltat furaje, combine și mașini pentru recoltat cartofi, prese pentru balotat paie și fan, vindrovere pentru furaje

terenurilor pe care s-au aplicat îngrășăminte la nivelul regiunii, pe 78,8% s-au aplicat îngrășăminte chimice, iar pe 21,2% îngrășăminte naturale.

Atât la nivel național cât și regional, domeniul agriculturii, silviculturii și pescuitului are o contribuție relativ modestă la formarea PIB-ului, sub 5%. În 2019 ponderea agriculturii, silviculturii și pescuitului în total produs intern brut regional (PIBR) a fost de 3,8% în Regiunea Centru și 4,1% în România. De asemenea, în 2019 ponderea agriculturii, silviculturii și pescuitului în total valoare adăugată brută regională (VABR) a fost de 4,2% în Regiunea Centru și 4,6% în România.

Un alt aspect îl reprezintă nivelul scăzut al productivității fermelor autohtone care este cauzat, în parte, de gradul ridicat de fragmentare a exploatațiilor agricole din România. Statistic, în sectorul agricol românesc activează aproximativ 3,4 milioane de ferme dintre care este 85% sunt ferme de subzistență și semi-subzistență. Acest fapt constituie un obstacol în dezvoltarea agriculturii, reflectat și în costurile mai ridicate ale materiilor prime, accesul mai dificil la piețe de desfacere, posibilități mai limitate de extindere a afacerii mai ales în contextul dezvoltării tehnologice, etc. În plus, dimensiunea redusă a fermelor afectează capacitatea acestora de a realiza investiții, inclusiv prin utilizarea de fonduri europene în contextul cerințelor unui proiect cu finanțare nerambursabilă.

Încurajarea demersurilor de asociere a producătorilor locali are un potențial în recuperarea decalajului de productivitate dintre agricultura autohtonă și celelalte economii europene. Un potențial din ce în ce mai mare și o creștere a cererii o are în perioada următoare agricultura autohtonă care oferă posibilitatea producătorilor locali să se orienteze către agricultura organică.

Prioritatea 4.2. Valorificarea durabilă a potențialului silvic

În perioada 2013-2021 **suprafața fondului forestier** a înregistrat o extindere nesemnificativă din punct de vedere statistic, de doar +0,4%, ajungând la 1268,9 mii hectare în 2021 (+1,0%, 6606,6 hectare la a nivel național). Din suprafața totală a fondului forestier din România în 2021 aproape o cincime este în Regiunea Centru (19,2%).

Prioritatea 4.3. Creșterea atractivității și diversificarea activităților economice în mediul rural

Rata de ocupare în mediul rural a populației în vârstă de muncă (15 – 64 ani) a crescut la nivelul regiunii în perioada de referință 2013-2021 de la 47,7% la 55,7%. Cu excepția anului 2021 unde se observă la nivelul regiunii o valoare mai mare decât cea la nivel național (55,5%), în perioada 2013-2020 rata de ocupare în mediul rural a populației în vârstă de muncă la nivelul României a înregistrat valori superioare față de nivelul regional, acestea fiind cuprinse între 60,2% (în 2016) și 64,2% (în 2019). De asemenea, la nivelul regiunii se

păstrează decalajul față de mediul urban, în perioada de referință 2013-2021 atingându-se valoarea minimă de 58,6% (în 2013) și cea maximă de 65,9% (în 2017).

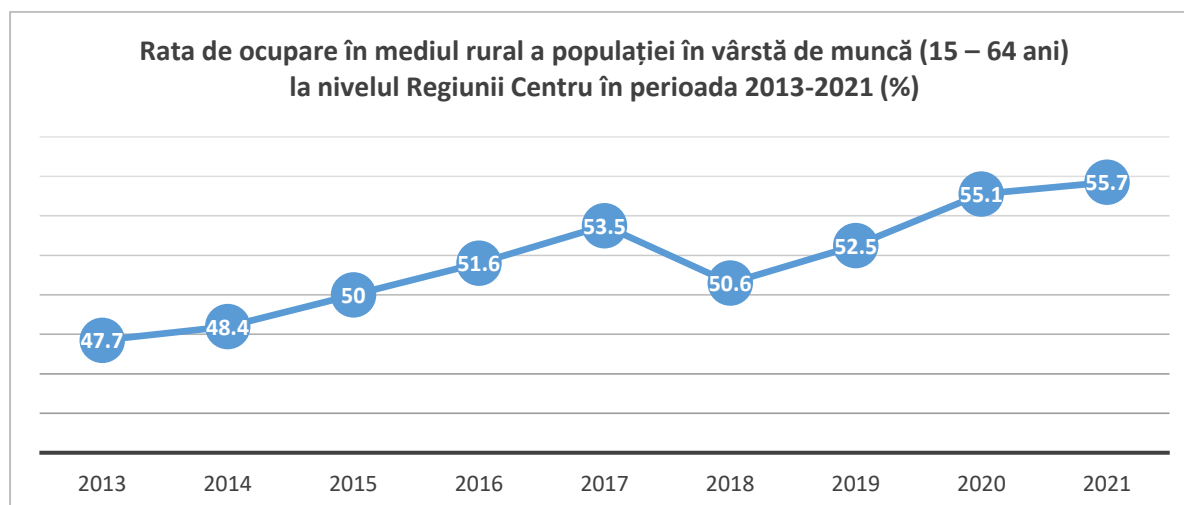

Fig. 4.2 Sursa: Institutul Național de Statistică

Populația ocupată în agricultură, silvicultură, pescuit a scăzut continuu la nivelul regiunii în perioada 2013-2021 cu 63,3% (similar la nivel național, -64,4%), ajungând în 2021 la 87,5 mii de persoane. Se observă la nivel regional o înjumătățire a populației ocupate în agricultură, silvicultură, pescuit în 2021 comparativ cu anul anterior cu -48,5% (similar la nivel național, -49,6%). De asemenea, ponderea populației ocupate în domeniul agriculturii, silviculturii și pescuitului în total populație ocupate la nivel regional s-a redus de la 22,9% în 2013 la 9,1% în 2021 (comparativ cu nivelul național unde scăderea a fost de la 27,9% la 11,1%, ajungând la 846,5 mii de persoane în 2021). Amintim că la nivelul Uniunii Europene, ponderea populației ocupată în agricultură, silvicultură și pescuit este sub 5% din populația totală ocupată, înregistrând o scădere continuă de la 4,4% în 2013 la 4,0%²³ în 2020.

Aceste evoluții indică faptul că, treptat, se produce o **diversificare a activității economice din mediul rural** și în ciuda scăderii numărului populației ocupate în agricultură, prin dezvoltarea celorlalte sectoare economice s-a putut îmbunătăți nivelul ocupării în mediul rural.

²³ https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Enlargement_countries_-_agriculture,_forestry_and_fishing_statistics

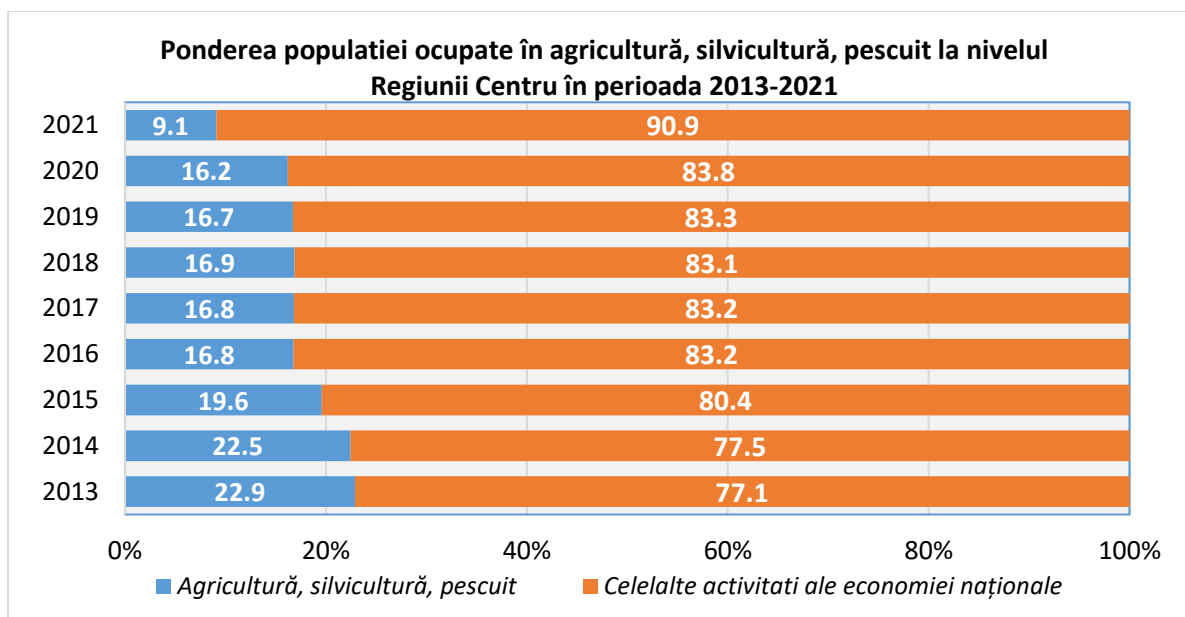

Fig. 4.3 Sursa: Institutul Național de Statistică

Prioritatea 4.4. Îmbunătățirea infrastructurii tehnico-edilitare

Numărul localităților²⁴ din mediul rural conectate la rețeaua publică de distribuție a apei potabile a ajuns la nivelul Regiunii Centru la 295 în 2021, înregistrând o creștere cu 10,9% față de anul de referință 2013 (+13,1% la nivel național). Având în vedere că în Regiunea Centru sunt 357 de comune, gradul de acoperire în mediul rural cu rețea publică de distribuție a apei potabile a fost de **82,6%** în 2021.

O creștere mai vizibilă se observă în ce privește **numărul localităților din mediul rural racordate la sistemul de canalizare publică**, acesta ajungând în 2021 la 192 de localități, fiind cu 46,6% mai mare față de anul de referință 2013 (+69,0% la nivel național). În 2021, la nivelul Regiunii Centru aproximativ jumătate din localitățile din mediul rural erau racordate la sistemul de canalizare publică (**53,8%**)

²⁴Unitățile administrativ-teritoriale cu statut de comună

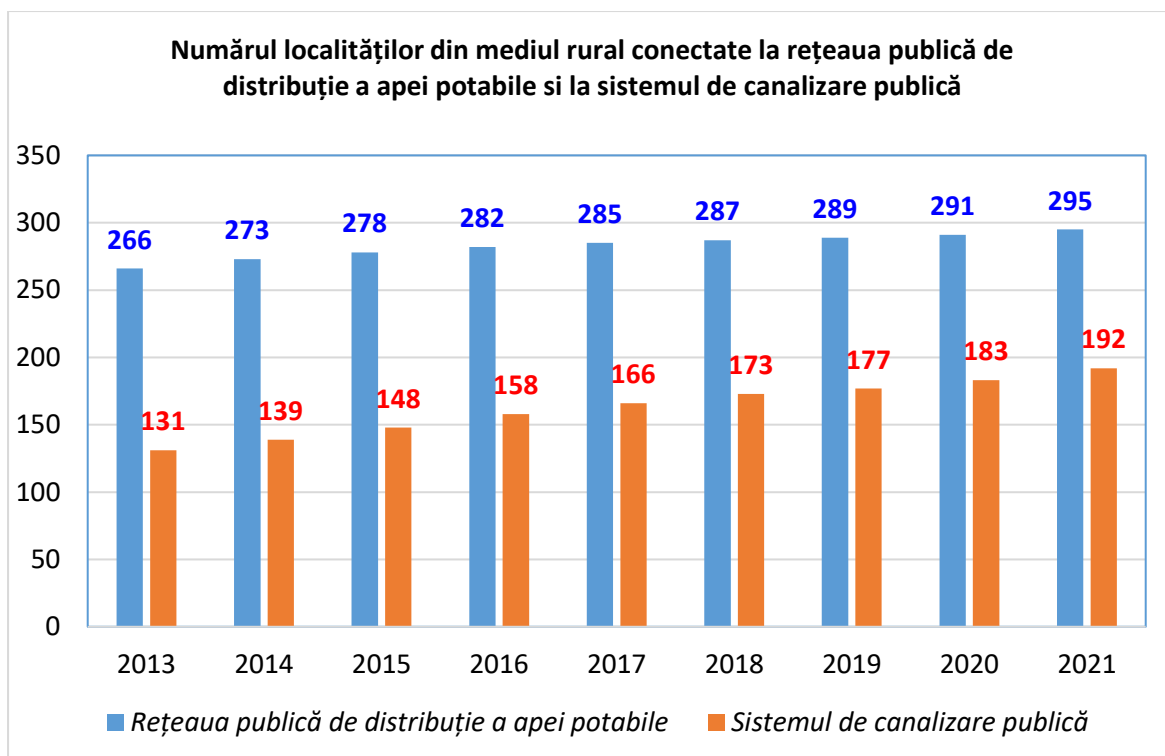

Fig. 4.4 Sursa: Institutul Național de Statistică

Lungimea totală a rețelei simple de distribuție a apei potabile din mediul rural s-a extins continuu la nivelul regiunii ajungând la 6568,9 kilometri în anul 2021, fiind cu 32,5% mai mare față de anul de referință 2013 (+34,6% la nivel național). În perioada de referință 2013-2021, atât la nivel regional cât și național, se observă o extindere a lungimii rețelei de distribuție a apei potabile cu o aproximativ o treime în mediul rural, în timp ce în mediul urban e de aproximativ o zecime.

La nivelul Regiunii Centru, **lungimea totală a drumurilor comunale modernizate**²⁵ s-a extins de 3 ori în perioada 2013-2021, ajungând la 1013 kilometri. Cu toate acestea, drumurile comunale modernizate reprezentau în 2021 doar 22,2% din totalul drumurilor comunale (7,9% în 2013). La nivel național în aceeași perioadă de referință, lungimea totală a drumurilor comunale modernizate s-a extins tot de 3 ori (ajungând la 7291 kilometri în 2021), reprezentând 21,7% din totalul drumurilor comunale.

²⁵ Conform INS, drumurile modernizate sunt cele care au partea carosabilă acoperită cu una din următoarele categorii de îmbrăcămiși: beton-ciment, asfaltice de tip greu și mijlociu și pavaje din piatră cioplită

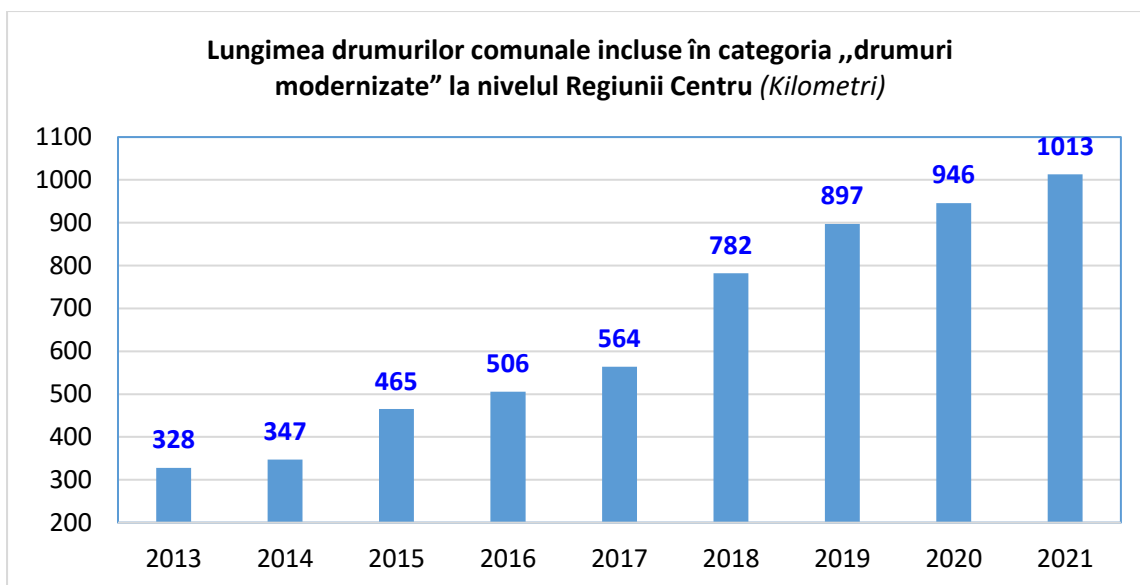

Fig. 4.5 Sursa: Institutul Național de Statistică

Prioritatea 4.5. Dezvoltarea infrastructurii sociale, cultural-recreative și susținerea dezvoltării comunitare

Un indicator care reflectă nivelul general de dezvoltare socială a unei comunități este mortalitatea infantilă. La nivelul Regiunii Centru, **rata mortalității infantile în mediul rural** a înregistrat o scădere vizibilă începând cu anul 2014, de la 11,6‰ la 6,6‰ în 2018, urmând o creștere de peste 9‰ în următorii doi ani și ulterior o scădere la 7,4‰ în 2021. În perioada de referință valorile ratei mortalității infantile în mediul rural la nivelul regiunii erau vizibil mai mari față de cele înregistrate în mediul urban. În perioada de referință 2013-2021, cu excepția anului 2018, la nivel regional s-au înregistrat valori ale ratei mortalității infantile în mediul rural similare sau mai mari față de cele la nivel național.

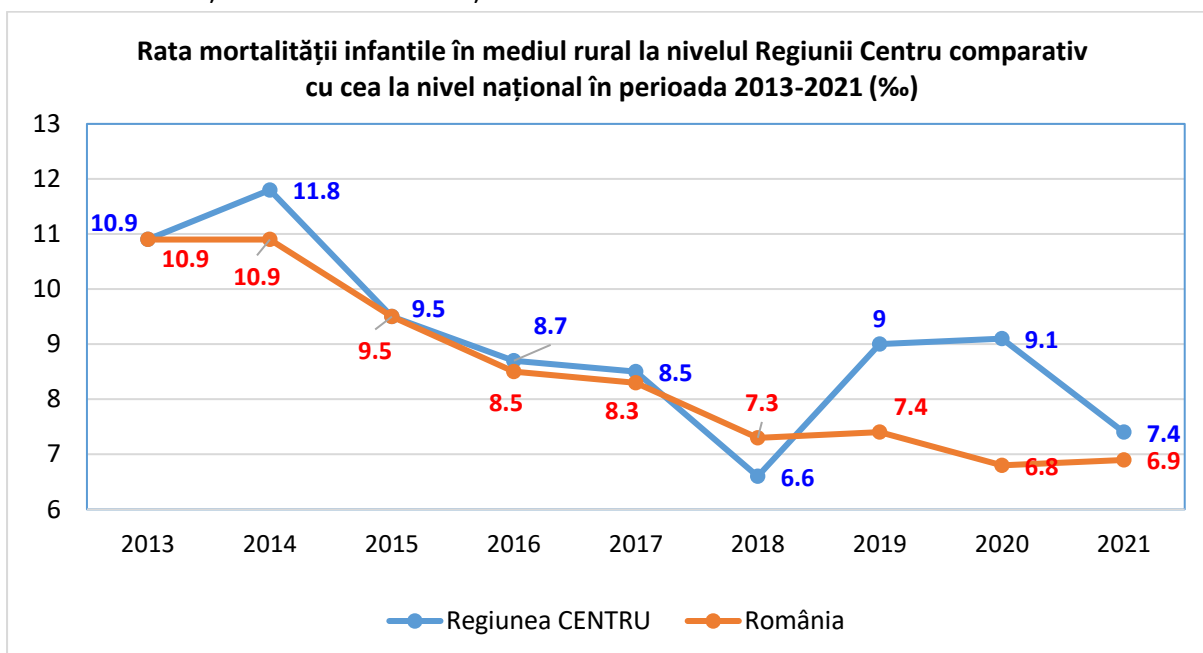

Fig. 4.6 Sursa: Institutul Național de Statistică

Tabel 4.7 Indicatorii de monitorizare pentru DS4

	INDICATOR	U.M.	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
DS4_1	Rata mortalității infantile în mediul rural	%	10,9	11,8	9,5	8,7	8,5	6,6	9	9,1	7,4
DS4_2	Rata de ocupare în mediul rural a populației în vârstă de muncă (15 – 64 ani)	%	47,7	48,4	50	51,6	53,5	50,6	52,5	55,1	55,7
DS4_3	Lungimea drumurilor comunale modernizate	km	328	347	465	506	564	782	897	946	1013
DS4_4	Numărul localităților din mediul rural conectate la rețeaua publică de distribuție a apei potabile	Nr.	266	273	278	282	285	287	289	291	295
DS4_5	Lungimea totală a rețelei simple de distribuție a apei potabile din mediul rural	km	4955,8	5252,2	5483,1	5753,9	5935	6030,6	6160	6323,6	6568,9
DS4_6	Numărul localităților din mediul rural racordate la sistemul de canalizare publică	Nr.	131	139	148	158	166	173	177	183	192
DS4_7	Suprafața fondului forestier	Mii ha	1264	1265,2	1263,4	1263,7	1265,1	1269,1	1270,2	1269,8	1268,9
DS4_8	Numărul de mașini agricole	Nr.	64367	65571	70588	72325	73109	73778	73113	76448	87616
DS4_9	Suprafața amenajată pentru irigații	Ha	15400	15400	15400	15400	15400	15400	15400	15400	15400
DS4_10	Suprafața terenurilor pe care s-au aplicat îngrășăminte chimice și naturale	Ha	622561	676637	668234	732180	757550	850492	783616	944988	1181253
DS4_11	Populația ocupată în agricultură, silvicultură, pescuit	Mii persoane	238,2	230,5	201	173,9	175,6	177,6	176,6	169,9	87,5
DS4_12	Ponderea populației ocupate în agricultură, silvicultură, pescuit	%	22,9	22,5	19,6	16,8	16,8	16,9	16,7	16,2	9,1
DS4_13	Valoarea producției agricole	Milioane lei	8867,1	8989,4	7998,1	7887,2	8341,5	8930,0	9388,2	9690,5	(...)
DS4_14	Productivitatea muncii în agricultură	Lei/ pers. ocupată	15920	16475	17156	20281	22486	24078	25882	(...)	(...)

Concluzii

Zona rurală a Regiunii Centru continuă să înregistreze întârzieri în ce privește dezvoltarea infrastructurii tehnico-edilitare și sociale și se confruntă cu importante provocări de ordin demografic, economic și social. Totuși se pot remarca progrese vizibile în privința eficientizării agriculturii, a dezvoltării infrastructurii și a soluționării problemelor cu care se confruntă zonele rurale.

Economia

- Economia zonelor rurale este caracterizată în general prin dependența de o singură ramură economică - agricultura
- Productivitatea muncii în agricultură a înregistrat o tendință de creștere, în Regiunea Centru, în intervalul 2013-2019. Cu toate acestea, productivitatea muncii în agricultură era de 4,3 ori mai mică în 2019, în România, față de media Uniunii Europene. În 2019 productivitatea muncii în agricultură la nivelul Uniunii Europene era de 19418,7 Euro/persoană ocupată, iar în România era de 4565,9 Euro/persoană.²⁶
- Agricultura de semi-subsistență practică pe scară largă în Regiunea Centru se caracterizează prin predominanța exploatațiilor agricole de dimensiuni mici, forța de muncă îmbătrânită, ponderea scăzută a muncii mecanizate în procesul de producție și o valoare scăzută a veniturilor obținute
- Valorificarea producției agricole constituie una din problemele cele mai importante cu care se confruntă micii producători agricoli ce formează marea majoritate a producătorilor agricol
- Suprafața amenajată pentru irigații s-a menținut aceeași pe toată perioada de referință 2013-2021 (15400 ha), fiind 0,5% din cea la nivel național.
- Suprafața terenurilor pe care s-au aplicat îngrășăminte chimice și naturale s-a mărit cu 82,6% în 2021 față de anul 2013, ceea ce indică o creștere a suprafețelor utilizate
- Gradul de mecanizare în agricultură a crescut, numărul de mașini agricole fiind cu 36,1% mai mare față în 2021 față de 2013, creștere peste cea la nivel național (11,2%).

Populația și forța de muncă

- Numărul populației ocupate în agricultură, silvicultură, pescuit a scăzut cu 48,5%, ajungând în 2021 la 87,5 mii de persoane, iar ponderea domeniului s-a

²⁶ Calcule pe baza datelor statistice de la EUROSTAT pentru indicatorii: "Gross value added of the agricultural industry" (Valoarea adăugată brută în agricultură,

<https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tag00056/default/table?lang=en>)

și "Employed persons in agriculture, forestry and fishing" (Numărul populației ocupate în agricultură, silvicultură și pescuit, https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/refreshTableAction.do?jsessionid=5zHb_OpzKtDKa8cqg82eob_3d-wllxWp9a8tIQZpi-3gv5BdSRn1l-1350867320?tab=table&plugin=1&pcode=tec00109&language=en)

redus de la 22,9% în 2013 la 9,1% în 2021. O evoluție similară s-a observat și la nivel național, înregistrându-se o scădere cu 49,6%, populația ocupată în agricultură, silvicultură și pescuit ajungând în 2021 la 846,5 mii de persoane. Amintim că la nivelul Uniunii Europene, ponderea populației ocupată în agricultură, silvicultură și pescuit este sub 5% din populația totală ocupată, înregistrând o scădere continuă de la 4,4% în 2013 la 4,0% în 2020.

- Rata de ocupare a populației în vârstă de muncă din mediul rural a crescut de la 47,7% în anul 2013 la 55,7% în 2021 (timp în care la nivel național a scăzut, de la peste 60% în fiecare an din perioada 2013-2020, ajungând la 55,5% în 2021), păstrându-se însă decalajul semnificativ față de mediul urban. Ponderea populației ocupate în agricultură, silvicultură și pescuit era, în anul 2020, la nivelul regiunii de 16,2%, mai mică comparativ cu cea la nivel național (19,9%)
- Rata mortalității infantile în mediul rural a scăzut de la 11,6 ‰ la 6,6 ‰ în 2018, înregistrând o creștere în următorii 2 ani la 9‰, scăzând la 7,4‰ în 2021. La nivelul regiunii s-au înregistrat valori ale ratei mortalității infantile în mediul rural mai mari față de cele la nivel național (cu excepția anului 2018)

Infrastructura tehnică și de transport

- Numărul localităților din mediul rural conectate la rețeaua publică de distribuție a apei potabile a crescut cu 10,9% în 2021 comparativ cu 2013
- Numărul localităților din mediul rural racordate la sistemul de canalizare publică, era cu 46,6% mai mare în 2021 față de anul 2013
- Lungimea totală a rețelei simple de distribuție a apei potabile din mediul rural s-a extins cu 32,5% în perioada 2013-2021
- Lungimea totală a drumurilor comunale modernizate s-a mărit de 3,1 ori în perioada 2013-2021. Cu toate acestea, drumurile comunale modernizate reprezintă doar 22,2% din totalul drumurilor comunale

D.S. 5 Creșterea atractivității turistice regionale, sprijinirea activităților culturale și recreative

Obiectivul strategic: Dezvoltarea sectorului turistic și a sectoarelor economice conexe prin valorificarea potențialului natural și antropic al Regiunii Centru și susținerea activităților culturale și recreative.

În vederea conturării unei imagini obiective privind evoluția și progresul direcțiilor de dezvoltare prevăzute, s-au utilizat **10 indicatori de monitorizare**, în corelare cu prioritățile de strategice incluse în cadrul domeniului „Creșterea atractivității turistice regionale, sprijinirea activităților culturale și recreative”

Tabel 5.1 Corelarea indicatorilor de monitorizare cu prioritățile strategice

Prioritatea	Indicatorii
Punerea în valoare a patrimoniului natural și antropic	<ul style="list-style-type: none">• Valoarea proiectelor contractate prin Axa 7 a POR 2014-2020 în stațiunile turistice
Dezvoltarea și modernizarea infrastructurii de primire și agrement în scopul îmbunătățirii și diversificării serviciilor turistice oferite	<ul style="list-style-type: none">• Valoarea² proiectelor de modernizare a infrastructurii turistice contractate prin POR 2007-2013• Capacitatea de cazare turistică existentă• Densitatea unităților de cazare• Număr de sosiri ale turiștilor în unitățile de primire turistică• Numărul de turiști la 100 locuitori• Număr de înnoptări ale turiștilor în unitățile de primire turistică• Indicele de utilizare a capacității de cazare turistică aflate în funcțiune
Promovarea destinațiilor turistice din Regiunea Centru	<ul style="list-style-type: none">• Valoarea proiectelor de promovare a potențialului turistic contractate prin POR 2007-2013
Dezvoltarea infrastructurii culturale, recreative și sprijinirea activităților culturale	<ul style="list-style-type: none">• Valoarea proiectelor de restaurare și valorificare a patrimoniului cultural contractate prin POR 2007-2013 și POR 2014-2020

Prioritatea 5.1. Punerea în valoare a patrimoniului natural și antropic

Unul din atuurile Regiunii Centru este potențialul în domeniul turismului, acest aspect fiind evidențiat și de informația statistică care confirmă poziția privilegiată la nivel național. În ultimii ani, Regiunea Centru deține prima poziție la nivel național pentru mai mulți indicatori printre care amintim: numărul de turiști, numărul de structuri de primire turistică cu funcțiuni de cazare turistică, numărul de înnoptări în structurile de primire turistică (în perioada pandemiei de COVID-19 Regiunea Centru a ocupat locul 2, pe prima poziție fiind Regiunea Sud-Est), numărul de muzee și colecții publice, numărul de vizitatori în muzee și colecții publice, etc. În plus, s-au înregistrat valori duble la nivel regional comparativ cu cele la nivel național în ce privește densitatea unităților de cazare, numărul de turiști la 100 locuitori. De asemenea, Regiunea Centru deține o cincime din capacitatea de cazare turistică existentă la nivel național.

Atât în perioada de programare 2007-2013 cât și în perioada 2014-2020 au fost alocate importante resurse financiare pentru implementarea de proiecte care contribuie la atingerea obiectivului de creștere a atractivității turistice a Regiunii Centru și de sprijinire a activităților culturale. O atenție deosebită s-a acordat dezvoltării și **modernizării infrastructurii de primire și de agrement** în scopul îmbunătățirii și diversificării serviciilor turistice oferite pentru care doar prin **Axa Prioritară 5 a POR 2007-2013 au fost contractate proiecte cu o valoare totală de 351,8 milioane lei. Promovarea potențialului turistic** prin crearea și modernizarea centrelor și punctelor de informare turistică, sprijinirea activităților de publicitate turistică și susținerea organizării și participării la evenimente destinate promovării turistice a beneficiat de o **alocare financiară 47,4 milioane lei prin POR 2007-2013, DMI 5.3.**

Având în vedere patrimoniul cultural de mare valoare al Regiunii Centru, restaurarea obiectivelor culturale și valorificarea durabilă a acestora au constituit o prioritate permanentă la nivel regional. Valoarea totală solicitată a proiectelor contractate la nivel regional finanțate atât prin POR 2007-2013 cât și POR 2014-2020 și care vizează **restaurarea și valorificarea patrimoniului cultural însumează 251,7 milioane lei.** Menționăm că prin POR 2014-2020, Axa 5, PI 5.1²⁷, au fost contractate până în prezent 32 de proiecte care au avut ca obiectiv restaurarea, valorificarea patrimoniului cultural. Astfel, s-au finanțat investiții în restaurarea, protecția, conservarea și valorificarea durabilă a obiectivelor de patrimoniu UNESCO, patrimoniu cultural național (indiferent de localizare, urban sau rural) și patrimoniu cultural local din mediul urban.

Modernizarea stațiunilor turistice și în mod particular a stațiunilor balneare a beneficiat de sprijin financiar în perioada 2014-2020, până în prezent fiind contractate în cadrul **POR 2014-2020, Axa 7, PI 7.1²⁸, 7 proiecte a căror valoare totală solicitată a fost de peste 84 milioane**

²⁷ Prioritatea de investiții 5.1 Conservarea, protecția, promovarea și dezvoltarea patrimoniului natural și cultural

²⁸ Prioritatea de investiții 7.1 Sprijinirea unei creșteri favorabile ocupării forței de muncă, prin dezvoltarea potențialului endogen ca parte a unei strategii teritoriale pentru anumite zone precum și sporirea accesibilității și dezvoltarea resurselor naturale și culturale specifice

de lei. Stațiunile turistice care au beneficiat de finanțare nerambursabilă prin POR 2014-2020, Axa 7 sunt: Covasna, Tușnad, Ocna Sibiului, Sovata, Bazna, Băile Tușnad.

Sprijinul financiar direcționat spre creșterea atractivității turistice a Regiunii Centru a permis îmbunătățirea sensibilă a principalilor indicatori statistici specifici turismului la nivel regional și o poziționare mai bună la nivel național.

Prioritatea 5.2. Dezvoltarea și modernizarea infrastructurii de primire și agrement în scopul îmbunătățirii și diversificării serviciilor turistice oferite

Capacitatea de cazare turistică existentă la nivelul Regiunii Centru s-a extins în 2021 comparativ cu anul de referință 2013 cu aproape un sfert (+24,5% comparativ cu +19,2% la nivel național). În 2021 din capacitatea de cazare turistică existentă la nivelul României, Regiunea Centru deținea aproape o cincime, 19,7%. Din capacitatea de cazare turistică existentă la nivelul Regiunii Centru aproape jumătate este în județul Brașov.

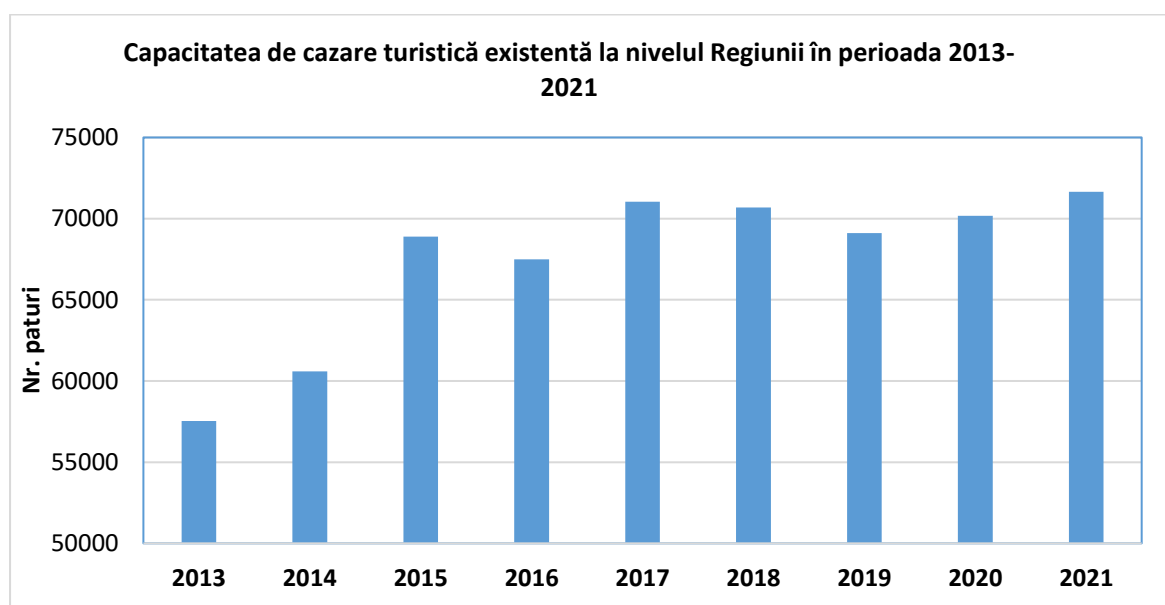

Fig. 5.1 Sursa: Institutul Național de Statistică

Densitatea unităților de cazare la nivelul Regiunii Centru a crescut în perioada 2013-2021 de la 4,8 la 6,8 unități/ 100 km², valorile fiind duble față de cele de la nivelul României unde în aceeași perioadă de referință s-a înregistrat o creștere de la 2,5 la 3,8 unități/ 100 km².

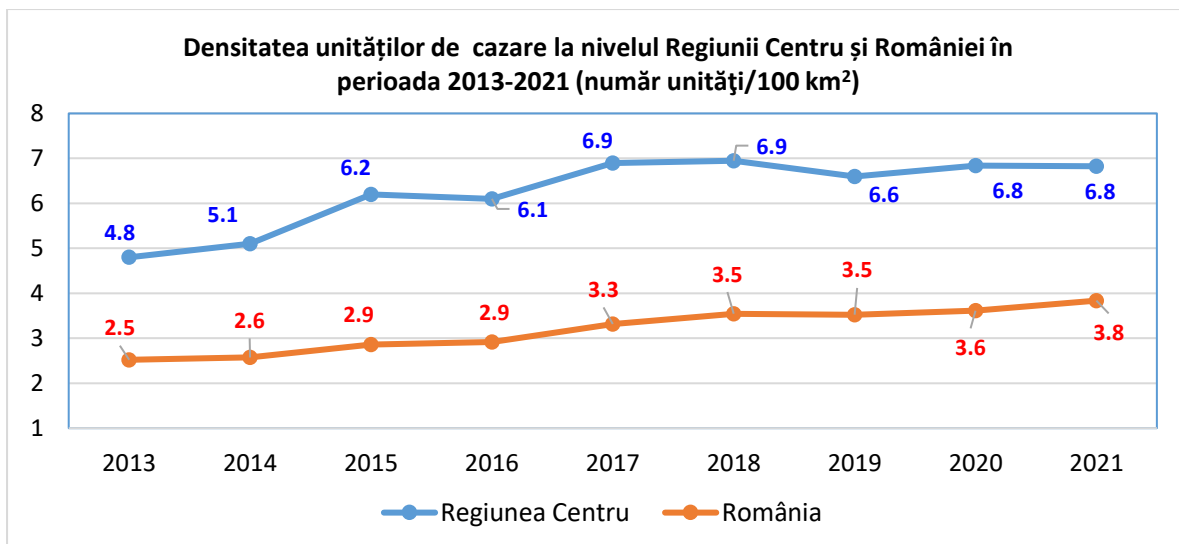

Fig. 5.2 Sursa: Date prelucrate după Institutul Național de Statistică

Număr de sosiri ale turiștilor în unitățile de primire turistică din Regiunea Centru a crescut de 1,7 ori în perioada de referință (ajungând la 3,17 milioane persoane în 2019) cu excepția perioadei pandemiei de COVID-19 când s-a înjumătățit, ajungând la un minim de 1,53 milioane persoane în 2020, urmat de o creștere la 2,26 milioane de persoane în 2021. Aceeași evoluție în V s-a înregistrat și la nivel național.

O evoluție similară este și în privința **numărului de înnoptări ale turiștilor** în unitățile de primire turistică din Regiunea Centru, când față de anul de referință se înregistrează o creștere de 1,6 ori (ajungând în 2019 la 6,44 milioane înnoptări). O scădere dramatică a numărului de înnoptări s-a înregistrat în perioada pandemiei COVID-19, când valoarea indicatorului s-a înjumătățit (3,11 milioane persoane în 2020), urmând o revenire parțială în 2021 (4,53 milioane înnoptări). Aceeași evoluție în V s-a înregistrat și la nivel național.

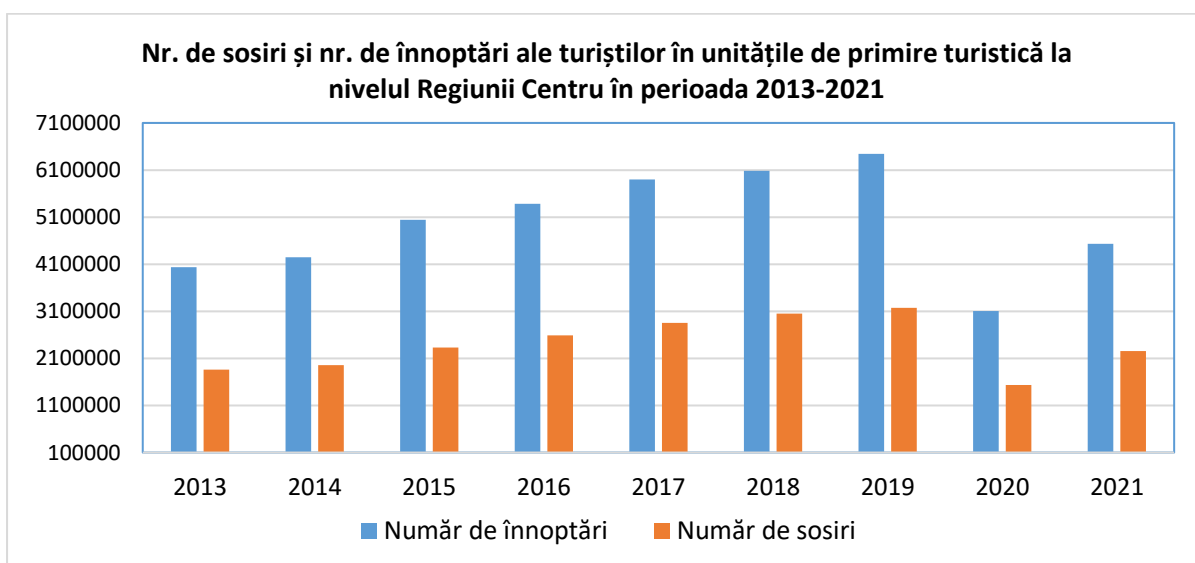

Fig. 5.3 Sursa: Institutul Național de Statistică

Valorile calculate pentru indicatorul derivat **numărul de turiști la 100 locuitori**, evidențiază la nivelul Regiunii Centru o creștere continuă și semnificativă a numărului de turiști raportat la populație, de la 78,8 turiști/100 locuitori în 2013 la 136,9 turiști/100 locuitori în 2019, însă în perioada pandemiei de COVID-19 valorile indicatorului au scăzut semnificativ, în special în 2020 unde s-au înregistrat 66,3 turiști/100 locuitori. În 2021 numărul de turiști la 100 locuitori a crescut semnificativ, fiind aproape dublu față de anul anterior, ajungând la 98,1. Pe întreaga perioadă de referință valorile acestui indicator sunt la nivel regional aproape duble față de cele la nivel național unde s-a înregistrat o creștere de la 39,7 la 68,9 turiști/100 locuitori în perioada 2013-2019 și o scădere vizibilă în perioada pandemiei, în special în 2020 (33,1 turiști/100 locuitori).

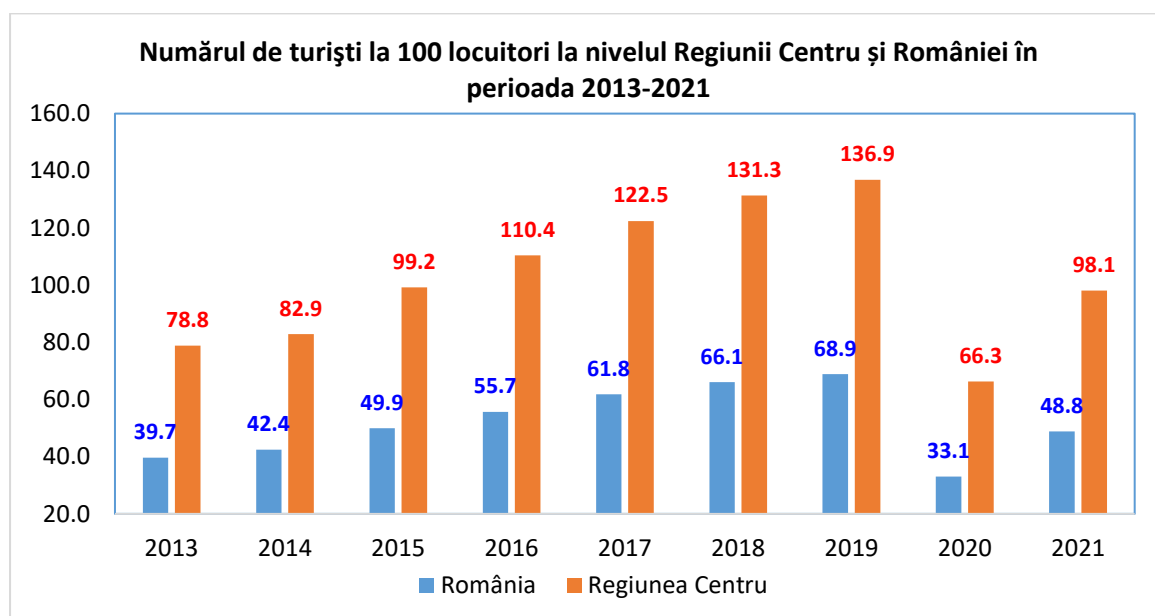

Fig. 5.4 Sursa: Date prelucrate după Institutul Național de Statistică

Indicele de utilizare a capacității de cazare turistică aflate în funcțiune s-a îmbunătățit permanent la nivelul regional, crescând de la 22,4% în 2013 la 30,6% în 2019, însă în perioada pandemiei de COVID-19 valorile indicatorului au scăzut semnificativ, în special în 2020 unde s-a înregistrat 21,3%. Pe întreaga perioadă de referință 2013-2021, se observă valori ale indicelui de utilizare a capacității de cazare turistică aflate în funcțiune la nivel regional mai mici față de cele la nivel național.

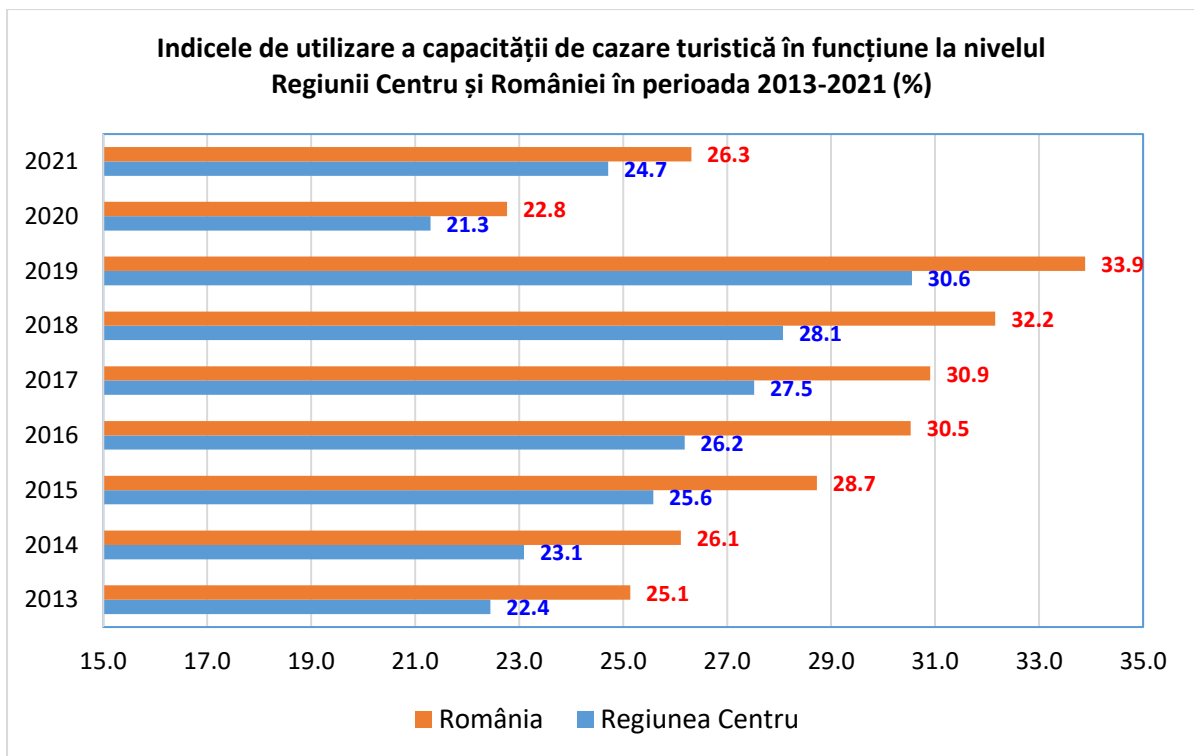

Fig. 5.5 Sursa: Date prelucrate după Institutul Național de Statistică

Tabel 5.2 Indicatorii de monitorizare pentru DS5

	INDICATOR	U.M.	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
DS5_1	Valoarea ²⁹ proiectelor contractate prin Axa 7 a POR 2014-2020 în stațiunile turistice	Mii lei	NA	NA	NA	NA	25234,7	25480,1	33332,5	0	0
DS5_2	Valoarea proiectelor de restaurare și valorificare a patrimoniului cultural contractate prin POR 2007-2013 și POR 2014-2020, PI 5.1	Mii lei	31070	14275	0	0	190240,7	16185,0	0	0	0
DS5_3	Valoarea proiectelor de modernizare a infrastructurii turistice contractate prin POR 2007-2013	Mii lei	NA	351825	NA	NA	NA	NA	NA	NA	NA
DS5_4	Valoarea proiectelor de promovare a potențialului turistic contractate prin POR 2007-2013	Mii lei	NA	47395	NA	NA	NA	NA	NA	NA	NA
DS5_5	Capacitatea de cazare turistică existentă	Nr. locuri	57536	60597	68899	67496	71038	70696	69113	70176	71654
DS5_6	Densitatea unităților de cazare	Nr. unități/100 km ²	4,8	5,1	6,2	6,1	6,9	6,9	6,6	6,8	6,8
DS5_7	Număr de sosiri ale turiștilor în unitățile de primire turistică	Nr. persoane	1859853	1953022	2332362	2585938	2856558	3053580	3173150	1534573	2258428
DS5_8	Numărul de turiști la 100 locuitori	Nr. turiști/100 locuitori	78,8	82,9	99,2	110,4	122,5	131,3	136,9	66,3	98,1
DS5_9	Număr de înnoptări ale turiștilor în unitățile de primire turistică	Nr.	4037579	4244860	5042039	5386220	5897215	6081157	6443719	3106139	4534345
DS5_10	Indicele de utilizare a capacității de cazare turistică aflate în funcțiune	%	22,4	23,1	25,6	26,2	27,5	28,1	30,6	21,3	24,7

²⁹ Valoarea nerambursabilă a proiectelor

Concluzii

Sectorul turismului și punerea în valoare a patrimoniului cultural au beneficiat în perioada 2014-2017 de o atenție sporită și investiții importante, inclusiv prin programe și linii de finanțare nerambursabile dedicate. Rezultatele acestor eforturi, reflectate în evoluția indicatorilor specifici, sunt îmbucurătoare însă sunt necesare, în continuare, investiții în infrastructura de turism, conservarea și prezervarea patrimoniului natural și cultural.

- Valoarea totală a proiectelor de modernizare a infrastructurii de primire și de agrement derulate prin POR 2007-2013 însumează 351,8 milioane lei
- Promovarea potențialului turistic a beneficiat de o alocare financiară 47,4 milioane lei prin POR 2007-2013
- Valoarea totală nerambursabilă a proiectelor de restaurarea și valorificarea patrimoniului cultural contractate prin POR 2007-2013 și POR 2014-2020 depășește suma de 251,7 mil. lei
- Valoarea totală nerambursabilă a proiectelor contractate prin POR 2014-2020 și care vizează modernizarea stațiunilor turistice a fost de peste 84 milioane de lei
- Capacitatea de cazare turistică existentă la nivelul Regiunii Centru a crescut cu un sfert în 2021 comparativ cu anul de referință 2013 (+24,5%)
- Densitatea unităților de cazare a crescut de la 4,8 la 6,8 unități/ 100 km² în perioada de referință, valorile fiind aproape duble față de cele la nivel național
- Atât numărul de sosiri ale turiștilor cât și numărul de înnoptări ale turiștilor în unitățile de primire turistică au crescut de 1,7 ori respectiv de 1,6 ori în perioada 2013-2019, însă în perioada pandemiei de COVID-19, acesta a scăzut semnificativ
- Numărul de turiști la 100 locuitori a crescut de la 78,9 turiști/100 locuitori în 2013 la 136,9 turiști/100 locuitori în 2019, însă în perioada pandemiei de COVID-19 acesta a scăzut vizibil
- Indicele de utilizare a capacității de cazare turistică în funcțiune s-a îmbunătățit permanent de la 22,4% în 2013 la 30,6% în 2019, însă în perioada pandemiei de COVID-19 valorile indicatorului au scăzut vizibil, în special în 2020 unde s-a înregistrat 21,3%.
- Obiectivele de patrimoniu cultural și istoric sunt insuficient puse în valoare și multe dintre acestea necesită lucrări de restaurare/conservare și punere în circuitul turistic

Turismul rămâne o prioritate regională și un domeniu care are încă un important potențial de a genera creștere economică și poate fi privit în unele zone ca un important factor de dezvoltare locală și de creștere a ocupării forței de muncă.

Turismul tematic este încă insuficient dezvoltat și promovat, aici subliniem potențialul deosebit de important al turismului de sănătate cu componenta de **turism balnear** care, în condițiile unei finanțări coordonate și direcționate către dezvoltarea stațiunilor balneare și a localităților care dețin resurse naturale cu potențial curativ, ar putea contribui la dezvoltarea acestor zone. Reamintim faptul că România deține o treime din apele minerale cu potențial curativ din Europa iar în Regiunea Centru, pe lângă cele 6 stațiuni balneoclimatice existente, s-au identificat încă **31**³⁰ de localități cu potențial balnear sau balneoclimatic care, datorită lipsei infrastructurii adecvate de tratament, primire turistică sau recreere, nu pot să valorifice acest potențial.

³⁰ Conform Planului de acțiune pentru Regiunea Centru realizat în cadrul proiectului Innova SPA (Innovative health solutions for thermal spa regions), proiect finanțat de Uniunea Europeană prin Programul Interreg Europe

D.S. 6 Dezvoltarea resurselor umane, creșterea incluziunii sociale

Obiectivul strategic: Dezvoltarea resurselor umane în special prin îmbunătățirea accesului la formare profesională și educație, creșterea ocupării și calității forței de muncă, creșterea incluziunii sociale și a calității vieții, precum și contracararea efectelor declinului demografic

În vederea conturării unei imagini obiective privind atingerea obiectivului direcției strategice, s-au utilizat **12 indicatori de monitorizare**, în corelare cu prioritățile strategice incluse în cadrul domeniului „Dezvoltarea resurselor umane, creșterea incluziunii sociale”.

Tabel 6.1 Corelarea indicatorilor de monitorizare cu prioritățile de dezvoltare

Prioritatea	Indicatorii
Îmbunătățirea accesului la formare profesională și educație pe tot parcursul vieții în domeniile: educație, cercetare, social, sănătate, administrație publică, economie și antreprenariat	<ul style="list-style-type: none">• Ponderea persoanelor cu studii superioare în totalul populației din grupa de vârstă 30-34 de ani• Părăsirea timpurie a școlii
Sprijinirea dezvoltării capitalului uman în vederea creșterii ocupării forței de muncă la nivel regional	<ul style="list-style-type: none">• Rata de ocupare a populației în vârstă de muncă• Rata șomajului BIM pentru grupa de vârstă 15-64 ani
Dezvoltarea serviciilor sociale în vederea creșterii incluziunii sociale a grupurilor vulnerabile și a comunităților defavorizate	<ul style="list-style-type: none">• Valoarea proiectelor de reabilitare și modernizare a infrastructurii sociale contractate prin POR 2007-2013 și POR 2014-2020• Rata sărăciei relative• Rata deprivării materiale severe• Numărul de medici la 10.000 de locuitori• Ponderea persoanelor cu dezabilități încadrate în muncă din totalul adulților cu dezabilități
Contracararea efectelor declinului demografic	<ul style="list-style-type: none">• Rata sporului natural al populației• Rata mortalității infantile• Număr de cămine pentru persoane vârstnice

Prioritatea 6.1. Îmbunătățirea accesului la formare profesională și educație pe tot parcursul vieții

În evoluția ponderii **persoanelor cu studii superioare în totalul populației din grupa de vârstă 30-34 de ani**³¹ se observă la nivelul Regiunii Centru o creștere de la 21,3% la 26,6% în perioada 2013-2017 urmată de o scădere, ajungând în 2021 la 18,4%. O evoluție similară este și la nivel național unde se observă o creștere a ponderii persoanelor cu studii superioare în totalul populației din grupa de vârstă 30-34 de ani de la 22,9% la 26,3% în perioada 2013-2017, urmată de o ușoară scădere, ajungând în 2021 la 24,8%. Amintim că ținta națională pentru anul 2020 a fost de 26,7%, iar valoarea înregistrată a fost de 26,4%, fiind singura țintă atinsă de România la capitolul educație din cele asumate conform Strategiei Europa 2020. Atât la nivel național cât și la nivel regional ponderile sunt vizibil mai mici față de media Uniunii Europene ce a înregistrat o creștere continuă în perioada de referință, de la 37,1% în 2013 la 41,6% în 2021.

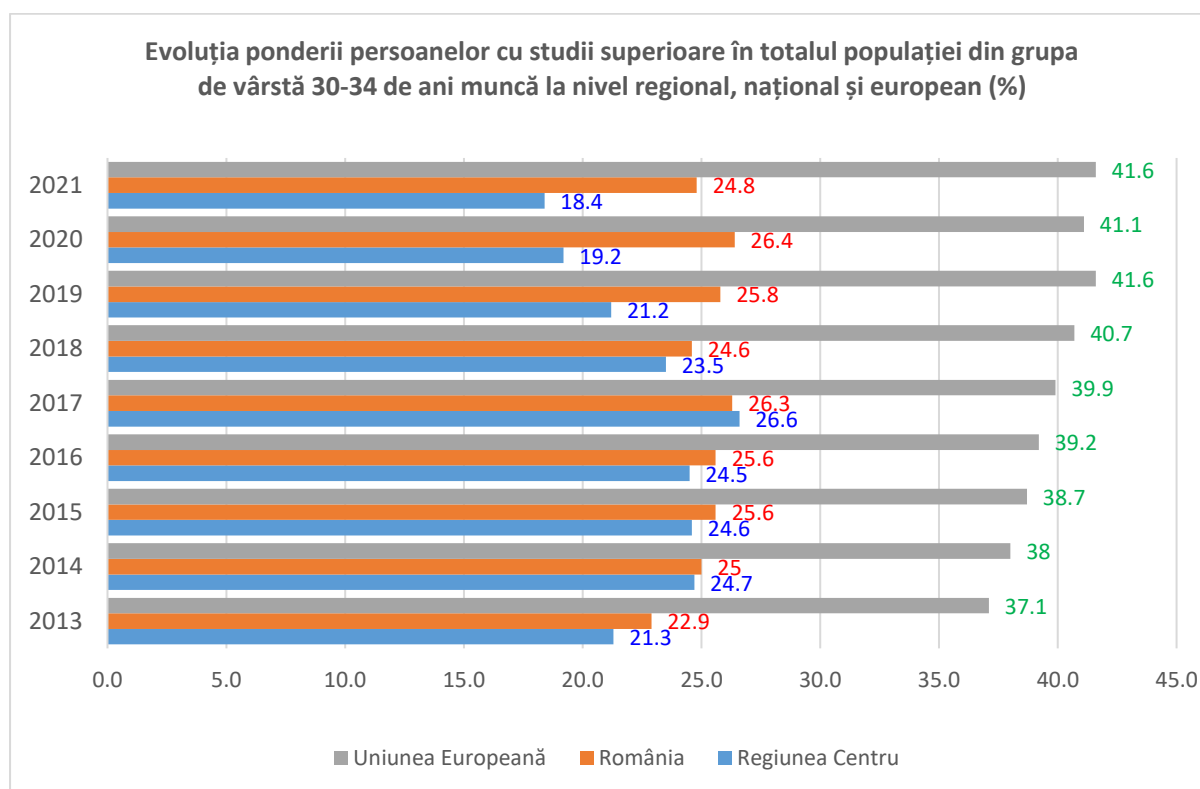

Fig. 6.1 Sursa: Institutul Național de Statistică

În ce privește indicatorul referitor la **părăsirea timpurie a școlii**³², se observă o creștere de la 17,9% la 20,2% în perioada de referință 2013-2021, înregistrându-se cea mai mare rată în 2015 de 24,2%, iar cea mai mică în 2013 și 2014 de 17,9%. Comparativ cu nivelul Uniunii Europene, în Regiunea Centru rata de părăsire timpurie a școlii înregistrează valori duble (9,7% în Uniunea Europeană și 15,3% în România în 2021).

³¹ https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/edat_lfse_12/default/table?lang=en

³² https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/edat_lfse_16/default/table?lang=en

Menționăm că părăsirea timpurie a școlii se referă la o persoană cu vârsta cuprinsă între 18 și 24 de ani care a finalizat cel mult învățământul secundar inferior și care nu participă la alte forme de educație sau formare. Indicatorul "părăsirea timpurie a educației și a formării" este exprimat ca procent al persoanelor cu vârsta cuprinsă între 18 și 24 de ani care îndeplinesc aceste criterii din totalul populației cu vârsta cuprinsă între 18 și 24 de ani.

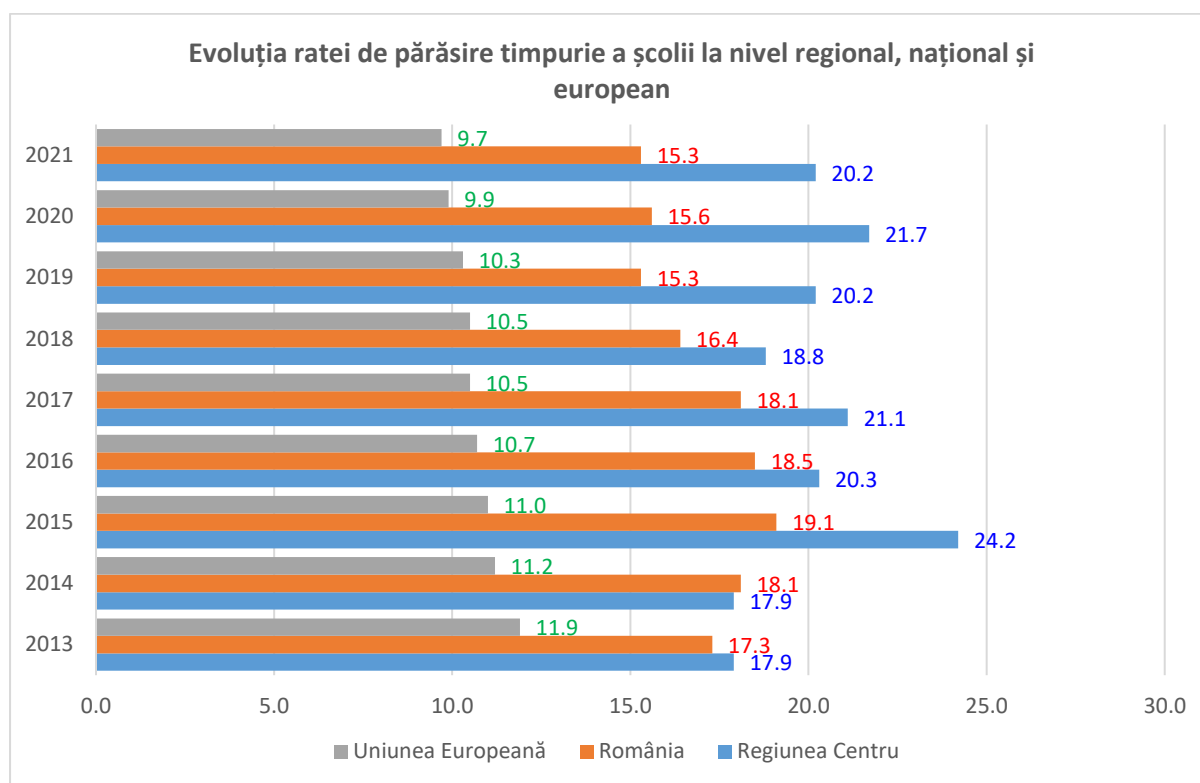

Fig. 6.2 Sursa: Institutul Național de Statistică, Eurostat

Efectele părăsirii timpurie a școlii se resimt pe termen lung asupra evoluției societății și creșterii economice. Părăsirea timpurie a școlii are efecte negative, generând șomaj, excluziune socială, sărăcie și probleme de sănătate. Potrivit Comisiei Europene, „reducerea cu numai un punct procentual a ratei europene medii de părăsire timpurie a școlii ar permite economiei europene să dispună în fiecare an de aproape o jumătate de milion de tineri lucrători calificați”.³³

Prioritatea 6.2 Creșterea ocupării forței de muncă la nivel regional

Rata de ocupare a populației în vârstă de muncă (15-64 ani) a crescut la nivelul Regiunii Centru de la 54,2% în 2013 la 60,3% în 2021, atingând cea mai mare rată în 2017 de 60,8%, însă se menține decalajul la nivel de medii rezidență (63,7% în mediul urban și 55,7% în mediul rural în 2021). Analizând evoluția ratei de ocupare a populației în vârstă de muncă în perioada de referință de observă că la nivelul regiunii valorile sunt mai mici comparativ cu cele la nivel național unde creșterea a fost de la 60,1% la 65,8% în perioada 2013-2019,

³³<https://www.edupedu.ro/grafic-abandonul-scolar-pe-regiuni-in-transilvania-e-cel-mai-mare-in-muntenia-cel-mai-mic-abandonul-scolar-genereaza-somaj-excluziune-sociala-saracie-si-probleme-de-sanatate/> 8 iunie 2020

urmând o scădere la 61,9% în 2021. Având în vedere condițiile specifice, România și-a stabilit pentru anul 2020 atingerea unei rate de ocupare a populației în vârstă de 20-64 ani de 70%.

Tabel 6.2 Rata de ocupare a populației în vârstă de muncă la nivel regional și național în perioada 2013-2021

	%								
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
România	60,1	61	61,4	61,6	63,9	64,8	65,8	65,6	61,9
Regiunea Centru	54,2	54,8	56,7	58,4	60,8	59	60,2	60,3	60,3
Urban - Reg. Centru	58,6	59	61,3	63,1	65,9	65	65,7	64,1	63,7
Rural - Reg. Centru	47,7	48,4	50	51,6	53,5	50,6	52,5	55,1	55,7

Sursa: Institutul Național de Statistică

O evoluție similară cu cea a ratei de ocupare a populației în vârstă de muncă (15-64 ani) a înregistrat și **rata de ocupare a resurselor de muncă**, care la nivelul Regiunii Centru a înregistrat o scădere accentuată timp de două decenii de la 79,5% în 1990 la 60,0% în 2010, iar în ultimii ani, în special în perioada 2013-2019, ratele au crescut de la 62,8% la 73%, urmând din nou o scădere (72,4% în 2020, 66,3% în 2021). La nivel regional s-au înregistrat rate de ocupare a resurselor de muncă mai mari comparativ cu cele la nivel național (de la 60,9% în 2013 la 69,6% în 2019, 69,1% în 2020 și 62,3% în 2021).

O evoluție similară se observă și în ce privește **rata șomajului BIM³⁴ pentru grupa de vârstă 15-64 ani**, care la nivel regional a înregistrat o scădere semnificativă, de la 9,6% în 2013 la 5,1% în 2021, înregistrând cea mai mică de 4,2% în 2017 și 2018, iar cele mai mari valori în 2014 (9,3%), 2015 (7,4%) și 2020 (7,2%). Cu toate acestea valorile la nivel regional sunt puțin mai mari comparativ cu cele la nivel național unde în perioada 2013-2021 rata șomajului BIM a scăzut de la 7,4% la 5,6%, înregistrând valoarea cea mai mică în 2019 (4,0%).

În ultimii ani se observă accentuarea decalajului privind valorile acestui indicator la nivel de medii de rezidență, în 2021 rata șomajului BIM pentru populația în vârstă de muncă la nivelul Regiunii Centru fiind de 3,9% în mediul urban comparativ cu 6,9% în mediul rural. Este important să precizăm că, în 2021 comparativ cu anul de referință, rata șomajului din Regiunea Centru s-a redus la jumătate, acest aspect fiind chiar mai remarcabil dacă se juxtapune această reducere cu evoluția în aceeași perioadă a ratei șomajului la nivelul Uniunii Europene (de la 11,6% în 2013 la 7% în 2021).

³⁴Rata este calculată conform metodologiei Biroului Internațional al Muncii și EUROSTAT

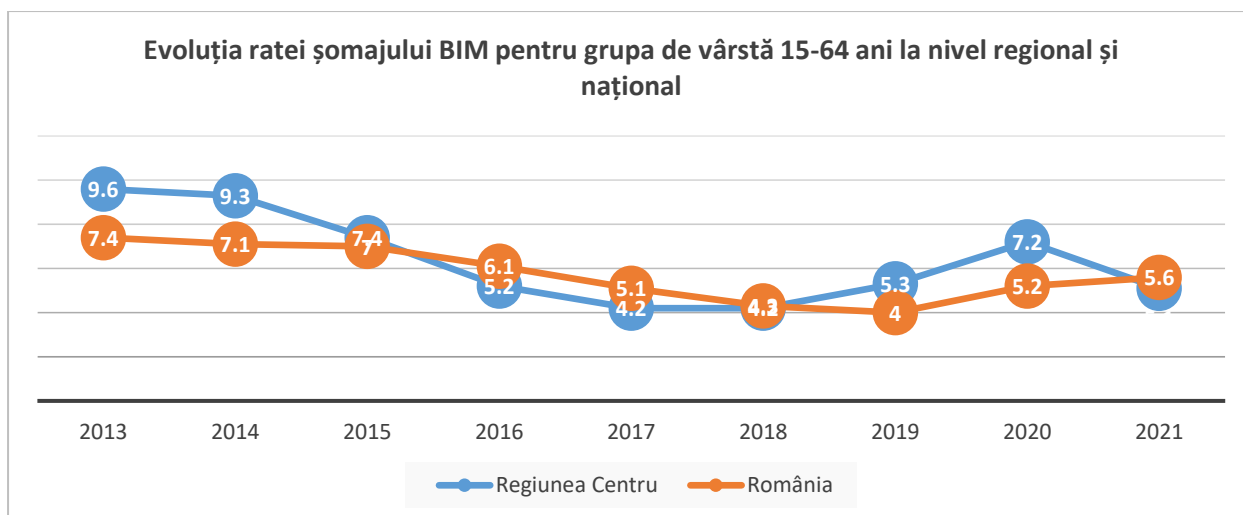

Fig. 6.3 Sursa: Institutul Național de Statistică

Tabel 6.3 Rata șomajului BIM pentru grupa de vârstă 15-64 de ani la nivel regional și național în perioada 2013-2021

	%									
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	
Reg. Centru	9,6	9,3	7,4	5,2	4,2	4,2	5,3	7,2	5,1	
România	7,4	7,1	7	6,1	5,1	4,3	4	5,2	5,6	
Medii de rezidență la nivelul Regiunii Centru										
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	
Urban	9,5	9,3	6,4	4,2	3,2	3	3,7	5,5	3,9	
Rural	9,9	9,3	9,2	6,8	5,8	6,3	8,1	9,6	6,9	

Sursa: Institutul Național de Statistică

Prioritatea 6.3. Dezvoltarea serviciilor sociale și creșterea incluziunii sociale

Dezvoltarea și modernizarea infrastructurii sociale a reprezentat o prioritate pentru Regiunea Centru, concretizată prin finanțarea cu 70,29 milioane lei din POR 2007-2013 a proiectelor depuse în cadrul Axei 3, DMI 3.2. "Reabilitarea/ modernizarea/ dezvoltarea și echiparea infrastructurii serviciilor sociale". Finanțarea dezvoltării infrastructurii sociale a continuat în perioada 2014-2020 prin Axa Prioritară 8 a POR 2014-2020, PI 8.1. "Investițiile în infrastructurile sanitare și sociale care contribuie la dezvoltarea la nivel național, regional și local, reducând inegalitățile în ceea ce privește starea de sănătate și promovând incluziunea socială prin îmbunătățirea accesului la serviciile sociale, culturale și de recreare, precum și trecerea de la serviciile instituționale la serviciile prestate de colectivitățile locale".

Accesul la sănătate, privit prin prisma indicatorului **numărul de medici la 10.000 de locuitori**, s-a îmbunătățit ușor, înregistrând o creștere la nivel regional în perioada 2013-2021 de la 28 la 36. O situație similară s-a înregistrat și la nivelul României unde numărul de medici la 10.000 de locuitori a crescut de la 27 la 36 în aceeași perioadă de referință.

Ca urmare a redresării economice înregistrate după anul 2012 și a intervențiilor vizând reducerea sărăciei și a excluziunii sociale, indicatori care măsoară nivelul de sărăcie și de excluziune socială, precum rata deprivării materiale severe, au înregistrat îmbunătățiri în perioada 2013-2019, însă s-a observat și o accentuare în ultimii ani a unor probleme privind sărăcia (ex. rata sărăciei relative). În primul an al pandemiei de COVID-19, rata deprivării materiale severe a crescut la 12,6% în 2020, iar rata sărăciei relative la 21,9%.

Rata sărăciei relative³⁵ a înregistrat la nivelul Regiunii Centru în perioada de referință 2013-2020 o evoluție sinusoidală, atingând valoarea minimă de 17,3% în 2017 și valoarea maximă de 21,9% în 2019. În ultimii ani se observă la nivel regional o creștere a ratei sărăciei relative de la 17,3% în 2017 la 21,9% în 2020. Cu toate acestea, rata sărăciei relative la nivelul regiunii a înregistrat valori mai mici comparativ cu cea la nivelul României care a atins valoarea minimă de 23,0% în 2013 și valoarea maximă de 25,4% în 2015. Comparativ cu cea la nivelul Uniunii Europene (16,6% în 2020³⁶), rata sărăciei relative este însă ridicată la nivelul regiunii. În schimb, **rata deprivării materiale severe**³⁷ a înregistrat o scădere continuă și semnificativă de la 27,2% în 2013 la 9,2% în 2019 (diminuându-se de 3 ori), însă a crescut vizibil în 2020, primul an al pandemiei de COVID-19, ajungând la 12,6%. O evoluție similară s-a înregistrat și la nivelul României unde rata deprivării materiale severe s-a înjumătățit (scăzând de la 29,8% în 2013 la 14,8% în 2020). La nivelul Uniunii Europene rata deprivării materiale a înregistrat în perioada de referință 2013-2020 valori sub 4% (3,6% în 2020).³⁸

³⁵ **Rata sărăciei relative** se definește ca fiind ponderea persoanelor sărace (după metoda relativă de estimare) în totalul populației. Se considera sărace persoanele din gospodăriile care au un venit disponibil pe adult-echivalent (inclusiv sau exclusiv contravaloarea consumului din resurse proprii) mai mic decât nivelul pragului de sărăcie. În mod curent, acest indicator se determină pentru pragul de 60% din mediana veniturilor disponibile pe adult-echivalent. Indicatorul este întâlnit uneori sub denumirea de 'rata riscului de sărăcie'.

³⁶ Eurostat, At-risk-of-poverty rate, <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tessi010/default/table?lang=en>

³⁷ **Rata deprivării materiale severe** reprezintă ponderea în total populație a persoanelor în stare de deprivare materială severă, adică a persoanelor în vârstă de 18 ani și peste care, datorită lipsei resurselor financiare, nu își pot permite cel puțin patru dintre următoarele situații: achitarea la timp, fără restanțe, a unor utilități și a altor obligații curente; plata unei vacanțe de o săptămână pe an, departe de casă; consumul de carne, pui, pește (sau alt echivalent de proteină) cel puțin o dată la două zile; posibilitatea de a face față, cu resursele proprii, unor cheltuieli neprevăzute (echivalente cu 1/12 din valoarea pragului național de sărăcie): deținerea unui telefon fix sau mobil; deținerea unui televizor color; deținerea unei mașini de spălat; deținerea unui autoturism personal; asigurarea plății unei încălziri adecvate a locuinței.

³⁸ https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/TESSI150/default/table?lang=en&category=es.tesip.tessi.tessisec.tessisec_rp

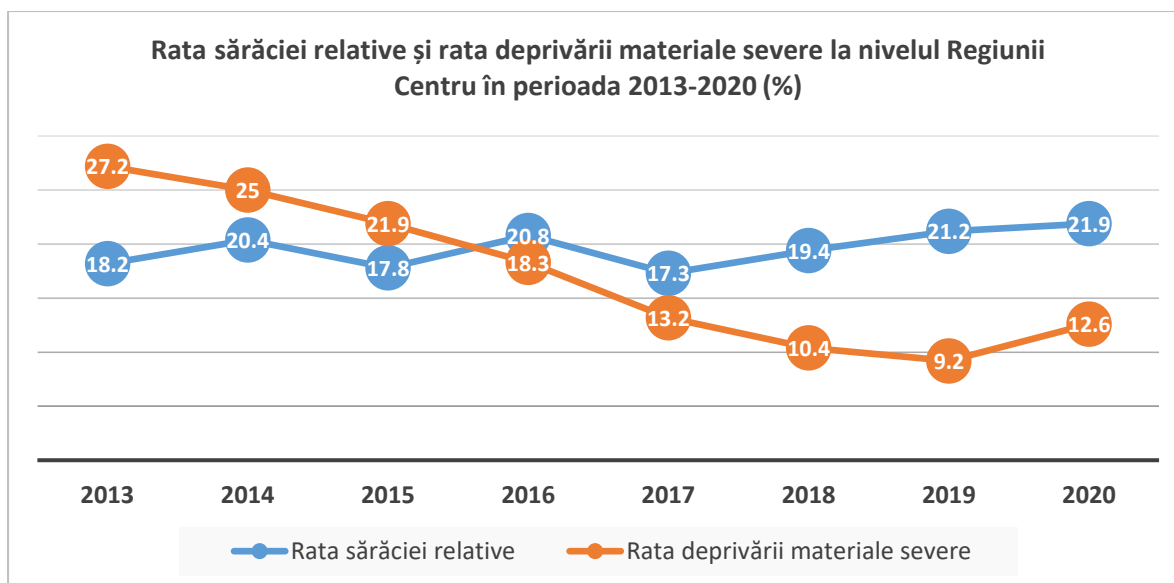

Fig. 6.4 Sursa: Institutul Național de Statistică

Tabel 6.4 Rata sărăciei relative și rata deprivării materiale severe la nivel regional și național în perioada 2013-2020

%

Rata sărăciei relative								
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Regiunea Centru	18,2	20,4	17,8	20,8	17,3	19,4	21,2	21,9
România	23	25,1	25,4	25,3	23,6	23,5	23,8	23,4
Rata deprivării materiale severe								
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Regiunea Centru	27,2	25	21,9	18,3	13,2	10,4	9,2	12,6
România	29,8	25,9	22,7	23,8	19,7	16,8	14,2	14,8

Un indicator importat ce evidențiază o creștere a incluziunii sociale este cel care oferă informații privind ponderea persoanelor cu dizabilități active din punct de vedere profesional. La nivelul Regiunii Centru în perioada 2013-2021, **ponderea persoanelor cu dizabilități încadrate în muncă din totalul adulților cu dizabilități** a crescut continuu de la 5,4% în 2013 la 6,9% în 2021. În profil teritorial, în 2021, peste media regională au fost județele Sibiu (8,6%), Brașov (8,6%) și Alba (7,6%), cea mai mică pondere fiind în județul Covasna (4,4%). Este important de observat faptul că numărul persoanelor cu dizabilități încadrate în muncă s-a dublat la nivelul Regiunii Centru în perioada de referință, ajunând la 6128 persoane în 2021.

Tabel 6.5 Numărul și ponderea persoanelor cu dizabilități încadrate în muncă la nivel regional și județean în perioada 2013-2021

Numărul persoanelor cu dizabilități încadrate în muncă									
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Regiunea Centru	3924	4116	4342	4625	4949	5269	5568	5804	6128

Alba	1127	1155	1192	1195	1201	1177	1195	1201	1289
Braşov	933	970	1064	1152	1243	1344	1445	1527	1586
Covasna	188	183	190	213	225	238	235	239	253
Harghita	334	366	418	488	564	635	676	708	783
Mureş	158	258	320	374	488	636	725	837	937
Sibiu	1184	1184	1158	1203	1228	1239	1292	1292	1280
Numărul adulţilor cu dizabilităţi									
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Regiunea Centru	72315	74975	77869	80240	82045	85930	88476	88343	88434
Alba	14465	15197	15689	15948	15970	18630	19100	18745	16981
Braşov	14390	15205	16092	16800	17262	17929	18524	18472	18422
Covasna	4325	4688	5057	5294	5368	5520	5706	5705	5761
Harghita	6806	7430	8114	8932	9666	10618	11168	11464	11613
Mureş	16178	16286	16912	17377	17826	18404	19021	19307	20789
Sibiu	16151	16169	16005	15889	15953	14829	14957	14650	14868
Ponderea persoanelor cu dizabilităţi încadrate în muncă din totalul adulţilor cu dizabilităţi (%)									
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Regiunea Centru	5,4	5,5	5,6	5,8	6,0	6,1	6,3	6,6	6,9
Alba	7,8	7,6	7,6	7,5	7,5	6,3	6,3	6,4	7,6
Braşov	6,5	6,4	6,6	6,9	7,2	7,5	7,8	8,3	8,6
Covasna	4,3	3,9	3,8	4,0	4,2	4,3	4,1	4,2	4,4
Harghita	4,9	4,9	5,2	5,5	5,8	6,0	6,1	6,2	6,7
Mureş	1,0	1,6	1,9	2,2	2,7	3,5	3,8	4,3	4,5
Sibiu	7,3	7,3	7,2	7,6	7,7	8,4	8,6	8,8	8,6

Sursa datelor statistice pentru calculul ponderii persoanelor cu dizabilităţi încadrate în muncă: Consiliile Judeţene

Prioritatea 6.4. Contracurarea efectelor declinului demografic

La nivelul Regiunii Centru, **rata sporului natural al populaţiei** a avut în perioada de referinţă 2013-2021 valori negative, înregistrând o accentuare a valorilor negative în perioada 2018-2021 de la -1,3‰ la -5,7‰. Cu toate acestea, valorile sunt mai mici comparativ cu cele la nivelul României unde scăderea a fost de la -1,6‰ la -4,4‰ în perioada 2013-2020, diminuându-se semnificativ în 2021 (-0,7‰). La nivel de medii de rezidenţă, în 2021 la nivelul Regiunii Centru rata sporului natural al populaţiei a fost de -6,3‰ în mediul urban comparativ cu -0,5‰ în mediul rural.

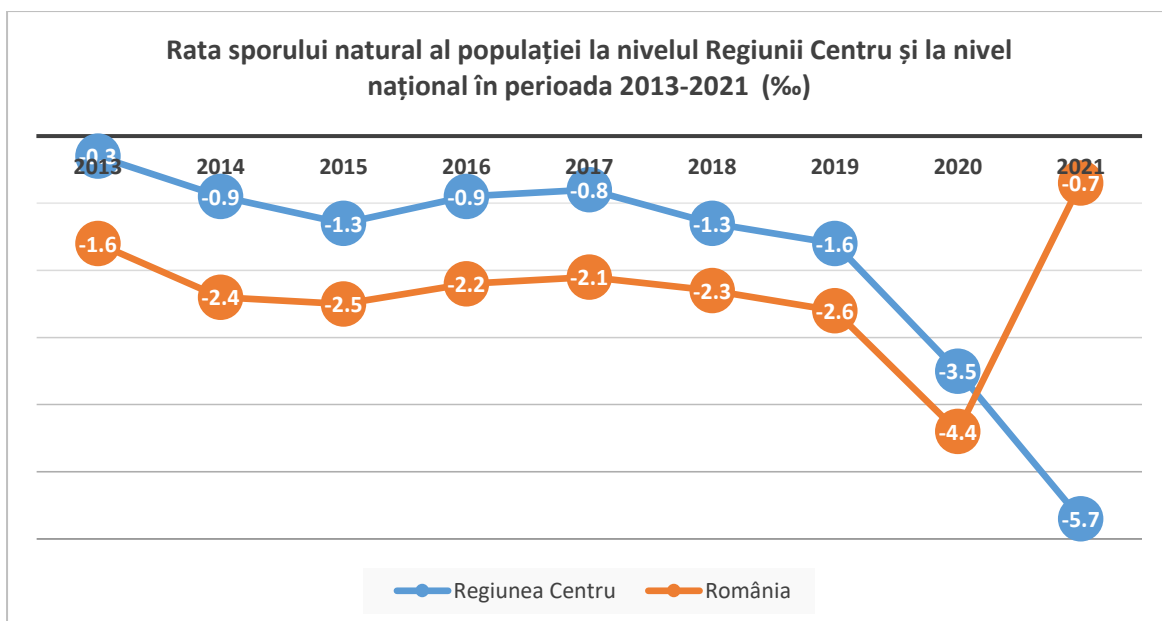

Fig. 6.5 Sursa: Institutul Național de Statistică

În ce privește **rata mortalității infantile** aceasta a scăzut în perioada de referință 2013-2021 de la 7,9‰ la 6,5‰, atingând valoare maximă de 8,4‰ în 2014 și valoarea minimă de 6,1‰ în 2018. Valorile la nivel regional sunt mai mari față de cele la nivel național unde scăderea a fost de la 7,8‰ la 5,6‰, în perioada 2013-2021, atingând valoare maximă de 8,1‰ în 2014 și valoarea minimă de 5,5‰ în 2019. Pe întreaga perioadă de referință de menține în Regiunea Centru decalajul accentuat la nivel de medii de rezidență, unde în 2021 rata mortalității infantile a fost de 5,7‰ în mediul urban, iar cea la nivelul mediului rural de 7,4‰. Comparativ cu media Uniunii Europene (3,3‰ în 2020³⁹), rata mortalității infantile la nivel regional rămâne însă la o valoare aproape dublă.

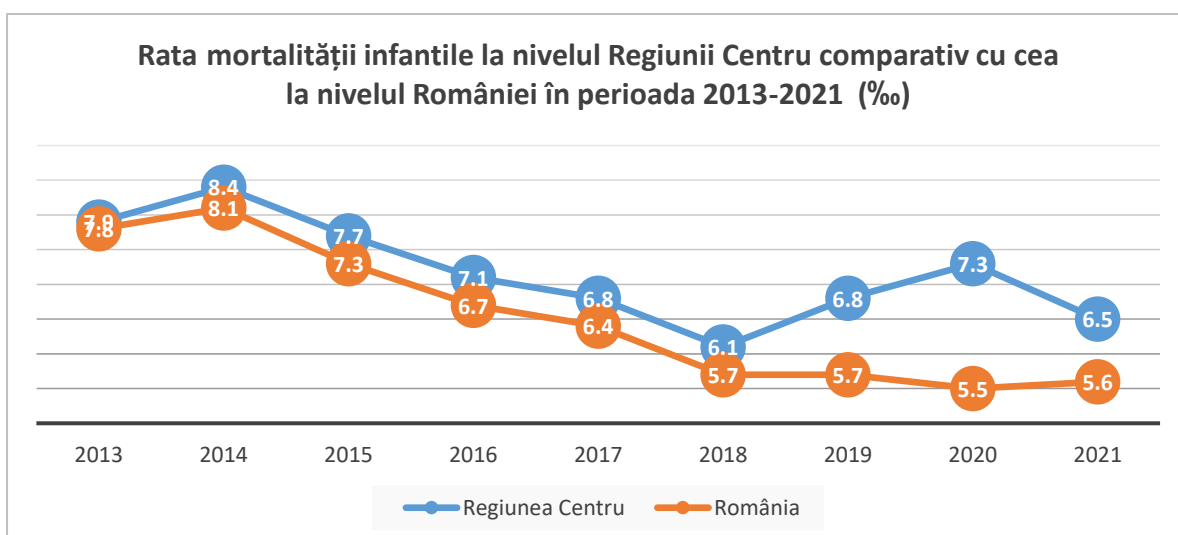

Fig. 6.6 Sursa: Institutul Național de Statistică

³⁹ Eurostat, Infant mortality rate, <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tps00027/default/table?lang=en>

Pe lângă reducerea numerică a populației, Regiunea Centru se confruntă în această perioadă și cu un **proces de îmbătrânire demografică**. Îmbătrânirea demografică se va acutiza după 2030, an ce marchează începutul diminuării ponderii grupei de vârstă 15-64 ani. Astfel, îmbătrânirea populației va deveni într-un interval de doar 2-3 decenii una din problemele majore cu care se va confrunta Regiunea Centru, consecințele acesteia în plan economic și social fiind greu de contracarat. În 2022 rata îmbătrânirii demografice era la nivel regional de 1171 ‰, semnificativ mai mare față de anul de referință 2013 (960‰), valorile estimându-se a ajunge la 1626 ‰ în 2030 și la 2024 ‰ în 2060.

Tabel 6.6 Rata îmbătrânirii la nivelul Regiunii Centru în perioada de referință 2013-2022 și prognoza la orizontul anilor 2030 și 2060

Indicator	‰							
	2013	2015	2017	2019	2021	2022	2030	2060
Rata îmbătrânirii	960	1004	1052	1095	1151	1171	1626	2024

Sursa: Institutul Național de Statistică, Eurostat

Nevoia de servicii sociale pentru persoanele vârstnice este în creștere, iar Regiunea Centru trebuie să găsească răspunsuri adecvate la această provocare societală. Ilustrativă în acest sens este creșterea numărului de cămine pentru persoanele vârstnice la nivel regional.

Conform datelor⁴⁰ Ministerului Muncii și Solidarității Sociale⁴¹, **numărul de cămine pentru persoane vârstnice**⁴² a crescut de la 51 la 82 în perioada 2013-2019, însă în 2020 a scăzut la 65. **Capacitatea căminelor pentru persoane vârstnice** era la nivelul Regiunii Centru în 2020 de 2891 locuri, cu 14,4% mai mare față de anul de referință 2013 și 11,8% mai mică față de 2017 (anul în care au fost cele mai multe locuri). De asemenea, **numărul mediu lunar de beneficiari** din cadrul căminelor pentru persoane vârstnice la nivel regional a fost în 2020 de 2119, cu 4,8% mai mic față de anul de referință 2013 și cu un sfert mai puțin față de 2017. Analizând capacitatea căminelor pentru persoane vârstnice și numărul mediu lunar de beneficiari, se observă că în perioada de referință gradul de utilizare a acestei infrastructuri a scăzut de la 88,1% în 2013 la 73,3% în 2020.

⁴⁰ 2013: http://mmuncii.ro/j33/images/buletin_statistic/asist_an_2013.pdf, 2017: http://mmuncii.ro/j33/images/buletin_statistic/Asist_sociala_2017f.pdf, 2018: ⁴⁰ http://mmuncii.ro/j33/images/buletin_statistic/Asistent_a_sociala_2018f.pdf, 2019: http://mmuncii.ro/j33/images/buletin_statistic/Asist_soc_2019.pdf, 2020: http://mmuncii.ro/j33/images/buletin_statistic/Asist_2020s.pdf, 2021: http://mmuncii.ro/j33/images/buletin_statistic/2021_R_Asist.pdf (pentru anul 2021 sunt date doar la nivel național)

⁴¹ Buletinele statistice în domeniul muncii și protecției sociale: <http://mmuncii.ro/j33/index.php/ro/transparenta/statistici/buletin-statistic>

⁴² Căminele pentru persoane vârstnice sunt în subordinea: Direcțiilor Generale de Asistență Socială și Protecția Copilului (DGASPC), consiliilor locale, ONG-urilor sau alți reprezentanți ai societății civile, operatori economici

Tabel 6.7 Infrastructura pentru persoane vârstnice la nivelul Regiunii Centru în perioada 2013-2020

Indicator	UM	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Număr de cămine pentru persoane vârstnice	Nr.	51	59	59	65	73	68	82	65
Capacitatea căminelor pentru persoane vârstnice (număr locuri)	Nr.	2528	2787	2806	3122	3279	2212	2721	2891
Numărul mediu lunar de beneficiari	Nr.	2227	2438	2431	2718	2837	1819	2185	2119
Gradul de utilizare a infrastructurii	%	88,1	87,5	86,6	87,1	86,5	82,2	80,3	73,3

Sursa datelor: Ministerului Muncii și Solidarității Sociale

Tabel 6.7 Indicatorii de monitorizare pentru DS6

	INDICATOR	U.M.	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
DS6_1	Ponderea persoanelor cu studii superioare în totalul populației din grupa de vârstă 30-34 de ani	%	21,3	24,7	24,6	24,5	26,6	23,5	21,2	19,2	18,4
DS6_2	Părăsirea timpurie a scolii	%	17,9	17,9	24,2	20,3	21,1	18,8	20,2	21,7	20,2
DS6_3	Rata de ocupare a populației în vârstă de muncă	%	54,2	54,8	56,7	58,4	60,8	59	60,2	60,3	60,3
DS6_4	Rata șomajului BIM pentru grupa de vârstă 15-64 ani	%	9,6	9,3	7,4	5,2	4,2	4,2	5,3	7,2	5,1
DS6_5	Valoarea ⁴³ proiectelor de reabilitare și modernizare a infrastructurii sociale contractate prin POR 2007-2013 și POR 2014-2020	Mii lei	6314	6118	0	0	0	232847,8	437189,5	345420,8	180901,6
DS6_6	Rata sărăciei relative	%	18,2	20,4	17,8	20,8	17,3	19,4	21,2	21,9	(...)
DS6_7	Rata deprivării materiale severe	%	27,2	25	21,9	18,3	13,2	10,4	9,2	12,6	(...)
DS6_8	Ponderea persoanelor cu dezabilități încadrate în muncă din totalul adulților cu dezabilități	%	5,4	5,5	5,6	5,8	6,0	6,1	6,3	6,6	6,9
DS6_9	Rata sporului natural al populației	‰	-0,3	-0,9	-1,3	-0,9	-0,8	-1,3	-1,6	-3,5	-5,7
DS6_10	Rata mortalității infantile	‰	7,9	8,4	7,7	7,1	6,8	6,1	6,8	7,3	6,5
DS6_11	Numărul de medici la 10.000 de locuitori	Nr.	28	28	29	30	31	32	33	34	36
Ds6_12	Număr de cămine pentru persoane vârstnice	Nr.	51	59	59	65	73	68	82	65	(...) ⁴⁴

⁴³Valoarea totală a proiectelor de reabilitare și modernizare a infrastructurii sociale contractate prin POR 2007-2013 este de 54.674.707,68 lei

⁴⁴ Datele pentru anul 2021 sunt publicate doar la nivel național: http://mmuncii.ro/j33/images/buletin_statistic/2021_R_Asist.pdf

Concluzii

În perioada 2014-2021, la nivelul Regiunii Centru, s-au depus eforturi în direcția îmbunătățirii pregătirii forței de muncă, a creșterii incluziunii sociale și a contracarării efectelor schimbărilor demografice. Implementarea de acțiuni și proiecte în domeniul resurselor umane și în cel al dezvoltării infrastructurii sociale a permis obținerea unor rezultate pozitive, cu toate că valorile pentru anumiți indicatori nu au înregistrat evoluțiile așteptate.

- Ponderea persoanelor cu studii superioare în totalul populației din grupa de vârstă 30-34 de ani a înregistrat în perioada de referință 2013-2021 două evoluții la nivel regional: o creștere continuă de la 21,3% la 26,6% în perioada 2013-2017 urmată de o scădere continuă, ajungând la 18,4% în 2021. Ponderile la nivel regional sunt mai mici față de cele la nivel național și aproape jumătate din cele la nivel european (24,8% respectiv 41,6% în 2021). Amintim că ținta prevăzută în Strategia Europa 2020 pentru România a fost de a atinge procentul de 26,7% din populația între 30 și 34 de ani cu educație terțiară. Amintim că atât la nivel național cât și regional, ponderea persoanelor cu studii superioare din populația între 30 și 34 de ani a fost aproape de atingerea țintei în 2017 (26,3% respectiv 26,6%).
- Indicatorul referitor la părăsirea timpurie a școlii a crescut de la 17,9% la 20,2% în 2021 la nivelul regiunii, rata de părăsire timpurie a școlii fiind semnificativ mai mare față de cea de la nivel național (15,3%) și dublă față de cea la nivelul Uniunii Europene (9,7%). În perioada de referință 2013-2021 rata de părăsire timpurie a școlii a crescut atingând valoarea maximă în 2015 de 24,2% la nivel regional și de 19,1% la nivel național. În schimb, la nivelul Uniunii Europene s-a înregistrat o scădere continuă de la 11,9%, valoare înregistrată în 2013.^{45 46}

În perioada de referință, rata de părăsire timpurie a sistemului de educație și formare profesională evidențiază o accentuare a decalajului dintre România și media țărilor europene. La nivelul României, părăsirea timpurie a educației este cel mai prevalentă în mediul rural.⁴⁷

- Rata de ocupare a populației în vârstă de muncă (15-64 ani) a crescut de la 54,2% în 2013 la 60,3%, în 2021, situându-se sub media națională de 61,9%. La nivelul regiunii se menține decalajul între medii de rezidență, rata de ocupare a populației în vârstă de muncă în 2021 fiind de 63,7% în mediul urban și de 55,7% în mediul rural.
- Rata șomajului BIM a scăzut de la 9,6% în 2013 la 5,1% în 2021 (fiind mai mică decât cea la nivel național, 5,6% în 2021), însă în 2020, primul an din pandemia COVID-19 a ajuns la 7,2%. La nivelul regiunii se menține decalajul între medii de rezidență, rata șomajului în mediul urban fiind aproape jumătate față de cea din mediul rural (3,9% respectiv 6,9% în 2021).

⁴⁵https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/edat_ifse_16/default/table?lang=en

⁴⁶ https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Early_leavers_from_education_and_training

⁴⁷https://www.edu.ro/sites/default/files/fi%C8%99iere/Minister/2021/Transparenta/Stare%20invatamant/Raport_stare_invatamant_preuniversitar_RO_2020_2021.pdf

- Rata sărăciei relative a crescut de la 18,2% în 2013 la 21,9% în 2020. În 2020 rata sărăciei relative era la nivel regional mai mică față de cea la nivel național (23,4%), însă ridicată față de cea la nivelul Uniunii Europene (16,6% în 2020⁴⁸).
- Rata deprivării materiale severe a înregistrat o scădere continuă în perioada 2013-2020 de la 27,2% la 9,2% în 2019 crescând semnificativ în primul an de pandemie COVID-19 ajungând la 12,6% în 2020. Rata deprivării materiale severe a înregistrat în perioada de referință valori sub cele la nivel național, unde scăderea a fost de la 29,8% în 2013 la 14,8% în 2020, în timp ce media UE a ajuns la 5,8% în 2019⁴⁹, urcând la 13,8% în 2020.⁵⁰
- Numărul de medici la 10.000 de locuitori a crescut în perioada 2013-2021 de la 28 la 36 la nivelul regional și de la 27 la 36 la nivel național ceea ce indică un progres în asigurarea serviciilor de îngrijire medicală. În mediul rural și orașele mici accesul la servicii de sănătate este încă redus comparativ cu orașele mari. O provocare atât la nivel regional cât și național și internațional o reprezintă creșterea accesului, a importanței și a capacității asistenței medicale primare (AMP) și a modului în care acesta poate contribui la dezvoltarea unui sistem de sănătate rezilient. În plus, costul AMP este relativ scăzut și poate reduce nevoia de intervenții costisitoare. Contextul pandemiei de COVID-19 a limitat și mai mult investiția și rolul AMP, ducând în foarte multe contexte la întreruperea acordării serviciilor medicale, în special pentru grupurile vulnerabile.⁵¹
- Un indicator al calității vieții, corelat cu calitatea serviciilor de sănătate este rata mortalității infantile care înregistrează în Regiunea Centru o scădere de la 7,9‰ la 6.5‰ în perioada de referință 2013-2021, atingând cea mai mică rată în 2018 de 6,1‰ și cea mai mare rată în 2014 de 8,4‰. Totuși, acest indicator rămâne cu peste 50% mai mare decât media Europeană.
- Numărul de cămine pentru persoanele vârstnice a crescut în perioada 2013-2019 de la 51 la 82, scăzând la 65 în 2020. De asemenea, se observă o creștere a numărului de locuri în acest tip de infrastructură socială pentru persoane vârstnice. Cu toate acestea, gradul de utilizare a infrastructurii privind căminele pentru persoane vârstnice a scăzut de la 88,1% în 2013 la 73,3% în 2020.

⁴⁸ <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tessi010/default/table?lang=en>

⁴⁹ https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Material_deprivation_statistics_-_early_results

⁵⁰ <https://www.bfs.admin.ch/asset/en/21064789>

⁵¹ UNICEF, *Asistența medicală primară, cadru de evaluare și indicatori: monitorizarea sistemelor de sănătate prin prisma asistenței medicale primare*, 2022, <https://www.unicef.org/romania/media/8751/file/Asisten%C8%9Ba%20medical%C4%83%20primar%C4%83%20cadru%20de%20evaluare%20%C8%99i%20indicatori:%20monitorizarea%20sistemelor%20de%20s%C4%83n%C4%83tate%20prin%20prisma%20asisten%C8%9Bei%20medicale%20primare.pdf>

Aspecte privind finanțarea prin POR 2007-2013 și POR 2014-2020 a proiectelor care contribuie la dezvoltarea resurselor umane și creșterea incluziunii sociale

În cadrul **Programului Operațional Regional 2007-2013** proiecte de reabilitare, modernizare, dotare a infrastructurii sociale la nivelul Regiunii Centru au fost finanțate prin Axa Prioritară 3 – „Îmbunătățirea infrastructurii sociale” care are la bază 4 domenii majore de intervenții și prin care s-au realizat investiții semnificative:

- DMI 3.1 „Reabilitarea / modernizarea/ echiparea infrastructurii serviciilor de **sănătate**”
- DMI 3.2 „Reabilitarea/ modernizarea/ dezvoltarea și echiparea infrastructurii **serviciilor sociale**”
- DMI 3.3 „ Îmbunătățirea dotării cu echipamente a bazelor operaționale pentru **intervenții în situații de urgență**”
- DMI 3.4 „ Reabilitarea, modernizarea, dezvoltarea și echiparea infrastructurii **educaționale** preuniversitare, universitare și a infrastructurii pentru formare profesională continuă”

Astfel, prin DMI 3.4, proiectele vizând **infrastructura educațională**, au avut un impact pozitiv asupra calității educației, prin reabilitarea a **80**⁵² de unități de învățământ din mediul rural și urban, ale căror beneficiari direcți sunt **25.220 de elevi**.

De asemenea, proiectele finanțate prin DMI 3.1 (infrastructura serviciilor de sănătate), DMI 3.2 (infrastructura serviciilor sociale) și DMI 3.3 (bazele operaționale pentru intervenții în situații de urgență) au contribuit la îmbunătățirea serviciilor medicale și sociale ca urmare a investițiilor în reabilitarea, modernizarea și dotarea a 14 ambulatorii de specialitate și a unui spital județean, 34 de centre sociale⁵³ cu aproximativ 4300 de beneficiari (persoane cu dizabilități, tineri, copii și persoane vârstnice), 1 centru de comandă și control pentru situații de urgență, complet echipat; 90 de echipamente mobile de intervenție în situații de urgență pentru 30 de localități.

Prin **Programul Operațional Regional 2014-2020** s-au finanțat proiecte care vizează infrastructura socială, de sănătate, de educație și formare, dar și sprijinirea comunităților defavorizate din mediul urban, în mod concret:

- **Axa 8 „ Dezvoltarea infrastructurii de sănătate și sociale”, PI 8.1**⁵⁴
- **Axa 9 „ Sprijinirea regenerării economice și sociale a comunităților defavorizate din mediul urban”, PI 9.1** „Dezvoltare locală plasată sub responsabilitatea comunității”

⁵² <http://regio-adrcentru.ro/infografic/>

⁵³ **7** centre sociale pentru persoane cu dizabilități reabilitate; **10** centre sociale rezidențiale pentru persoane în vârstă; **3** centre de recuperare și reabilitare neuropsihiatrică, **2** centre medico-socială vor fi modernizate, **1** centru multifuncțional pentru tineret; **2** creșe pentru copii; **2** centre de plasament modernizate, **1** casă de copii modernizată

⁵⁴ **PI 8.1** „ Investiții în infrastructurile sanitare și sociale care contribuie la dezvoltarea la nivel național, regional și local, reducând inegalitățile în ceea ce privește starea de sănătate și promovând incluziunea socială prin îmbunătățirea accesului la serviciile sociale, culturale și de recreare, precum și trecerea de la serviciile instituționale la serviciile prestate de colectivitățile locale”

- **Axa 10 " Îmbunătățirea infrastructurii educaționale",** PI 10.1⁵⁵ care vizează atât infrastructura de educație la toate nivelurile cât și formarea profesională

Prin Axa 8, PI 8.1 se finanțează investiții în centre comunitare integrate socio-medicale, ambulatorii, unități de primiri urgențe, spitale de urgența regionale.

Prin Axa 9, PI 9.1 se finanțează investițiile în: infrastructura de locuire, infrastructura de sănătate, servicii sociale (centre comunitare integrate medico-socială), infrastructura de educație preuniversitară; amenajări ale spațiului urban degradat al comunității defavorizate, clădiri pentru a găzdui diferite activități sociale, comunitare, culturale, agrement și sport etc.), crearea/reabilitarea/modernizarea spațiilor publice urbane, zone verzi neamenajate, terenuri abandonate, zone pietonale și comerciale, etc.); întreprinderi de economie socială de inserție.

Prin Axa 10, PI 10.1 se finanțează investiții în infrastructura pentru educația timpurie, infrastructurile educaționale pentru învățământul general obligatoriu, infrastructura educațională pentru învățământul profesional și tehnic și învățarea pe tot parcursul vieții (licee tehnologice și școli profesionale), infrastructura educațională universitară.

Până la finalul lunii septembrie 2022, prin POR 2014-2020, la nivelul Regiunii Centru, s-au contractat 184 de proiecte a căror valoare totală solicitată a fost de 1241,4 milioane lei, astfel:

- Axa 8: 51 proiecte, valoarea totală nerambursabilă fiind de 415,1 milioane lei
- Axa 9: 24 proiecte, valoarea totală nerambursabilă fiind de 110,8 milioane lei
- Axa 10: 109 proiecte, valoarea totală nerambursabilă fiind de 715,5 milioane lei

Amintim că în cadrul Axei 9, în Regiunea Centru, au fost selectate șapte Strategii de Dezvoltare Locală aferente orașelor/ municipiilor cu peste 20.000 locuitori care beneficiază de sprijin și finanțarea de investiții de infrastructură în cadrul grupurilor de acțiune locală înființate în Alba Iulia, Sebeș, Mediaș, Sfântu Gheorghe, Târgu Mureș, Săcele și Codlea.

⁵⁵ **PI 10.1** "Investițiile în educație, în formare, inclusiv în formare profesională pentru dobândirea de competențe și învățare pe tot parcursul vieții prin dezvoltarea infrastructurilor de educație și formare"

Situația implementării portofoliului regional de proiecte

Portofoliul de proiecte la nivelul Regiunii Centru s-a realizat în strânsă colaborare cu partenerii regionali, fiind inițiat încă din 2011. Portofoliul a fost elaborat în mai multe etape, plecând de la analizele și studiile de la nivel regional pe diferite domenii, studii care au stat la baza elaborării analizei socioeconomice și analizei SWOT regionale, continuând cu transmiterea solicitărilor de idei de proiecte către autoritățile locale din regiune și elaborarea unor fișe de proiect, identificarea unor criterii la nivel regional pentru identificarea și prioritizarea proiectelor strategice.

Astfel, a fost creată la nivel regional o bază de date care, în anul 2014, includea un număr de **1.353 proiecte**, în valoare totală de aproximativ **28,21** miliarde lei. Din punctul de vedere al încadrării pe domeniile strategice ale PDR 2014-2020, situația sintetică se prezintă astfel:

- DS1 „*Dezvoltare urbană, dezvoltarea infrastructurii tehnice și sociale regionale*”- 408 idei de proiecte, în valoare totală de 14,61 miliarde lei.
- DS2 „*Creșterea competitivității economice, stimularea cercetării și inovării*” 32 idei de proiecte, în valoare totală de 831,10 mil. lei.
- DS3 „*Protecția mediului înconjurător, creșterea eficienței energetice, stimularea utilizării surselor alternative de energie*” - 121 idei de proiecte, în valoare de 4,45 miliarde lei.
- DS4 „*Dezvoltarea zonelor rurale, sprijinirea agriculturii și silviculturii*”- 520 idei de proiecte, în valoare de 2,78 miliarde lei.
- DS5 „*Creșterea atractivității turistice regionale, sprijinirea activităților culturale și recreative*” - 176 idei de proiecte, în valoare de 3,50 miliarde lei.
- DS 6 „*Dezvoltarea resurselor umane, creșterea incluziunii sociale*” - 24 idei de proiecte, în valoare de 182,45 milioane lei.

Facem mențiunea că informațiile și datele despre proiecte centralizate și analizate în prezentul raport de monitorizare se referă atât la proiectele aflate în portofoliul regional la data aprobării PDR Centru 2014-2020 cât și la proiectele inițiate ulterior acestei date și depuse spre finanțare în cadrul unor programe europene sau naționale.

Pe baza datelor furnizate de Autoritățile de Management și Organismele Intermediare ale programelor: PO Infrastructură Mare, PO Capital Uman, PO Competitivitate, Programul Național de Dezvoltare Rurală, precum și de la Agenția Fondul de Mediu am încercat să stimăm gradul de absorbție al fondurilor în regiune pe fiecare Domeniu Strategic și prioritate la finalul lunii septembrie 2022.

Domeniul strategic de dezvoltare 1 „Dezvoltare urbană, dezvoltarea infrastructurii tehnice și sociale regionale”

În cadrul acestui domeniu strategic au fost incluse idei de proiecte care propun creșterea mobilității regionale, dezvoltarea urbană durabilă în municipiile și orașele din Regiunea

Centru, dezvoltarea infrastructurii de educație, sănătate, sociale în aceste localități, cât și investiții în infrastructură și echipamente pentru intervenții în situații de urgență.

În cadrul **Priorității 1.1 „Creșterea coeziunii teritoriale a Regiunii Centru prin sprijinirea dezvoltării urbane”** au fost incluse idei de proiecte transmise de UAT-urile și Asociațiile de Dezvoltare Intercomunitară din mediul urban, care propun în principal intervenții în infrastructura rutieră, reabilitarea unor zone din cadrul localităților și în infrastructura tehnico-edilitară.

Cu privire la sursele de finanțare existente, o parte din proiecte au fost contractate în cadrul Programului Operațional Regional (POR) 2014-2020, care finanțează proiecte de mobilitate urbană durabilă (Prioritățile de Investiții 3.2 – pentru orașe și municipii, altele decât municipiile reședință de județ și 4.1 – pentru municipiile reședință de județ), proiecte de revitalizare a zonelor urbane (PI 4.2 și 5.2), dar și proiecte privind infrastructura urbană, parte componentă a Priorității de Investiții 13.1. De asemenea, în cadrul Programului Național de Dezvoltare Locală (PNDL) sunt finanțate investiții în străzile urbane. La nivel regional, au fost contractate doar prin POR 2014-2020 un număr de **84 de proiecte cu o valoare totală de peste 2,4 miliarde lei.**

Localitățile urbane mici au beneficiat, de asemenea, de finanțare prin POR 2014-2020, AP 13 „Sprijinirea regenerării urbane a orașelor mici și mijlocii”, până în prezent fiind semnate 37 contracte de finanțare cu o valoare totală de aproximativ 700 milioane lei.

Prioritatea 1.2 „Dezvoltarea infrastructurii de transport și comunicații și tehnico-edilitară la nivelul Regiunii Centru” cuprinde, în principal, idei de proiecte care propun construcția/ reabilitatea/ modernizarea drumurilor județe, centurilor ocolitoare și a rețelei de apă și canalizare, având ca beneficiari autoritățile publice locale și asociațiile de dezvoltare.

Pe lângă acestea, investițiile majore în construcția de autostrăzi și drumuri expres au rolul de a fluidiza traficul la nivel regional și permit conectarea localităților și a regiunii cu rețelele europene și naționale. Pentru perioada de programare 2014-2020, în cadrul Master Planului General de Transport (MPGT), documentul strategic ce definește și prioritizează investițiile în infrastructura României pe următorii 15 ani, au fost incluse 3 proiecte privind construcția unor autostrăzi noi, care cuprind porțiuni construite și pe teritoriul Regiunii Centru (Sibiu - Brașov, Comarnic - Brașov, Sibiu - Pitești), la acestea adăugându-se încă 2 proiecte de autostradă făcute din perioada 2007-2013 (Sebeș - Turda, Câmpia Turzii - Târgu Mureș)

Până în acest moment, în cadrul Programului Operațional Infrastructură Mare (POIM) 2014-2020, au fost contractate mai multe proiecte având ca obiect execuția unor tronsoane de autostrăzi care traversează Regiunea Centru:

- Autostrada A1: Sibiu - Pitești (tronsonul Sibiu-Boița este în fază avansată de construcție);
- Autostrada A3: Târgu Mureș - Câmpia Turzii (3 din 4 tronsoane sunt finalizate); Predeal - Cristian (un tronson de cca 7 km este finalizat)

- Autostrada A10: Sebeș - Turda (finalizată);
- Autostrada A8: Tg. Mureș - Târgu-Neamț (realizarea documentației tehnice)
- Autostrada A13: Brașov - Bacău (realizarea documentației tehnice)
- Variantele de ocolire Tg Mureș și Sf. Gheorghe, Brașov (parțial finalizată)

În ce privește modernizarea infrastructurii de transport feroviar, conform situației actualizate la 31.08.2022, publicate pe site-ul Ministerului Investițiilor și Proiectelor Europene⁵⁶ au fost contractate următoarele proiecte:

- Reabilitarea liniei de cale ferată Brașov - Simeria, componentă a coridorului Pan - European IV, pentru a asigura circulația trenurilor cu o viteză de 160 km/h, tronsonul Sighișoara – Coșlariu - FAZA II
- Reabilitarea liniei de cale ferată Brașov - Simeria, componentă a coridorului Pan - European IV, pentru a asigura circulația trenurilor cu o viteză de 160 km/h, tronsonul Simeria – Coșlariu - FAZA II
- Lucrări de reabilitare pentru poduri, podețe și tuneluri de cale ferată - Sucursala Regională de Căi Ferate Brașov (FAZA II)
- Modernizarea stațiilor de cale ferată Sfântu Gheorghe și Târgu Mureș - Faza II
- Dezvoltare sistem transport public feroviar în Zona Metropolitană Brașov și aria de influență - etapa I - întocmire documentație tehnico-economică

Drumurile județene sunt finanțate în cadrul **Axei Prioritare 6 a POR 2014-2020**, unde au fost contractate **17 proiecte depuse din cadrul listei de proiecte prioritate de la nivel regional, având o valoare totală de 1,26 miliarde lei**. Acestea li se adaugă proiectele pentru care au fost semnate contracte de finanțare în cadrul PNDL, dar și acelea care sunt realizate cu fonduri proprii de către consiliile județene.

Această Prioritate de Investiții cuprinde și proiecte care prevăd construcția de aeroporturi (Brașov) sau reabilitarea și modernizarea acestora (Sibiu, Târgu Mureș), având ca sursă de finanțare POIM 2014-2020. Având în vedere aceste aspecte, în cadrul ședinței CDR Centru din 26.09.2017 s-a decis, cu unanimitate de voturi, declararea ca și proiecte prioritare, în interesul dezvoltării economice și sociale a Regiunii Centru, a următoarelor obiective de investiții ce vizează construcția, dezvoltarea și modernizarea aeroporturilor din Regiune: Brașov, Târgu Mureș și Sibiu (Hotărârea CDR 20/ 26.09.2017). În cadrul aceleiași întâlniri, CDR a mai decis promovarea includerii proiectului privind construcția Aeroportului Brașov în MPGT, întrucât în cadrul documentului acesta este menționat în categoria aeroporturilor regionale, dar nu este inclus în anexele unde sunt cuprinse proiectele de investiții în infrastructura aeroportuară.

⁵⁶ <https://mfe.gov.ro/lista-proiectelor-contractate-in-cadrul-poim-actualizare-la-31-august/>

Infrastructura principală de transport a Regiunii Centru

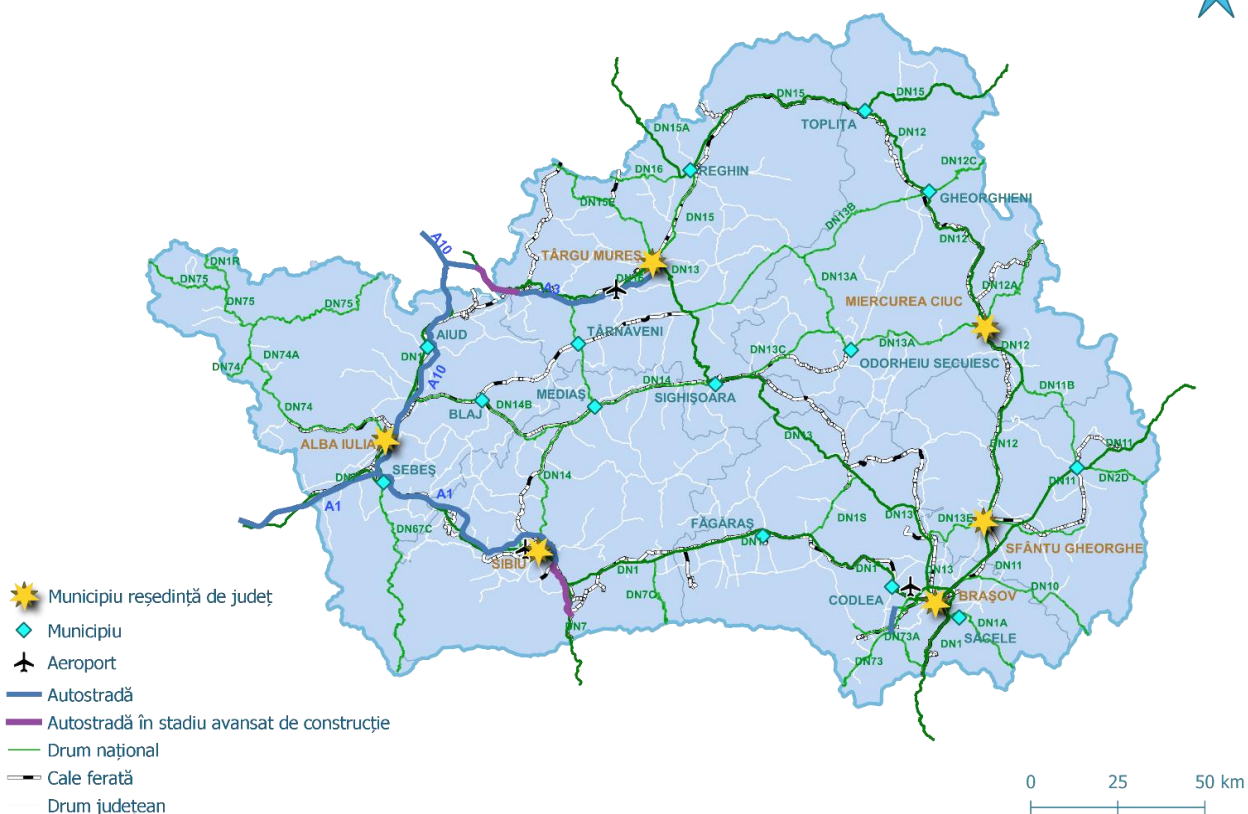

Fig. 7.1

În ce privește transportul intermodal de mărfuri, la nivelul Regiunii Centru au mai fost identificate 5 locații pentru posibile platforme multimodale, pentru care se dorește promovarea lor în vederea includerii în MPGT și găsirea de surse de finanțare: Brașov-Feldioara, Ungheni, Teiuș- Coșlariu, Sebeș, Sibiu – zona Cargo Aeroport. Până în prezent, niciuna dintre aceste propuneri nu a fost inclusă în lista de proiecte aferente Masterplanului General de Transport al României. O investiție importantă în domeniul logisticii și transportului intermodal se realizează în comuna Miraslău (jud. Alba).

Proiectele care propun creșterea nivelului de colectare și epurare a apelor uzate urbane, precum și a gradului de asigurare a alimentării cu apă potabilă a populației sunt finanțate prin **Programul vizând protecția resurselor de apă, sisteme integrate de alimentare cu apă, stații de tratare, canalizare și stații de epurare gestionat de către Administrația Fondului pentru Mediu**. Beneficiarii ai finanțărilor pentru acest tip de proiecte sunt Unitățile Administrativ Teritoriale. Beneficiarii din Regiunea Centru ai acestui program în perioada 2014-2020 au fost: orașul Teiuș, comuna Noșlac (jud. Alba), comunele Hărman, Vulcan, Viștea, Mândra, Șercaia, Târlungeni (Brașov), comunele Ghidfalău, Estelnic, Barcani, Turia, Brateș, Brăduț (jud. Covasna), comunele Remetea, Sântimbru, Suseni, Cozmeni, Mihăileni, Plăieșii de Jos, Tușnad, Lăzarea (jud. Harghita), comunele Sânpaul, Suplac, Gheorghe Doja, Beica de Jos, Fântânele, Gănești, Glodeni, Gornești, Vărgata (jud. Mureș), Apoldu de Jos, Iacobeni, Jina (jud. Sibiu).

Prioritatea 1.3 „Dezvoltarea infrastructurii de educație, sănătate, sociale și situații de urgență la nivelul Regiunii Centru” cuprinde idei de proiecte care propun construirea sau reabilitarea infrastructurii educaționale de la nivel urban, infrastructurilor sociale de la nivel urban (cu componentă rezidențială sau nerezidențială), infrastructura de sănătate dar și echiparea/ modernizarea serviciilor pentru situații de urgență. Beneficiarii acestor proiecte sunt autoritățile publice locale și centrale, universitățile și Agențiile de Dezvoltare Intercomunitare.

Cu privire la sursele de finanțare, o parte din aceste idei de proiecte au fost depuse spre finanțare și contractate în cadrul POR 2014-2020, în cadrul căreia se finanțează infrastructura educațională (Axa Prioritară 10 și PI 4.4 și 4.5) infrastructura de sănătate și infrastructura socială (Axa Prioritară 8 – inclusiv apelurile de proiecte nefinalizate). Astfel la nivel regional, au fost contractate prin POR 2014-2020 un număr de 177 de proiecte cu o valoare totală de aproximativ 1,44 miliarde lei.

Pentru proiectele aferente serviciilor pentru situații de urgență, în cadrul POR 2014-2020 a fost deschis un apel care viza achiziția de ambulanțe la nivel național, beneficiari fiind IGSU și ISU de la nivelul fiecărui județ. De asemenea, în cadrul POIM 2014-2020 au fost contractate proiecte care prevăd dotarea ISU și creșterea capacităților de răspuns a acestor structuri.

Tabel 7.1

Programe	Priorități/tipuri de proiecte finanțate	Număr proiecte contractate	Valoare totală (milioane lei)
1.1 „Creșterea coeziunii teritoriale a Regiunii Centru prin sprijinirea dezvoltării urbane”			
POR	P 3.2, P.4.1, P 4.2, P.5.2	48	1 724,8
POR	P 13.1	37	699,25
1.2 „Dezvoltarea infrastructurii de transport și comunicații și tehnico-edilitară la nivelul Regiunii Centru”			
POR	Axa 6	17	1 255,95
POIM	AP1 OS 1.1	5	8 270,12
POIM	AP1 OS 1.2	2	3 457,05
AFM	Programul Alimentare cu apa si canalizare	33	153,28
Prioritatea 1.3 „Dezvoltarea infrastructurii de educație, sănătate, sociale și situații de urgență la nivelul Regiunii Centru”			
POR	AP 10, AP 8, PI 4.5 și 4.4	177 ⁵⁷	1 440,89

Domeniul strategic 2 „Creșterea competitivității economice, stimularea cercetării și inovării”

În cadrul acestui domeniu au fost incluse proiecte care propun modernizarea și eficientizarea întreprinderilor, intensificarea cooperării economice și creșterea rolului cercetării-dezvoltării-inovării la nivelul economiei regionale.

⁵⁷ Situația proiectelor contractate finalul lunii septembrie 2022

Prioritatea 2.1 „Sprijinirea activităților de inovare și modernizare ale IMM-urilor, creșterea gradului de internaționalizare al IMM-urilor” s-a bazat în principal pe finanțarea oferită prin POR 2014-2020, Axa 2 Îmbunătățirea competitivității întreprinderilor mici și mijlocii. Prin intermediul acestei axe, la nivelul Regiunii Centru, în perioada 2014-2020 au fost finanțate 709 proiecte în valoare totală de 1,6 miliarde lei.

Prioritatea 2.2 „Extinderea și diversificarea infrastructurii regionale și locale de afaceri, a clusterelor și a rețelelor de cooperare economică” cuprinde idei de proiecte privind construcția parcurilor industriale, a incubatoarelor de afaceri sau a altor structuri de afaceri. La nivel regional au fost contractate 13 proiecte cu o valoare totală de peste 151,74 milioane lei în cadrul Priorității de Investiții 2.1, operațiunea B a POR 2014-2020, în cadrul căreia sunt finanțate incubatoarele de afaceri.

Prioritatea 2.3 „Dezvoltarea infrastructurii de cercetare, dezvoltare și inovare” cuprinde idei de proiecte privind crearea, modernizarea și dotarea infrastructurii de cercetare-dezvoltare sau transfer tehnologic. Ca surse de finanțare au fost identificate finanțările disponibile prin intermediul Axei Prioritare 1 a POR 2014-2020, care finanțează activități de transfer tehnologic și prin Programul Operațional Competitivitate (POC) 2014-2020. Astfel, în funcție de obiectivul și activitățile prevăzute, proiectele încadrate la această prioritate au putut fi finanțate prin următoarele acțiuni ale POC 2014-2020:

Axa1, Prioritatea de investiții 1.1, Acțiunea 1.1.1: Mari infrastructuri de CD. Trei proiecte ce au avut ca beneficiari centre de cercetare din Regiunea Centru au primit o finanțare totală de 46 milioane lei.

- Axa 1 Prioritatea de investiții 1.2, Acțiunea 1.2.1: Stimularea cererii întreprinderilor pentru inovare prin proiecte de CDI derulate de întreprinderi individual sau în parteneriat cu institutele de CD și universități, în scopul inovării de procese și de produse în sectoarele economice care prezintă potențial de creștere,
- Axa 1 Prioritatea de investiții 1.2, Acțiunea 1.2.2: Instrumente de creditare și măsuri de capital de risc în favoarea IMM-urilor inovative și a organizațiilor de cercetare care răspund cererilor de piață sau Acțiunea
- Axa 1 Prioritatea de investiții 1.2, 1.2.3: Parteneriate pentru transfer de cunoștințe (Knowledge Transfer Partnerships)

Tabel 7.2

Programe	Priorități/tipuri de proiecte finanțate	Număr proiecte contractate	Valoare totală (milioane lei)
2.1 „Sprijinirea activităților de inovare și modernizare ale IMM-urilor, creșterea gradului de internaționalizare al IMM-urilor”			
POR	AP2, P.I. 2.1.A, PI 2.2	696 ⁵⁸	1 497,02

⁵⁸ Situația contractelor în septembrie 2022

2.2 „Extinderea și diversificarea infrastructurii regionale și locale de afaceri, a clusterelor și a rețelelor de cooperare economică”			
POR	AP2, P.I. 2.1.B	13	151,74
2.3 „Dezvoltarea infrastructurii de cercetare, dezvoltare și inovare”			
POC	AP1	35	436,26

Domeniul strategic 3 „Protecția mediului înconjurător, creșterea eficienței energetice, stimularea utilizării surselor alternative de energie”

Cu privire la DS 3, au fost incluse idei de proiecte privind sisteme de management integrate ale deșeurilor, infrastructurile de apă și canalizare, intervenții asupra unor arii protejate, eficiență energetică și utilizarea energiei alternative.

Prioritatea 3.1 „Protecția mediului înconjurător și amenajarea, extinderea sau modernizarea infrastructurii tehnice” cuprinde idei de proiecte care propun construcția, extinderea sau modernizarea sistemelor de alimentare cu apă și a sistemelor de management al deșeurilor, având ca solicitanți autoritățile publice locale sau asociații constituite între acestea.

O parte din aceste proiecte au fost contractate în cadrul POIM 2014-2020, Obiectivele specifice 3.1 și 3.2, primind finanțare și în perioada de programare 2007-2013 (în cadrul Programului Operațional Sectorial Mediu – faza I de implementare).

Astfel prin POIM 2014-2020 au fost contractate 17 proiecte cu o valoare totală de 6,52 miliarde lei ce vizează extinderea și modernizarea sistemelor de apă și de apă uzată în Regiunea Centru, iar 3 proiecte în valoare de 142,98 milioane lei au ca scop sisteme de management integrat al deșeurilor.

Prioritățile 3.2 „Conservarea biodiversității” și 3.3 „Diminuarea efectelor schimbărilor climatice și prevenirea riscurilor naturale” cuprind idei de proiecte care propun protecția, conservarea sau refacerea diversității biologice pentru situri Natura 2000 sau habitate naturale sau creșterea gradului de siguranță prin prevenirea și reducerea riscurilor naturale. Câteva proiecte majore au fost finanțate prin POIM, Axa Prioritară 4 Protecția mediului prin măsuri de conservare a biodiversității, monitorizarea calității aerului și decontaminare a siturilor poluate istoric, O.S. 4.1 (35 proiecte – 926,95 milioane lei)

Prioritatea 3.4 „Creșterea utilizării resurselor alternative de energie” cuprinde idei de proiecte care propun utilizarea surselor alternative de energie la mijloacele de transport, crearea unor centrale termice sau energetice și a unor parcuri voltaice, având ca beneficiari autoritățile publice locale. Prin POR 2014-2020 s-a finanțat în cadrul Priorităților de Investiții 3.2 și 4.1 achiziția a peste 170 de mijloace de transport care folosesc energie alternativă, pentru zona urbană.

Prioritatea 3.5 „Îmbunătățirea eficienței energetice în sectorul public, casnic și economic” cuprinde idei de proiecte care propun îmbunătățirea eficienței energetice la clădirile publice și rezidențiale, și iluminatul public, o parte dintre acestea fiind contractate în cadrul Priorității

de Investiții 3.1 a POR 2014-2020, având ca beneficiari autoritățile publice centrale sau locale. Astfel la nivel regional au fost contractate 97 de proiecte cu o valoare totală de peste 776,87 milioane lei.

Un număr semnificativ de proiecte având ca beneficiari persoane fizice din Regiunea Centru au fost implementate prin programele gestionate de către AFM. Astfel, prin programul Casa Verde Clasic care a permis achiziționarea de sisteme de încălzire din surse regenerabile au primit finanțare 1129 proiecte cu o valoare totală de 6,8 milioane lei, iar prin programul Panouri Fotovoltaice au primit finanțare 7374 proiecte însumând o valoare de cca 1062,9 milioane lei.

Tabel 7.3

Programe	Priorități/tipuri de proiecte finanțate	Număr proiecte contractate	Valoare totală (milioane lei)
3.1 „Protecția mediului înconjurător și amenajarea, extinderea sau modernizarea infrastructurii tehnice”			
POIM	AP 3, OS3.2	15	1 823,22
3.2 „Conservarea biodiversității”			
POIM	AP4, OS4.1	35	926,95
3.3 „Diminuarea efectelor schimbărilor climatice și prevenirea riscurilor naturale”			
POIM	AP4, OS 4	35	926,95
POIM	AP 5, OS 5.2	6	4 168,55
3.4 „Creșterea utilizării resurselor alternative de energie”			
POR	P.I 3.2, P.I.4.1	34	1 612,234
3.5 „Îmbunătățirea eficienței energetice în sectorul public, casnic și economic”			
POR	P.I. 3.1	97	776,87
AFM	Casa Verde, Panouri Fotovoltaice	8503	1069,68

Domeniul strategic 4 „Dezvoltarea zonelor rurale, sprijinirea agriculturii și silviculturii”

Acest domeniu cuprinde idei de proiecte transmise de autoritățile publice locale din mediul rural, privind dezvoltarea infrastructurii sociale și educaționale, infrastructura de apă și canalizare și infrastructura rutieră. Principalele surse de finanțare pentru acest domeniu au fost PNDR și PNDL și, într-o mai mică măsură, POR 2014-2020. Doar prin PNDR 2014-2020, pe prioritățile aferente acestui domeniu strategic au fost contractate 4534 proiecte cu o valoare totală de aproximativ 3,14 miliarde lei.

Prioritatea 4.1 „Eficientizarea activităților agricole prin modernizarea exploatațiilor agricole, dezvoltarea serviciilor și logisticii agricole și susținerea activităților de prelucrare a produselor agricole” include cca 2500 proiecte care propun modernizarea și eficientizarea activităților agricole și crearea unor centre de logistici locale sau zonale, crearea de unități procesare a produselor agricole etc, valoarea totală a acestor proiecte ridicându-se la 1,61 miliarde lei.

Prioritatea 4.2 „Valorificarea superioară, într-o manieră durabilă, a potențialului silvic regional” au fost incluse proiectele de modernizare a drumurilor forestiere.

Prioritatea 4.3 „Creșterea atractivității economice și diversificarea activităților economice în localitățile rurale din Regiunea Centru” cuprinde proiectele de dezvoltare a activităților economice neagricole, valoarea celor 1893 proiecte contractate în cadrul măsurilor M 6.2 și M 6.3 însumând peste 185,7 milioane lei.

Prioritatea 4.4 „Îmbunătățirea infrastructurii tehnico-edilitare a localităților rurale din Regiunea Centru” prezintă proiectele care propun investiții în infrastructura de apă și canalizare și modernizarea drumurilor comunale. Totalul finanțării prin PNDR pentru proiecte de dezvoltare a infrastructurii tehnico-edilitare se ridică la peste 762 milioane lei

Prioritatea 4.5 „Dezvoltarea infrastructurii sociale, cultural-recreative și susținerea dezvoltării comunitare” cuprinde ideile de proiecte de construcție, reabilite, modernizare a infrastructurilor sociale, educaționale și culturale din mediul rural, existând proiecte contractate sau în curs de contractare în cadrul POR 2014-2020, Axa Prioritară 10 (pentru grădinițe, școlile generale, liceele tehnologice), PNDL sau PNDR (infrastructura socială, căminele culturale și creșe sau pentru locuri de joacă și recreere). Astfel, 148 proiecte din Regiunea Centru cu o valoare totală de aproape 199 milioane lei au primit finanțare prin PNDR 2014-2020. Proiectele selectate au vizat, în general, reabilitarea caselor de cultură și a căminelor culturale, amenajarea și dotarea centrelor comunitare, restaurarea unor obiective de patrimoniu de interes local, dotarea căminelor culturale, achiziționarea de instrumente și costume populare etc.

În perioada 2014-2020 au continuat și s-au diversificat activitățile GAL-urilor din Regiunea Centru. Până în prezent, pentru susținerea activității acestor structuri asociative au fost finanțate prin PNDR (submăsurile 19.1, 19.2, 19.3, 19.4) 1392 proiecte cu o valoare totală de peste 310 milioane lei.

Tabel 7.4

Programe	Priorități/tipuri de proiecte finanțate	Număr proiecte contractate	Valoare totală (milioane lei)
4.1 „Eficientizarea activităților agricole prin modernizarea exploatațiilor agricole, dezvoltarea serviciilor și logisticii agricole și susținerea activităților de prelucrare a produselor agricole”			
PNDR	M 4.1,4.2, 6.1, 6.3	2484	1 593,3
PNDR	M 16.4 (promovare, distribuție prod. agricole)	18	8,7
PNDR	M 9.1 (grupuri de producători)	6	10,7
4.2.„Valorificarea superioară, într-o manieră durabilă, a potențialului silvic regional”			
PNDR	M 4.3	35	188
4.3 „Creșterea atractivității economice și diversificarea activităților economice în localitățile rurale din Regiunea Centru”			
PNDR	M 6.2, 6.3	1893	185,78
4.4. „Îmbunătățirea infrastructurii tehnico-edilitare a localităților rurale din Regiunea Centru”			
PNDR	M 7.2	178	762,82

4.5 „Dezvoltarea infrastructurii sociale, cultural-recreative și susținerea dezvoltării comunitare”			
POR	AP 10		
PNDR	Submăsura 7.6	148	198,84
PNDR	Submăsurile 19.1, 19.2, 19.3, 19.4 (activități GAL-uri)	1392	310,16

Domeniul strategic 5 „Creșterea atractivității turistice regionale, sprijinirea activităților culturale și recreative”

Domeniul strategic 5 cuprinde idei de proiecte care propun dezvoltarea și valorificarea potențialului natural și antropic al Regiunii Centru și susținerea activităților culturale și recreative.

Prioritatea 5.1 „Punerea în valoare a patrimoniului natural și antropic” cuprinde idei de proiecte care propun intervenții asupra monumentelor din patrimoniul natural și cultural, având ca beneficiari autoritățile publice locale și centrale, unitățile de cult, asociații și fundații.

Cu privire sursele de finanțare existente, o parte din proiecte au fost contractate în cadrul Priorității de Investiții 5.1 a POR 2014-2020 (patrimoniul UNESCO, patrimoniu clasa A din mediul urban și rural, patrimoniu clasă B din mediul urban) sau beneficiază de finanțare de la fondurile proprii ale APL-urilor, iar proiectele care propun intervenții asupra obiectivelor de patrimoniu de clasă B din mediul rural pot beneficia de finanțare prin intermediul PNDR.

Prioritatea 5.2 „Dezvoltarea și modernizarea infrastructurii de primire și agrement în scopul îmbunătățirii și diversificării serviciilor turistice oferite” a inclus ideile de proiecte care propun dezvoltarea structurilor de primire turistică și de agrement, beneficiari fiind autoritățile publice locale. O parte din proiectele propuse de către APL-urile din stațiunile turistice au fost contractate în cadrul Axei Prioritare 7 a POR 2014-2020.

Prioritatea 5.3 „Promovarea destinațiilor turistice din Regiunea Centru” propune idei de proiecte privind crearea și modernizarea centrelor de informare turistică, organizarea de evenimente și activități de publicitate turistică.

Prioritatea 5.4 „Dezvoltarea infrastructurii culturale, recreative și sprijinirea activităților culturale” cuprinde proiecte care propun înființarea unor structuri culturale și recreative și susținerea evenimentelor culturale, o parte din aceste proiecte beneficiind de finanțare prin programele gestionate de către AFCN.

La nivel regional, pe prioritățile aferente acestui domeniu strategic au fost contractate prin POR 2014-2020 un număr de 39 de proiecte cu o valoare totală de aproximativ 307,76 milioane lei.

Tabel 7.5

Programe	Priorități/tipuri de proiecte finanțate	Număr proiecte contractate	Valoare totală (milioane lei)
5.1 „Punerea în valoare a patrimoniului natural și antropic”			
POR	P.I. 5.1	32	221,52
POR	P.I. 7.1 (stațiuni)	7	86,24

Domeniul strategic 6 „Dezvoltarea resurselor umane, creșterea incluziunii sociale” cuprinde idei de proiecte care propun îmbunătățirea accesului la formare profesională și educație, creșterea incluziunii sociale, a ocupării și calității forței de muncă. Ideile de proiecte au fost transmise de către autoritățile publice locale și centrale, asociații și fundații

Principala sursă de finanțare pentru prioritățile din cadrul acestui domeniu strategic a constituit-o Programul Operațional Capital Uman 2014-2020 prin care s-au finanțat doar pentru beneficiarii finali din Regiunea Centru 237 proiecte în valoare totală de 1,48 miliarde lei. Proiectele încadrate în DS6 finanțate prin POCU 2014-2020 au vizat următoarele priorități:

- Locuri de muncă pentru tineri (38 proiect în valoare de 182,84 milioane lei)
- Locuri de muncă pentru toți (66 proiecte în valoare totală de 553,7 milioane lei)
- Creșterea accesului la servicii medicale și sociale (52 proiecte în valoare totală de 673,33 milioane lei)
- Dezvoltarea locală plasată sub responsabilitatea comunității (42 proiecte în valoare totală de 151,49 milioane lei)
- Reducerea și prevenirea abandonului școlar și părăsirea timpurie a școlii (94 proiecte, 409 milioane lei)

La cele 237 proiecte pot fi adăugate alte 530 proiecte multiregionale finanțate prin POCU 2014-2020 care au avut și beneficiari din Regiunea Centru.

Tabel 7.6

Programe	Priorități/tipuri de proiecte finanțate	Număr proiecte contractate	Valoare totală (milioane lei)
6.1. Îmbunătățirea accesului la formare profesională și educație pe tot parcursul vieții în domeniile: educație, cercetare, social, sănătate, administrație publică, economie și antreprenoriat			
POCU	AP 2	11	60
6.2 Sprijinirea dezvoltării capitalului uman în vederea creșterii ocupării forței de muncă la nivel regional			
POCU	AP 6, AP 1	132	592
6.3. Dezvoltarea serviciilor sociale în vederea creșterii incluziunii sociale a grupurilor vulnerabile și a comunităților defavorizate			
POCU	AP 4	52	673,33
POCU	AP 5	42	151,49

Concluzii generale, dificultăți și lecții învățate în procesul de monitorizare a PDR Centru

Implementarea Planului de Dezvoltare Regională 2014-2020 se bazează, din punct de vedere programatic și financiar, pe programele operaționale care finanțează obiectivele politicii de coeziune pentru perioada 2014-2020, prin fondurile structurale și de investiții ale Uniunii Europene: Fondul European de Dezvoltare Regională, Fondul Social European, Fondul de Coeziune precum și pe fondurile alocate prin Politica Agricolă Comună de UE, în special Fondul European pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală.

Astfel, ca instrumente principale de finanțare a proiectelor din portofoliul de proiecte al PDR Centru 2014-2020 se au în vedere fondurile alocate direct Regiunii Centru din Programul Operațional Regional, precum și finanțările din Programele Operaționale Sectoriale: Capital Uman, Capacitate Administrativă, Competitivitate, Programul Național de Dezvoltare Rurală, Programul Operațional Infrastructură Mare acordate proiectelor din Regiunea Centru. De asemenea, Cooperarea Teritorială Europeană finanțează implementarea de acțiuni comune la nivel național, regional sau local pentru îmbunătățirea politicilor între actorii de la nivel național, regional sau local din țările membre ale Uniunii Europene, cu scopul de a găsi împreună soluții la provocările comune.

Monitorizarea PDR Centru 2014-2020 a avut ca scop evaluarea, pe de o parte, a evoluției socioeconomice a Regiunii, reflectată în evoluția celor 79 de indicatori de monitorizare ai PDR Centru, avizați de CRP Centru și aprobați de Consiliul pentru Dezvoltare Regională Centru iar, pe de altă parte, monitorizarea implementării a proiectelor aflate în portofoliul de proiecte al PDR 2014-2020.

Portofoliul de proiecte al PDR 2014-2020 include un număr de **1353 proiecte în valoare de aprox. 28.187,76 mil. lei (6.132,53 mil. euro)**.

Principalele probleme întâmpinate în implementarea PDR 2014-2020 se referă la:

- **lipsa surselor de finanțare care să acopere toate nevoile exprimate de actorii regionali prin proiectele incluse în portofoliul PDR Centru**
- **Întârzierea lansării și, implicit, a contractării și implementării proiectelor în cazul unor axe prioritare ale POR 2014-2020 precum și a altor programe operaționale**
- **Restricțiile impuse în perioada 2020-2019 ca măsuri de combatere a pandemiei COVID 19**
- **Creșterea semnificativă a prețurilor la materialele de construcții și energie și a cheltuielilor cu forța de muncă în cursul anilor 2021 și 2022**
- **Lipsa forței specializate de muncă în unele domenii prioritare**

Deși s-au făcut pași înainte în toate domeniile strategice incluse în PDR Centru, progresele au variat semnificativ de la un domeniu la altul.

Acoperind o arie vastă, implementarea priorităților incluse în **Domeniul Strategic 1** s-a dovedit destul de dificilă, iar rezultatele măsurate prin indicatorii specifici au fost mai modeste decât cele așteptate. Întârzieri și blocaje majore au afectat cu precădere proiectele de modernizare a infrastructurii principale de transport rutier și feroviar, gestionate la nivel național, întârzieri semnificative în ce privește proiectele de extindere a infrastructurii de alimentare cu apă și de canalizare. De asemenea, noutatea și complexitatea abordării integrate au determinat o serie de întârzieri privind derularea proiectelor care vizează dezvoltarea urbană. Indicatorul statistic ce arată utilizarea transportului public local (nr. anual de pasageri transportați) este în declin începând cu 2018, cu 2 ani înainte de declanșarea pandemiei COVID 19 care a accentuat această evoluție negativă. Se remarcă, în schimb, progresele în ce privește modernizarea drumurilor județene și a drumurilor comunale, reflectate prin creșterea de 2,1 ori respectiv de 3,1 ori a lungimii totale de drum modernizat în cazul celor 2 categorii.

În ce privește implementarea **Domeniului Strategic 2**, remarcăm evoluțiile pozitive ale majorității indicatorilor specifici (P.I.B., P.I.B./loc., productivitatea muncii, nr. de unități locale active, nr. IMM-urilor/1000 locuitori, valoarea exporturilor/locuitor, valoarea I.S.D.). Dacă recesiunea economică cauzată în anul 2020 de pandemia COVID 19 ar fi fost imposibil de evitat, indicatorii privind inovarea în firme și cei privind activitatea de cercetare-dezvoltare arată, în continuare, o performanță scăzută la nivel regional.

Monitorizarea **Domeniului Strategic 3** consemnează progresele în domeniul îmbunătățirii infrastructurii de alimentare cu apă și de canalizare, în paralel cu creșterea numărului populației racordate la rețelele de apă și canal. Suprafața spațiilor verzi și suprafața spațiilor verzi/locuitor au înregistrat creșteri în perioada 2013-2021, însă nu a fost atinsă norma minimă recomandată de către UE (26mp/locuitor). De asemenea, valoarea totală a investițiilor în domeniul protecției mediului sunt în scădere după anul 2015.

În cadrul **Domeniului Strategic 4** se înregistrează câteva evoluții notabile atât în ce privește echiparea tehnico-edilitară a localităților rurale cât și în ce privește economia zonelor rurale și nivelul de viață al locuitorilor săi. Astfel, în perioada 2013-2021, numărul localităților din mediul rural conectate la rețeaua publică de distribuție a apei potabile a crescut cu 10,9% , iar numărul localităților racordate la sistemul de canalizare publică a crescut cu 46,6%. Lungimea totală a drumurilor comunale modernizate s-a mărit de 3,1 ori în perioada 2013-2021. Cu toate acestea, drumurile modernizate reprezintă doar 22,2% din totalul drumurilor comunale. Datorită creșterii cu 89,7% a suprafeței terenurilor pe care s-au aplicat îngrășăminte chimice și naturale și cu 36,1% a numărului de mașini agricole s-au putut obține producții agricole mai mari, în condițiile scăderii semnificative a populației ocupate în agricultură, de la 22,9% în 2013 la 9,1% în 2021. Totodată, prin diversificarea economică a zonelor rurale, rata de ocupare a

populației în vârstă de muncă din mediul rural a crescut de în intervalul 2013-2021 cu 8 puncte procentuale, ajungând la 55,7%.

Monitorizarea **Domeniului Strategic 5** consemnează progresele vizibile până în 2019 în ce privește turismul regional. Pandemia COVID 19 a afectat puternic turismul în întreaga lume, la nivelul Regiunii Centru indicatorii specifici fluxului turistic (nr. sosiri, nr. înnoptări, gradul de utilizare a capacității turistice) punând în evidență impactul dramatic al acestei situații excepționale. Din fericire, indicatorii de flux turistic aferenți primului semestru din 2022 arată o revenire vizibilă a activității turistice la valori apropiate anului 2019.

În ce privește implementarea **Domeniului Strategic 6**, monitorizarea rezultatelor obținute arată câteva realizări notabile în domeniul creșterii ocupării la nivel regional și a reducerii șomajului calculat conform B.I.M., de la 9,6% în 2013 la 5,1% în 2021, alături de nerealizări sau de rezultate modeste precum evoluția negativă a indicatorului privind părăsirea timpurie a școlii care a crescut de la 17,9% la 20,2% în 2021 sau cel referitor la ponderea persoanelor cu studii superioare în totalul populației din grupa de vârstă 30-34 de ani care a înregistrat o scădere de la 21,3% în 2013 la 18,4% în 2021. Situația pandemică din perioada 2020-2021 a determinat înrăutățirea, începând cu anul 2020 a unor indicatori precum rata sărăciei relative și rata deprivării materiale severe. Un alt indicator care a avut o evoluție bună la nivel regional este cel al numărului de medici la 10.000 de locuitori, acesta crescând de la 28 la 36 în perioada 2013-2021. Cu toate acestea, accesul la servicii de sănătate a unei mari părți a populației care locuiește cu precădere în mediul rural și în orașele mici ale regiunii se menține scăzut.

În ce privește **procesul propriu-zis de monitorizare** a PDR 2014-2020, principalele dificultăți întâmpinate se referă la:

- **Lipsa unor indicatori statistici relevanți la nivel regional**, care ar fi putut completa imaginea evoluției socioeconomice a Regiunii Centru, plecând de la cele șase domenii strategice ale PDR Centru 2014-2020, precum: calitatea vieții, calitatea mediului, rata de reciclare a deșeurilor, stadiul implementării sistemelor de colectare a deșeurilor în localitățile regiunii), calitatea infrastructurii și a serviciilor de sănătate.
- **Efectele investițiilor atrase din programele europene sunt vizibile și măsurabile abia după finalizarea proiectelor ceea ce face ca din lipsa indicatorilor acestea să nu poată fi incluse în rapoarte și măsurate în timp real.**